AZERİ-ERMENİ SORUNU

Sağduyu, sorunlara barışçı politik çözüm aranması, demokratik diyalog, çözümlerde mutabakat noktalarından yola çıkılması ve genel insani değerlere hiçbir çifte standarda izin vermeden sahip çıkılması, şimdilik en ivedi yol... (Sayfa 16)

SİYASİ HABER VE YORUM GAZETESİ 28 28 OCAK -10 ŞUBAT 1990 2500 Lira

adımlar

ÇAĞDAŞ VE DEMOKRATİK BİR GELECEK İÇİN

YENİ TÜRKİYE'NİN FİLİZLERİ

Anayasa Mahkemesi'nin kadınlara karşı cinsel şiddeti onaylayan kararı geniş tepki gördü. Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığa karşı mücadeleye kararlı çok renkli ve geniş bir hareket ortaya çıkıyor...
"Zorunlu askerliğe hayır!" diyen Dr. Tayfun Gönül'e gösterilen dayanışma antiotoriter yeni bir hareketin ilk habercisi.... Devlet memurlarının sendikal hakları için ülke çapında bir kampanya başlatıldı. Gençler alternatif üniversiteyi tartışıyor... İşçiler bahar eylemlerinin ikinci turuna hazırlanıyor... . Ülkenin dört bir yanından çevre koruma girişimleri fışkırıyor... Demokratik hak ve özgürlükleri kullanarak kazanma bilinci yaygınlaşıyor... TBKP MK üyeleri İstanbul DGM'de: "çıkış yolu çağdaş katılımcı demokrasidedir!"... "Doğu'daki savaşa son" çağrısı destek buluyor... Sosyalistler hep birlikte kapsamlı bir "Özgürlük Kampanyası" başlatıyor.
Baskıcı-otoriter devlet, göstermelik parlamenter rejim yandaşları Türkiye'yi çağın dışında tutmak için direniyorlar, ama tabular sarsılıyor. .. Türkiye yeni kimliğini arıyor... Yeni, demokratik, çağdaş Türkiye'nin ilk habercileri eylem alanına çıkıyor.

EKONOMIDE ALTERNATİF POLİTİKALAR

Ekonomide uzun vadede çözüm: Piyasaya açık, tekelleşmeye kapalı, demokratik planlama. Alternatif politikalar tartışmasında Yusuf Işık'ın görüşleri *(Sayfa 7)*

LAİKLİK, İRTİCA VE 163

Prof. Cahit Tanyol, islamiyette Batı'da olduğu gibi bir laikliğin mümkün olmadığını savunuyor. Son gelişmelerden sonra tutumunun niçin değiştiğini anlatıyor. *(Sayfa 8)*

MEMURLAR SENDİKA KURUYOR

Çok sayıda memur derneği biraraya gelerek, memurların sendika kurması için girişimlerini başlattı. Sendikalaşma için yasal engel yok. *(Sayfa 10)*

HAKLI TECAVÜZ OLAMAZ

Son günlerin konusu, fahişelere tecavüze indirimli ceza. Kadınlar büyük tepki gösterdi. Kadınların iffetinin ölçülmesi reddediliyor. *(Sayfa 19)*

İbrahim Eren'in tahliye talebi reddedildi

Adımlar (İstanbul)- 7 Aralık 1989 günü **Bizans Kültür ve Sanat Evi'nde** (BKSE) yapılan basın toplantısında, bir grup travesti ve transseksül kendilerine yönelik polis baskısını protesto etmişlerdi.

Aynı gün akşamı saat 21 dolaylarında BKSE'nin ortaklarından olan **İbrahim Eren**, toplantıda dağıtılan basın bildirisi gerekçe gösterilerek tutuklanmıştı.

İ. Eren, basın toplantısında bulunmadığını ve böyle bir bildiri dağıtmadığını söylemesine karşın, 8 Aralık günü çıkarıldığı Beyoğlu 2. Sulh Ceza Mahkemesi'nce tutuklanmış ve 11 Aralık günü de Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı İ. Eren hakkında "toplantı ve gösteri yasasına muhalefet" gerekçesiyle dava açmıştı.

9 Ocak günü Beyoğlu 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan ilk duruşmada, basın toplantısında yeralan gazetecilerden **Sokak** dergisi muhabirinin tanık olarak dinlenmesine ve onun da İ. Eren'in basın toplantısında bulunmadığını belirtmesine karşın, avukatların tahliye talebi mahkemece reddedildi ve duruşma 6 Şubat gününe ertelendi.

Türkiye'de temel insan hakları ve demokrasinin radikal savunusuyla haklı bir saygınlık kazanmış olan İbrahim Eren'in en kısa zamanda özgürlüğüne kavuşması geniş kesimlerin üzerinde birleştiği bir istem. □

Kış ortasında sıcak bir rüzgar esti

Adımlar (İstanbul)- İşçiler 1990'da toplu sözleşme masasına oturacaklar. Enflasyon karşısında eriyip giden ücretler ve artarak süren işten atmalar karşısında çetin bir sözleşme dönemi bekleniyor.

PTT işçileri kış ortasında sıcak bir rüzgar estirdiler. Toplu sözleşme görüşmelerinin uyuşmazlıkla sonuçlanması PTT işyerlerinde greve çıkma hazırlıklarını başlattı. Bu arada greve bir hafta kala, işçiler topluca kan bağışına çıkarak, yaratıcı bir eylem tarzı buldular.

Geçen Bahar Eylemleri'nde akla gelmeyecek yöntemler geliştiren işçilerin yaratıcılığına PTT işçileri bir yenisini ekliyorlardı. Öğle paydosunda toplu halde yürüyerek en yakın kan merkezine yürüyen işçiler kan vermek istiyorlardı. Bu eylem tarzı ortalığı ısıtmış olmalı ki, işveren vekili apar topar sözleşmeyi imzalamaya yanaştı ve greve çıkılmadan sözleşme imzalandı. □

Yasaklara karşı kampanya

Adımlar (İstanbul) Ondört siyasi dergi ve gazete bir araya gelerek düşünce ve örgütlenme örgürlüğünün önündeki yasakların kaldırılması için **"Özgürlük Kampanyası"** açılmasını tartıştılar. Bir çağrı mektubu hazırlayarak, kurum, kuruluş ve kişilere bu mektubu gönderdiler. Bu mektubun belirli bölümlerini yayımlayan **Adımlar'ın** 26. sayısı İstanbul DGM'ce toplatıldı. 13 dergi ve gazete Adımlar'ın toplatılmasını protesto ederek, çağrı mektubunu ortak imza ile yayınladılar.

Yasaklara karşı kampanya daha başlamadan yasaklarla yüz yüze geldi. Ortak imzalı çağrı metnini özel sayı olarak yayınlayan **İşçiler ve Politika** gazetesi yazıişleri müdürü hakkında soruşturma açıldı ve özel sayı toplatıldı.

14 derginin çağrısı üstüne 20 Ocak 1990 günü Mülkiyeliler Birliğinde bir toplantı düzenlendi. Toplantının açış konuşmasında, **"Biz on dört dergi, 141-142 ve tüm yasaklara karşı bir kampanya başlatılması ve bu kampanyada sendikalar, meslek odaları, demokratik kurum, kuruluş ve kişilerin yer alması için bu toplantıya sizleri çağırdık, kampanyanın içeriğini tartışarak hep birlikte belirleyelim"** açıklaması yapıldı ve çağrı mektubu okundu. Daha sonra, Toplantıya çağrılanlar söz alarak, kampanyanın içeriğine ilişkin görüşlerini ve önerilerini açıkladılar.

Toplantıya kısa süre önce cezaevinden çıkan TBKP MK üyesi **Mehmet Bozışık** ile **İdris Erdinç, Abidin Nesimi'nin** yanısıra BTDK adına Ertuğrul Kürkçü, Çağatay Anadol, Gencay Gürsoy ve Ali Taygun, Tektaş Ağaoğlu, Yücel Sayman, Atilla Coşkun, Tüm-İş Genel, Öz Gıda-İş, Petrol-İş, Otomobil-İş, Yol-İş yönetici ve üyeleri, TMMOB ikinci başkanı, dergi çevreleri ve temsilcileri katıldılar.

İki tur biçiminde süren tartışmaların ilk bölümünde kampanya içeriği üstüne konuşuldu. Antimilitarist kampanya başlatan **Dr.Tayfun Gönül**, açtığı kampanyaya destek verilmesini isterken, sosyalistlere de eleştiri yöneltti. Gönül şunları söyledi: **"Kampanya'yı komünistlerin özgürlüğü olarak düşünmemek gerekli. Çerçeve daha geniş bir zemine oturmalı, herkes yer alabilmeli. Sosyalistlerin halktan kopuk, kendilerinin anlayabileceği bir üslup ve tarzları var. Bundan kurtulmak gerekli"**

BTDK adına konuştuğunu söyleyen Ertuğrul Kürkçü, **"BTDK'ya yapılan çağrı üzerine beni görevlendirdiler,"** dedi. BTDK'nın politik bir oluşum olmadığını belirterek **"Bu çağrıyı ve çağrının taleplerini destekliyoruz"** dedi.

TÜMTİS Genel Sekreteri de "İşçi sınıfı olarak bu kampanyayı destekliyor ve yer alıyoruz" diye konuştu.

İlk turun sonlarına doğru, ondört dergi bir deklarasyon taslağı hazırlayarak, tartışmaya açtılar. Taslakta, siyasal, sosyal, kültürel alanlardaki yasakların kaldırılması madde madde belirtiliyor.

Taslağa son şeklini vermek için bir komisyon önerildi. Komisyon daha sonra taslak metni toplantıya sunarak kendi görüşlerini de toplantıya sundu. Komisyon, toplantının bileşiminin böylesi bir kampanya için yeterli olmadığını belirtti. Çağrı yapılanların bir kısmının şu ya da bu nedenle gelememeleri nedeniyle bir çağrı daha yapılmasını önerdi. Taslak komisyonunun yeni çağrıcı heyeti oluşturmasını toplantıya sundu. Lehte ve aleyhte konuşmaya açıldı. Yücel Sayman söz alarak, **"Ben burjuva aydınıyım, ama yasaklar karşısında sosyalistlerle birlikte hareket etmek istiyorum. Ancak izlenimlerimden çıkan, kapsamın dar olduğudur. Yalnızca sosyalistlere özgürlük olmamalı, bu kampanya yasaklara karşı olan herkesi içine almalı"** dedi. Av. Atilla Coşkun, **"Demokrasi izleme kuruluyla ilişki kurulmasını"** önerdi. Diğer konuşmalardan sonra kampanyanın içeriğinin konuşulması için, kurum, kuruluş ve kişilere yeni bir çağrı yapılması kararlaştırıldı.

Cezaevleri insanları eritiyor

Adımlar (İstanbul)- Halkın Kurtuluşu örgütüne üye olduğu gerekçesiyle, 29 yıl ağır hapis cezasıyla hükümlü olan **Sedat Karaağaç**, sapasağlam girdiği cezaevlerinde kanser oldu.

Geçtiğimiz yıl Eskişehir cezaevinde başlayan açlık grevine katılan **Sedat Karaağaç**, Aydın'a sevk edilenler arasında bulunuyordu. Avukat **Cevriye Aydın'ın**, **Adımlar'a** verdiği bilgiye göre, **Sedat Karaağaç**, Eskişehir'den Aydın'a götürülürken dövüldü ve yerde sürüklendi. Sırtındaki et beni sürüklenme sırasında yırtıldı. Yara iyileşmedi. Karaağaç'ın ısrarlı başvuruları üstüne, 30 Ekim'de Aydın Devlet Hastanesi'ne götürüldü ve kanser teşhisi kondu. Acil olarak İzmir Devlet Hastanesi'ne sevkedilmesi istendi. İzmir Devlet Hastanesi'nde kanserli kısım alındı. Ameliyatı yapan doktor, hastalığın önemi nedeniyle, Karaağaç'ın 9 Eylül Üniversitesi hastanesine yatırılması ve ışın tedavisi yapılması gerektiğini söyledi. Cezaevi görevlisi, hükümlünün başında sürekli asker tutamayacaklarını öne sürerek Şedat Karaağaç'ı yeniden cezaevine götürdü.

Avukat Cevriye Aydın, yoğun girişimleri sonucunda Sedat'ın tedavi edilebilmesi için girişimlerde bulunduklarını anlattı. Sonuçta Ankara Numune Hastanesi'ne sevk gerçekleştirildi. Şu anda Sedat Karaağaç ışın tedavisi görü-şüyor. Hastalığın iyileşebilmesi için yoğun bakım gerektiğinden, cezanın ertelenmesi için başvurulduğunu anlatan Av. Cevriye Aydın, "**Ankara Savcılığı, Numune Hastanesi'nden rapor istedi. Hastalık cezanın ertelenmesini gerektiriyor. Sonucu bekliyoruz"** dedi. □

Tayfun Gönül'ün askerliğe karşı kampanyası sürüyor

Adımlar (İstanbul)- Zorunlu askerliğe karşı kampanya başlatan **Dr. Tayfun Gönül'ün** girişiminin yankıları devam ediyor. Gönül, başta gençler olmak üzere, birçok çevreden aktif des-tek gördüğünü ama, öte yandan da, askerlik gibi kutsallaştırılmış, tabu olmuş bir kuruma yöneldiği için tepkiler de geldiğini söylüyor.

"Demokrasi olacaksa, düşüncelere yasaklar konulamaz. Herkes düşüncesini serbestçe söyleyebilmeli. Ben de askerlik konusunda düşüncemi açıklıyorum" diyen Gönül, herkesi açtığı imza kampanyasına destek vermeye çağırıyor.

Dr. Tayfun Gönül'ün çıkışı, demokrasinin ne kadar sindirilebildiğinin bir göstergesi. Kampanyaya yer veren **Sokak** dergisi ve **Güneş** gazetesi toplatıldı. Tayfun Gönül DGM'ye çağrıldı.

22 Ocak 1990 günü İstanbul DGM'ye ifade için giden Tayfun Gönül'ü desteklemek için de aralarında Alman Yeşiller Partisi Milletvekili **Karitas Hersel** ile Ankara ve İzmir'den gelen Radikal Yeşiller'in de bulunduğu 150 ki-şilik bir grup DGM önünde toplandı.

İfadesinden sonra bir açıklama yapan Gönül, başlatmış olduğu kampanyayı daha geniş kitlelere ulaştırmak istediğini ve ilk fırsatta, maddi sorununu çözdüğünde, geniş bir afişleme ve örgütlenme kampanyası başlatmayı düşündüğünü söyledi. □

Şişli'de 1990 "çocuk ve çevre yılı"

Şişli Belediye Başkanı **Fatma Girik** 1990 yılını ilçede **"Çocuk ve Çevre Yılı"** olarak ilan etti. Çevre faktörünün günümüzde dünyada olduğu gibi Türkiye'de de önem kazanması her geçen gün çevre sorunları üzerindeki ilgiyi arttırıyor. Bu ilgi ve duyarlılığın son bir örneği Şişli Belediyesi'nin 1990'ı Çocuk ve Çevre Yılı olarak ilan etmesi ve Belediye bünyesinde bir "Çevre Birimi" oluşturulması çalışmalarına başlamasıdır. □

Uluslararası Mimarlar Birliği İstanbul'da Toplandı

Adımlar (İstanbul)-Dünyanın hemen her ülkesinden yaklaşık bir milyon mimarı uluslararası düzeyde temsil eden UIA'nın üst yürütme organı olan konsey, 18-20 Ocak günleri, TMMOB Mimarlar Odası'nın ev sahipliğinden İstanbul'da toplandı.

Birleşmiş Milletler'de resmi statü içinde bir kuruluş olan ve 1948'de kurulan UIA, içinde barındırdığı 90 ulusal kesimin sorunlarıyla da ilgileniyor. Nitekim **Bedrettin Dalan'ın** belediye başkanlığı döneminde tarihsel çevreye yönelik saldırılara karşı da, UIA Genel Sekreteri Nils Carlson imzasıyla bir uyarı mektubu gönderilmişti.

UIA Konseyi İstanbul Büyük Şehir Belediyesi ile ortaklaşa düzenlediği basın toplantısında, **"İstanbul Kentini Destekleme Konusunda UIA'nın Niyet Deklarasyonu"**nu açıkladı. Deklarasyonda "İstanbul kentini desteklemek için uluslararası kamuoyu oluşturmak" isteğine de yer veriliyor. □

Doğal ve tarihsel çevre korunmalı

Adımlar (İstanbul) İstanbullu profesyonel turist rehberleri, Mart ayında yapılacak olan İstanbul Rehberler Derneği kongresinde tartışmak üzere bir alternatif program önerdiler. Bu programda doğal ve kültürel çevrenin korunmasına özel bir önem veriliyor.

Programı hazırlayan rehberler, halen dernek başkanlığını yürüten **Tolon Sökmen'in**, 1985'ten bu yana Ticaret Odası'na kayıtlı oluşunun 507 sayılı yasaya aykırı olduğunu ve bu nedenle de dernek başkanlığından ayrılması gerektiğini belirttiler.

Dünyadaki siyasal gelişmeler ve Türkiye'nin geleceği paneli

BÜTÜN MARKSİSTLERİ KUCAKLAYAN PARTİ

Özcan Özgür (Muğla) "Dünyadaki Siyasal Gelişmeler ve Türkiye'nin Geleceği" konulu panel Muğla'da yapıldı. Panelde konuşmacı olan **Zülfü Dicleli**'nin, TBKP adına konuşamayacağı gerekçe gösterilerek Muğla il sınırında gözaltına alındı ve konuşması engellendi. Bu olay üzerine diğer panelistler Muğla Emniyet Müdürlüğü'nün gözaltına alma eylemini protesto ettiler. **Doğu Perinçek**, "Bu davranış Türkiye'nin dününe ait bir davranıştır derken, **Prof. Sadun Aren**, "141-142 acilen kaldırılıp bu kaosa son verilme" dedi. Bağımsız İzmir milletvekili **Kemal Anadol** ise, "Bugün marksistler meşrulaştılar ama yasallaşamıyorlar. 141-142 artık meclis gündemine getirilmeli, Türkiye bu utançtan kurtulmalıdır"

Panelin Açış konuşmasını Muğla Adımlar temsilcisi **Necati Demirel** yaptı. Panelin içeriğine ilişkin olarak, "Dünyadaki değişimi kavrayabilmek için üretici güçlerin niteliksel sıçramasına bakmak gerekli. Barış, demokrasi, insan hakları kavramlarının öne çıktığını, dünyanın karşılık olarak bağımlı ve bütünsel olduğunu, Türkiye'nin de dünyadaki değişmelerden derin biçimde etkilendiğini" belirtti.

İlk konuşmacı **Prof Sadun Aren**, dünyadaki gelişmeleri değerlendirirken bunun temelinde Bilimsel teknolojik devrim'in yattığını belirterek, "bilimsel teknolojik devrimi yakalayamazsak ikinci sınıf insanlar arasında kalırız dedi. Gorbaçov'un Sovyetleri yaşamın her alanında değişime soktuğunu belirten **Aren** bu konuda şunları söyledi:

SSCB'de değişikliklerin iki önemli yanı var. **Birincisi barış**. Dünyadaki savaş tehlikesi gittikçe azalmakta. Bu durum dünyayı ve Türkiye'yi etkiliyor. Marksistlerin üzerindeki baskı azalmaya başladı. Baskılar giderek kalkacak. Türkiye'deki marksistler hiç bir zaman başkalarının adamı olmadı. Kendilerinin adamı oldular. Ama dün itham altındaydılar. Bugün bu itham da kalkacak.

Değişimin ikinci önemli yanı sosyalizm hakkkındaki düşüncelerin değişmesi. Artık çoğulcu, işbirlikçi hareket, yönetim öne geçiyor. Türkiye'de bu durum marksistlerin birlikteliğini, birlikte parti kurmalarını zaruret haline getiriyor. Bütün marksistleri kucaklayan tek bir sosyalist parti kurulmalı."

Aren, yeni bir marksist parti gereğini, "Marksistler, sosyalistler tek tek doğruyu savunamıyorlar. Savunulan doğru, doğru olsa bile karşıtlarca reddediliyor. Bunun için karşıtların doğru üzerinde birliği gerekiyor." diye açıkladı.

"İki kutuplu dünyadan çok kutuplu bir dünyaya doğru gidiyoruz." diyen **Doğu Perinçek** ise dünyadaki gelişmeleri şöyle açıkladı:

"Ekonomide SSCB ve ABD geriliyor. Japonya yükseliyor. Atlantik ve Avrupa'daki ekonomik rekabet Pasifiğe kayıyor. Bu nedenle Türkiye stratejik önemini yitirmekte. Japonya bin deniz millik öteye müdahale edebilecek ordu kuruyor. Gorbaçov, Perestroyka'nın kurtarılmasının bedeli olarak üçüncü dünyayı feda ediyor. Doğu Avrupa ülkelerini batı kapitalizmine bırakıyor. Bütün bunlar dünyanın yeniden paylaşılacağı ipucunu veriyor."

Konuşmasından SSCB'nin kapitalizme doğru gittiğini iddia eden Perinçek, "Perestroyka açıklık ve demokratikleşme ile başarıya gidemez. Perestroyka otoriter bir rejim ile sürdürülebilir. Piyasa başka türlü gitmez." dedi. Doğu Avrupa'da yaşanan olayları "Sosyalizmin Tanrısı ayağa kalkıyor" diye yorumlayan Perinçek şöyle devam etti:

Marksistlerin Birliği konusunda ise, Sosyalist Parti'de birleşmeyi önererek, "Yeni kurulacak parti seçime yetişmez. Sosyalist Parti'nin programını tartışalım. Bu açık mevziye sahip çıkalım. Bu mevzi açılmış birkere, yeni mevzi arayarak zaman kaydetmeyelim." şeklinde konuştu.

Doğu Avrupa'daki olayları değerlendirirken "ihtiyatlı" olunması gerektiğini belirten Bağımsız Milletvekili **Kemal Anadol** konuşmasında, "Uluslararası tekellerin ajansları ile TRT'den haberler geliyor. Haberler saptırılıyor." dedi.

"Doğu'da yaşanan olaylar için Batı'da demokrasinin zaferi deniliyor. Oysa batıda demokrasinin geldiği nokta kapitalizmin değil, işçi sınıfının, kadın ve gençlik hareketlerinin ürünüdür. Bugün Bulgaristan'da ABD'den Türkiye'den daha fazla demokrasi var. Bulgaristan'da Eko Glasnost örgütü parti kurmak istiyor. Hükümet seçime gitmek istiyor. Mayıs'ta seçim var, diyor. Eko Glasnost örgütü Hükümet ile aynı masaya oturup, bizim parti kuruluşumuz seçime yetişmez, seçimi Mayıs'tan sonraya alın, diyor. Hükümet te kabul ediyor. Bizde **Zülfü Dicleli** konuşma yapmak için Muğla'ya geliyor, emniyet tarafından gözaltına alınıyor."

Dünyadaki gelişmelerin Türkiye'yi olumlu etkileyeceğini belirten **Kemal Anadol**, "Doğu ve Batı Avrupa'daki değişiklikler Kapıkule'ye kadar dayandı. Çaresi yok, içeriye girecek ve Türkiye'yi ileri götürecek." diyerek marksistlerin birliği konusunda şunları söyledi:

"Türkiye'de dünyadaki gelişmelere uygun olarak kurulması gereken bir Marksist partiye gereksinme var. Çoğulcu, katılımcı bir marksist parti kurulmalı. Türkiye'de marksist bir boşluk olduğu, bu anlamda bir parti boşluğu olduğu kanısındayım." dedi.

Ahmet Aka'da özetle şunları söyledi:

"Dünya aynı 1940'lardaki gibi ABD'nin tek hakimiyetine girdik. Ancak Doğu Avrupa'da ABD'den Türkiye'den çok demokrasi var deniliyor. Acaba bugün varda, dün niye yoktu? Bu aldatılmaya çalışılan insanlar ayağa kalktığı için demokrasi var. Nerde insanlar ayağa kalkıyorsa orada demokrasi vardır. Burda hepberaber demokrasi kavgası veriyoruz. Yarın TBKP'de çıkacak konuşacak, demokrasi olacak. Bizler, ezilen insanlar, halklar nerede ayağa kalkıyorsa, orada demokrasi oluyor." □

TBKP Küçükçekmece yöneticileri de açıkta

Adımlar (İstanbul)- Türkiye Birleşik Komünist Partisi (TBKP) Küçükçekmece İlçe Yönetimi, 21 Ocak 1990 günü, K. Çekmece Gölü'nde yaptığı basın toplantısı ile "legal çalışmayı" başlattığını açıkladılar.

Dünyanın en yaşlı komünisti TBKP MK üyesi **Mehmet Bozışık**'ın da 65 yıl sonra ilk kez katıldığı açık toplantıda, K. Çekmece Gölü'nün kirliliği protesto edilerek, üzerinde "TBKP K.Çekmece İlçesi" yazılı olan bir çelenk göle atıldı.

TBKP Yönetiminden **Toygun Eraslan, Yusuf Kılık** ile TBKP İstanbul İl yöneticilerinden **Muhteşem Özdamar, Emin Turan, Yalçın Ergündoğan, Ahmet Sipahi, Munise Sökmen, Canan Küçükbüce** ve emektar komünistlerden **İdris Erdinç (Şöför İdris)**'in de hazır bulunduğu basın toplantısını çok sayıda gazeteci de izledi.

TBKP K. Çekmece İlçe Yönetimi adına bir konuşma yapan **Fikret Yılmaz, "Küçükçekmece Gölü'nün Ulusal bir park haline dönüştürülmesini"** isteyerek **Küçükçekmece Gölü radyas-yon yuvası, K. Çekmece ise İstanbul'un çöplüğü olamaz. Tüm duyarlı insanları konuya ilgi göstermeye ve birlikte çözüm üretmeye çağırıyoruz. K. Çekmeceliler göl kenarındaki Nükleer Araştırma Merkezi'nin buradan kaldırılmasını talep ediyor"** dedi. Bu arada, yasal çalışma hakkını kullanan TBKP'lilere uygulanan baskı ve tutuklamalar da yapılan konuşmalarla kınandı.

İlçelerinin sorunlarına yönelik bir broşür hazırlayarak dağıtan K. Çekmeceli TBKP'liler, akşam da Florya Şenlik Restorant'da kalabalık bir davetli topluluğunun hazır bulunduğu bir yemek düzenlediler.

Yemeğe Sosyalist Parti K. Çekmece İlçe Başkanı ve çeşitli sendika yönetici ve üyeleri ile TBKP üyeleri ve yöneticileri de katıldı.

TBKP İlçe Yönetimi'ni şu kişiler oluşturuyor: **Fikret Yılmaz, Tahsin Özer, Mehmet Duran, Kemal Işık, Hayati Öztürk, Halil Ay, İzzet Kelkuvanlı, Salih Akdemir.** □

Mehmet Bozışık ile Dayanışma

Adımlar (Londra)- Londra'da bulunan **Liberation** (Kurtuluş hareketleriyle dayanışma) örgütü, bir süre önce, TBKP Merkez Komitesi üyesi **Mehmet Bozışık**'ın serbest bırakılması için kendi üyeleri arasında bir kampanya başlatmıştı. Bu kampanya kapsamında, aralarında 40'a yakın milletvekilinin de bulunduğu 200 dolayında Liberation üyesi, Türkiye'deki bir günlük gazetede aşağıdaki metni kendi imzaları ile birlikte yayımlatmak için, kendi aralarında para topladılar:

"Bizler, insan hakları ve demokrasiye saygılı kişiler olarak, insanların düşünceleri nedeniyle yargılanmasını, tutuklanmasını ve cezalandırılmasını kınıyoruz. Ankara Cezaevi'nde bulunan 89 yaşındaki politik tutuklu Mehmet Bozışık'ın -hiç değilse insancıl nedenlerle- derhal serbest bırakılmasını istiyoruz."

Bu ilanın çıkacağı günlerde, Mehmet Bozışık İstanbul DGM'deki duruşmasında serbest bırakıldı. Bunu öğrenen Liberation örgütü, gazete ilanı için toplanmış olan 260 sterlin (yaklaşık 1 milyon lira) tutarındaki parayı yaşamını kurmada destek olmak amacıyla, Bozışık'ın kendisine gönderdi.

Bu arada, 10 Aralık İnsan Hakları Günü nedeniyle, BBC Televizyonu'nda Bozışık ile ilgili bir filmin yayınlanmasından sonra, Bozışık'a İngiltere'den yüzlerce dayanışma mesajı gönderildiği öğrenildi. □

TBKP Yurtdışı Partililer Konferansı Yapıldı

★ Konferansta yasallaşma ve birlik sorunları ile partililerin bundan sonra yurt dışındaki işlevleri tartışıldı.

★ Konferans 3 Aralık 1989 tarihli MK kararını, 8 Aralık 1989 tarihli basın toplantısı ile TBKP'nin gizli faaliyete son verme ve açık çalışmaya geçme kararlarını destekledi.

★ Konferans, bütün yurtdışı partilileri, tek tek üye ve sempatizanları, açık kimlikleriyle çalışmaya yönelen parti örgütleri ve üyeleri ile dayanışmayı örgütlemeye çağırdı.

★ Kararların oluşum sürecine yurtdışındaki partililerin, katılımının eksikliğinide eleştiren konferans, yasalda kurulacak, geniş marksist güçlerin eseri olabilecek komünist partisine bir genel merkez binası alınması için yaygın ve etkin bir maddi dayanışma kampanyası başlatmayı kararlaştırdı.

★ Konferans ayrıca Türkiye'nin AT'a üyeliği, dünyadaki entegrasyon süreçleri ve "Avrupa Ortak Evimiz" konularında tartışma yürütme ve Türkiye'de cezaevlerindeki tüm politik tutuklularla ve Kürt halkı ile dayanışma kararları aldı.

Gözaltındaki çok sayıda TBKP'liden 9'u tutuklandı

ANKARA'DA DEMİRAL HUKUKU

Adımlar Ankara Bürosu'na polis baskını. Büronun faxı, agrandizörü, fotoğraf makinesi, daktilosu, yayınları "suç aleti" olarak gaspedildi..t Zonguldak'da gözaltına alınan 39 TBKP'li Ankara DGM Savcısı istediği için, otobüsle Ankara'ya götürüldü, tümü salıverildi... TBKP Ankara il yöneticilerinin 9'u tutuklandı....

Adımlar (İstanbul)- Nusret Demiral'ın Ankara'da yürüttüğü faaliyet, bir hukuk faaliyeti olmanın çok ötesine geçmiş durumda. DGM Başsavcısı 141 ve 142. maddeleri bir engizisyon aracı gibi görüyor sanki. Sanki herkes gizli örgüt üyesi, yıkıcı propaganda yapıyor. Birkaç hafta içinde, Ankara'da gözaltına alınan çok sayıda TBKP'linin yanısıra, başka illerdeki TBKP'liler de Demiral'ın isteği üzerine Ankara'ya götürüldüler.

13 Ocak günü legale çıkma kararını açıklamak için bir basın toplantısı düzenleyen TBKP Ankara yöneticileri, toplantıyı izleyenlerle birlikte gözaltına alınıyorlardı. Gözaltına alınan 40 kişi arasında bulunan, Sosyalist Parti Ankara İl Yönetim Kurulu üyesi **Seyfi Talyak** ile Mamak İlçe Başkanı **Şahin Onuş** aynı günün akşamı salıveriliyorlardı.

Meydan Okumuyoruz

Oysa 13 kişi adına basın açıklamasını okuyan sözcü **Hasan Öztürk**, açığa çıkmanın bir güç gösterisi olmadığını belirterek, **"Biz komünistler, önemli toplumsal sorunların meydan okumalarla değil, soruna muhatap olan bütün kesimlerin çıkarlarını gözeten ortak arayışlarla çözüleceğine inanıyoruz,"** diyordu.

Soruları yanıtlayan Nevzat Deringöl de, Demiral ile ilgili bir soruya karşılık olarak, "uluslararası mahkeme yargıçlarına, 'hükümete rağmen' ifade vermeyen Demiral'ın, 'hangi gizli iktidar odaklarından güç aldığının merak edildiğini" söylüyordu.

Ankara il yöneticileri olarak legale çıkan **Erdal Şentürk, Bekir Benli, Muzaffer Gülçimen, Esat Erkut, Hakkı Yalçın, Paşa Erbay, Mehmet Temizer, Abdullah Aksu, Şaban Çekil, Cafer Özdemir, Volkan Üstüner** ve **Nevzat Deringöl** adına basın açıklamasını okuyan **Hasan Öztürk**, TCK'nın 141, 142 ve 163. maddelerinin uygulamada kalması gerektiğini savunan hiçbir kişi ve örgütün kalmadığını belirterek, bu güçlü mutabakatın, parlamentodaki partilerin sorunu çözmelerine uygun bir ortam yarattığını vurguladı. Öztürk, aynı maddelerden yargılanan ve 26 aydır tutuklu bulunan Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun tutukluluklarının sürmesinin hiçbir dayanağı kalmadığını sözlerine ekliyordu.

Bu sözlerden sonra, 100 dolayında çevik kuvvet görevlisi ve 20 kadar sivil polis, 3 otobüs ve bir minibüsle Sağlık Sokağı birsüre trafiğe kapatıyordu. Siyasi Şube Müdürü **Yahya Kütük**, TBKP yöneticileri ve onları tempo tutarak alkışlayanların gözaltına alınacaklarını bildiriyordu. Çevik kuvvet şube müdürü **Mehmet Bilir** de operasyonda hazır bulunuyordu.

Bilindiği gibi, gözaltına alınanlar daha sonra otobüslerde koltukların altına sokuluyorlar, emniyette de coplanarak dövülüyorlardı. Oysa bir gün önce, Ankara Emniyet Müdürü Mehmet Ağar, **"basın toplantısı yapanların kesin olarak fena muameleyle karşılaşmayacaklarını"** belirtiyordu.

Adımlar'a baskın

Ankara'daki Demiral'vari uygulamalar, sonraki günlerde Adımlar'ın Ankara Bürosu'na yapılan bir baskınla sürüyordu. Gazetemizin Ankara Temsilcisi ve DİK Sekreteryası üyesi **Özcan Kesgeç** ve gazetemizin yazarı **Atilla Aşut** ile **Hıfzullah Çalapçıkay** ve **Mehmet Emrah Güzel** baskın sırasında gözaltına alınıyordu. Polisler büronun faxını, agrandizörünü, fotorgraf makinesini, daktilosunu ve bazı yayınlarını "suç aleti" olarak yanlarına alıp götürüyorlardı. O sırada arama yapıldığını haber alarak büroya gelen Anka Ajansı çalışanı, **Çağdaş Gazeteciler Derneği** eski genel başkanı **Ahmet Abakay** da gözaltına alınıyor ve sabaha karşı saat 3.30'da, bazı bakan ve parlamenterlerin de araya girmesi sonucu serbest bırakılıyordu.

Gözaltına alınmanın seyrini, Ahmet Abakay sonraki günlerde yaptığı basın toplantısındaşöyle anlatacaktı:

"Hepiniz bir akşam gözlerinizi bağlanarak, ellerinize kelepçeli, bir otomobile bindirilip kendinizi işkence mahzenlerinde bulabilirsiniz. Ankara'da kendisini yasaların, hukukun üstünde gören kimi savcıların, başkentte 'gece ne yapacağı' bilinmez.

Bu yaşananlar yasa, hukuk, insan hakları, düşünce ve basın özgürlüğünü kafasına sığdıramadığı anlaşılan DGM Başsavcısının, Nusret Demiral'ın emriyle yapılmıştır.

Şunu da vurgulamak istiyorum ki, TBMM'deki muhalefet liderleri ve yöneticileri, ilk olmayan bu gibi olayları olağan karşılayarak, en azından sessizlikleriyle, bilerek ya da bilmeyerek baskılara yardımcı olduklarını unutmamalıdırlar.

Bu olay Ankara DGM Başsavcısı'nın ilk vukuatı da değildir. Bir süre önce Halit Çelenk, Muzaffer İlhan Erdost, Vecihi Timuroğlu, Ahmet Telli gibi yazarlar da aynı baskı ve teröre muhatap olmuşlardı.

Unutmasınlar ki, onların eski partilerinin karar defterleri ve belgeleri de bir gecede hamur edilmişti.

Türkiye'de son aylarda yaşananlarla, düşünce, basın özgürlüğü, halkın haber alma hakkı gazetecilerin büro malzemeleri hamur edilmektedir.

Yine hatırlatmak isterim ki, DGM Başsavcısı Demiral kendisini ebediyyen güç sahibi görmemelidir. Romanya'da "securitat" adlı benzer teşkilatın, bir gecede ne olduğunu öncelikle sayın Demiral unutmamalıdır.

Halkın can ve mal güvenliğini sağlamakla yükümlü emniyet görevlilerine, DGM savcısının şahsi, ideolojik hırs ve kinine alet olmamaları, savcının hukuk dışı emirlerini reddetme çağrısını yapmayı da bir görev sayıyorum.

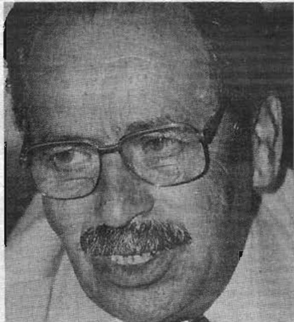
DGM Savcısının emirleriyle vurulan kelepçe bana değil, türk basınına vurulmuştur. Benim değil, Türk basının gözü bağlanmıştır, ben değil basın hücreye kapatılmıştır.

Yine de DGM Başsavcısına hatırlatmak istiyorum ki, Türkiye'de bu Başsavcıya rağmen, düşünce ve basın özgürlüğünü, halkın haber alma hakkını çiğnetmemeye kararlı gazeteciler, yazar, vardır. Bunu önlemeye ne Demiral'ın ne de bir başkasının gücü yetmeyecektir."

TBKP Yönetiminin Protestosu

Öte yandan, TBKP yöneticisi Toygun Eraslan, Ankara'da TBKP'lilere yönelen son baskılar üzerine bir açıklama yaptı. Ankara DGM Savcılığının TBKP'ye karşı son günlerde "hukuk dışı bir saldırı" başlattığını belirten Eraslan, şu görüşleri dile getirdi:

"Ankara ve Zonguldak'ta TBKP'nin yasal çalışma kararlılığını açıklamak için düzenlenen basın toplantılarına katılan 70 kişi

savcılığın talimatıyla bir haftadır gözlatında tutulmakta ve avukatlarıyla görüştürülmemektedir.

Partimizin genel sekreteri'ni eşi Ayşe Çiçek Yağcı, yurda döndükten sonra İstanbul Savcılığı'nca serbest bırakılmasına karşın, geçerli hiçbir gerekçe yokken Ankara DGM Savcılığı'nın talimatlarıyla Ankara'da gözaltına alınmış ve TBKP üyeliği öne sürülerek tutuklanmıştır.

Son olarak önceki gün, Adımlar gazetesinin Ankaratemsilcisi Özcan Kesgeç ile büroda bulunan yazar ve konuklar TBKP'li oldukları iddiasıyla gözaltına alınmış, gazete bürosunun faxı sökülmüştür.

DGM Savcıları Nusret Demiral ve Ülkü Coşkun, bu keyfi uygulamalarına gerekçe olarak TBKP'nin illegal bir örgüt olduğu iddiasını öne sürmektedir. Oysa 8 Aralık 1989'da İstanbul'da düzenlediğimiz basın toplantısında açıkladığımız gibi partimiz bütün çalışmasını açık yürütmektedir. Kamuoyu TBKP'nin yasal kuruluma hakkını benimsemiştir.

Ankara DGM Savcıları, TBKP yöneticileri Nihat Sargın ve Haydar Kutlu hakkında açtıkları davada yurt ve dünya kamuoyunda uğradıkları açık politik yenilginin intikamı peşinde koşuyorlar. Bunun için hukuk kurallarını çiğniyorlar.

Hükümet ve Adalet Bakanlığı baş savcı Demiral hakkında soruşturma açmakla yetiniyor, bu hukuk dışı durumun sürmesine göz yumuyor. Ankara'da düşünceye karşı kaba şiddet uygulaması devam ediyor.

Başbakan televizyonda her akşam, 141-142 sorununu çözeceklerini açıklıyor, fakat hükümet bu maddeleri bir an önce kaldırmak için somut adım atmaya yanaşmıyor. bu tutum baskı ve şiddet yanlılarına cesaret veriyor.

Hükümet düşünce özgürlüğü ve demokrasi konusundaki açıklamalarına bağlı kalacaksa, komünistlerin gözaltına alınmasına ve tutuklanmalarına son vermek ve 141-142-163. maddelerin derhal kaldırılmasını sağlamak zorundadır."

Bu arada Özcan Kesgeç'in gözaltına alınması üzerine DİK Sekreteryası adına bir açıklama yapan Sadun Aren, gözaltı olayını kınıyor, yine Sekreterya üyesi Prof. Haluk Gerger de yaptığı açıklamada, DGM'ye giderek görüşme talebinde bulunacaklarını ve **"hesap soracaklarını"** söylüyordu.

Neden sonra, Zonguldak'da gözaltına alındıktan sonra ANkara'ya getirtilen 39 TBKP'li, DGM'de yapılan sorgularından sonra serbest bırakılıyorlardı.

Ankara'da gözaltına alınan TBKP'lilerden ise, Ankara il yöneticisi olarak açıklama yapan 9 kişi tutuklanıyor, aralarında Adımlar ANkara Temsilcisi Özcan Kesgeç ve gazetemizin yazarı Atilla Aşut'un bulunduğu diğerleri serbest bırakılıyorlardı.

Onlarca kişiyi, düşündüklerini açıkladılar diye on gün boyunca gözaltında tutan, şu "dünyada benzeri görülmeyen kabadayılığın" sahibi kimdir? Niçin hükümet Demiral üzerindeki tasarruf yetkisini kullanamamaktadır? Demiral hangi iktidar odaklarından güç ve cesaret almaktadır?

Umulur ki, bu soruların yanıtları gecikmeyecektir.

İki yıl sonra: ya demokrasi ya demagoji

141-142 TBMM'DEN İÇERİ GİRMELİ

❑ Semih Gümüş

Demokrasi için istenenler bir türlü eskimiyor. Ne yazık ki, "ya demokrasi ya demagoji" diyeli iki yıldan çok zaman geçti, hala demogoji yürürlükte. Kimileri hala 141-142'nin paslarını çözmeye çalışıyor. DGM Başsavcısı Demiral'ın elindeyse, aynı maddeler gladyatör kılıcı gibi çalışıyor.

Herşey Demiral'ın elinde de değil elbette. TBKP yöneticilerinin, ellerini kollarını sallayarak açık siyasal yaşama katılmaları ve bu duruma karşı hükümetin ve polisin temkinli bir tutum alması, Demiral'ı bir kez daha huysuzlaştırdı. Demirel'e tam bir Rambo demiştik, isabet olmuş. Zaten iğneli-işkenceli sorgular kimin marifetiyse, Strasbourg'dan gelen yargıçlar da onların peşinde. Gelgelelim, yakalayabilene aşk'olsun.

Bay Demirel kimlerin koruması altındadır?

Şu soru bir yanıtlanabilse, belki 141-142'yi parlatanların kelleleri de görünecek. Aslında herkes farkında: Turgut Özal'ı, hükümeti, Akbulut'u, hukukçuları korkutan bir güç odağı var ülkede. Demokrasi yerine eveleme-geveleme taktiklerine başvurulması da bu yüzden. Kim bilir, korktuklarını söylediklerimiz de belki aynı dolapların içinde.

-Sayın Başbakan, kontrgerilla ya da bizim bilmediğimiz başka gizli odaklarla ilişkiniz var mı?

Hükümetin, -kesinlikle tamamı değil ama- çoğunluğu 141-142 belasından kurtulmaktan yana. Turgut Özal'ın Ankara'da, TBKP'liler üstünde güpe gündüz operasyon fırtınası estirilmesinden

Komünist ya da marksist olmak, bunun için konuşmak ve yazmak, üstüne bir de örgütlenmek, bugün artık aşılmış suçlardır. Türkiye de aynı anlayışa gelmiş olmalıdır. Hukuk düzenindeki değişim süreci, kimi savcıların meydan okuyuşu karşısında eriyecek mi yani?

yana olması pek akla yatkın değil. Faydacı ve pragmatist bir adam Özal, böyle gülünçlükleri kaldırmaz doğrusu. Esaslı bir demokrat oluşundan değil, antikomünist kabadayılığın, elalemin gözü önünde böylesine açık edilmesine karşı olduğundan.

Özal 12 Eylülcü ama, mayası 24 Ocakçı. İç politikada antidemokratizmden, işkenceden, terörden, insan haklarını boğazlamaktan yarar uman şahinlerle de başedemiyor; onun açmazı da bu.

Peki bu durumda 141-142 sorunu nasıl çözülecek?

Hükümet, ikide bir yaptığı açıklamaların sonunda, herhalde 141-142 ve 163 konusunda bir yasa önerisini de Meclis'e getirmeyi düşünecektir. Her ne kadar sürpriz bir dayatmaysa da, Akbulut hükümeti henüz aklını yitirmemiş olmalıdır.

Hükümet, ikide bir yaptığı açıklamaların sonunda, herhalde 141-142 ve 163 konusunda bir yasa önerisini de Meclis'e getirmeyi düşünecektir. Fakat kendi içinde yaşadığı çatışmadan, bu çağdışına düşmüş maddelerin hukuk sistemimizin de dışına sürülmesi kararıyla çıkması oldukça güç görünüyor. Bu yüzden sorumluluk aynı zamanda muhalefettedir de.

Fakat kendi içinde yaşadığı çatışmadan, bu çağdışına düşmüş maddelerin hukuk sistemimizin de dışına sürülmesi kararıyla çıkması oldukça güç görünüyor. Bu yüzden sorun aynı zamanda muhalefettedir de.

Oysa çoktandır SHP ve DYP'den 141-142 konusunda doğru dürüst bir ses çıkmıyor. Yasaklanmış olanın düşünce ve örgütlenme özgürlüğü olduğu neredeyse unutulacak.

Bu nasıl bir rejimi değiştirme isteğidir ki, onun manivelası karşısında SHP ve DYP yalnızca yeni bir seçim ve hükümeti değiştirme amacıyla yetiniyorlar. Uzun bir dönemin en sonundaki amaçla yetinmek, politik kültürümüze uygun bir eski hastalığımız. Sonra: elde var sıfır.

SHP, 141-142 ve 163'ün kaldırılmasını öngören bir yasa tasarısını ta 14 Kasım 89'da TBMM Başkanlığı'na verdikten sonra, üstündeki yükten kurtulmuş mu oldu? ANAP 141-142 ve 163'ü kaldırmak için yeterli çoğunluğunu harekete geçirmek, SHP ve DYP de bu konuda hızlandırıcı bir rol oynamak zorunda değil midir?

Değilse, Türkiye hangi Avrupa içinde yeralacaktır.

- Sayın parlamento partileri, düşünce örgütlenme özgürlüğüne ihtiyaç olmayacaksa eğer, sizlere niçin gerek duyulsun?

Toplumun bütün olarak demokratikleştirilmesi, bu yolda düşünce ve örgütlenme özgürlüğü önündeki kara çalıların temizlenmesidir Türkiye'yi Avrupa'ya yaklaştıracak olan. Üstelik Avrupa yerinde durmuyor. Doğu'daki değişim rüzgarı yalnızca kendine esmiyor. O alt-üst oluş sosyalist ülkeleri olduğu kadar, Batı'yı da ayakları üstüne dikecek. Batı'nın özgürlükler bakımından herşeyi tamam mı ki?

Kısacası, Türkiye şimdiki gibi yerinde saydıkça, AT'a bağlanması gittikçe olanaksızlaşacak, "OT (Ortadoğu Topluluğu)" içindeki yeriyle yetinecektir. Hükümet inanmıyor ama, AT'ın hakkımızdaki son kararı, Türkiye'yi Avrupa'dan biraz daha uzaklaştırdı. Yeniden yaklaşmanın yolu, ancak bir politik kültür devrimidir. Yoksa bu hükümet tarih-dışı bir ülke olmaya götürüyor bizi.

Türkiye'de işe ilkokullara "Demokrasi Dersi" koyarak başlamak gerekiyor.

Hükümet kendi çapında bir tartışma yürütüyor. Başbakan her basın toplantısında, "141-142'yi kaldırabiliriz de değiştirebiliriz de, cebir unsurunu koyabiliriz de koymayabiliriz de..." diyor. Öbür yandan televizyon kamu hizmeti görüyor: Bir "yerinde dursun", bir "değişsin de dursun", arada bir de "kaldırılsın" diyenleri konuşturarak.

Ne denirse densin, hükümet 141-142 için bir iyilik düşünüyor ama, buna muhalefetin de ortak olmasını istiyor. Yoksanız yokum, havası yaratıyor.

Bir yanda aynı hükümetin birkaç gün içinde yüzlerce TBKP'linin gözaltına alınmasına göz yumması ya da olur vermesine ne demeli? Perhizi bozacaksın, lahana turşusundan başka şey bilmezsin? Bu çelişkiyi aştırmadan bu hükümetin aklanıp paklanması asla mümkün olmayacak.

Komünist ya da marksist olmak, bunun için konuşmak ve yazmak, üstüne bir de örgütlenmek, bugün artık aşılmış suçlardır. Türkiye de aynı anlayışa gelmiş olmalıdır. Hukuk düzenindeki değişim süreci, kimi savcıların meydan okuyuşu karşısında eriyecek mi yani?

Türkiye'nin kültürel geriliğini yenme savaşında, solun ve marksistlerin, yanı sıra çevreci ve kadın kurtuluşu gibi çağdaş yenilenme hareketlerinin payı çok önem taşıyor. Marksist solun 141-142 ve lanmasında kayda değer bir etken olması ise, ilkin kendisini aşmasına bağlı.

Bu arada şurası sakın gözden kaçmasın: 141-142'nin sürüncemede kalması, marksist solun birlik sorununun çözümünü güçleştiren, sanki gizli bir işlev yerine geçiyor. Bu yasaklar, solun kendi sorunlarını büyütüyor. Yasallık ve birlik sorunları durup dururken açmaza düşüyor.

Bu acayip durum aşılmalı. Bir yandan rejime karşı, komünizmi yasağının kaldırılması savaşımı sürerken, öbür yandan da yapılacak ilk seçime katılacak bir birleşik parti. Yani ufkumuzu geniş tutmak. Adımlar'ın önceki sayısında Umur Coşkun'un tam yerinde kullandığı gibi, gerçekçi olup imkansızı istemek. Yoksa ne 141-142 kalkacak, ne de ilk seçime katılacağız.

141-142'yi de aşan bir birlik politikası oluşturmanın sırasıdır. ❑

İzmir milletvekili Kemal Anadol soruyor.

"DEMİRAL HAKKINDA NE İŞLEM YAPILMIŞTIR?"

Adımlar (İstanbul)- İzmir milletvekili **Kemal Anadol**, son günlerde Ankara'da gerçekleştirilen gözaltı olayları ve DGM Başsavcısı Nusret Demiral'ın uygulamalarıyla ilgili olarak 24 Ocak günü TBMM Başkanlığı'na verdiği soru önergesinin Adalet Bakanlığı tarafından yanıtlanmasını istedi.

Kemal Anadol, önergesinde şu soruları soruyor?

"18 Ocak 1990 Perşembe akşam üstü saatlerinde ankara Siyasi Polisi DGM Baş savcılığından aldığı emir üzerine Adımlar Gazetesi Ankara Temsilciliğinde karakol kurarak gazetenin Ankara Temsilcisi Özcan Kesgeç, yazarı Atilla Aşut, muhabiri Hıfzullah Çulupçıkay, çalışanı Emrah Mehmet Güzel ve avukat Uğur Söylemezoğlu'nu gözetime almıştır.

1- Bu operasyon sırasında dergiye uğrayanların bu arada basın kartını göstererek kendini tanıtan gazeteci Ahmet Abakay'ın da gazeteci olarak görev yapmasına engel olunarak gözetime alındığı gözlerinin bağlandığı ve kelepçe vurulduğu doğru mudur? Doğru ise sorumlular hakkında ne işlem yapılmıştır?

2- Yukarıda adı geçen kişilerin avukatları müvekkilleriyle görüşmek için daha önce çıkarılan ve halen yürürlükte bulunan Başbakanlık ve Adalet Bakanlığı genelgelerini de dilekçelerine ekleyerek DGM Savcılığından görüşme talep ettiklerinde 22 Ocak 1990 tarihli bu dilekçeye aynı gün "Soruşturmanın gizliliği"ni ileri sürerek DGM Savcı Yardımcısı Ülkü Coşkun'un red cevabı verdiğini biliyor musunuz?

3- Biliyorsanız daha önce de bu tür davranışları alışkanlık haline getiren ve bir hukuk adamı olduğu halde Başbakanlık ve Adalet Bakanlığı genelgelerini hiçe sayan bu kişi hakkında ne işlem yapılacaktır?

4- Gözetim altında bulunanlardan Uğur Söylemezoğlu avukattır. Çok yakından bildiğiniz gibi Bakanlığınızın daha önce yayınladığı bir genelgeye göre avukatların ifadelerini ancak C.Savcıları alabilirler. Buna rağmen emniyetçe adı geçen avukatın ifadesinin alınması ve Bakanlığınızın genelgesinin hiçe sayılması karşısında ne düşünüyorsunuz?

5- Aynen bu olay gibi daha önce Ankara Barosu avukatlarından Halit Çelenk ve İbrahim Acan'ın Ankara polisinde ifadesinin alınmasına emir veren Ankara DGM Başsavcısı Nusret Demiral hakkında şimdiye kadar ne işlem yapılmıştır?

6- Başbakanlık ve Adalet Bakanlığı genelgelerinin böylesine hiçe sayılması karşısında bu genelgeleri yürürlükten kaldırmayı düşünüyor musunuz?

7- Düşünmüyorsanız sorumlular hakkında ne yapmayı düşünüyorsunuz?" ❑

Birlik Sorununun Çözümünde

İKİ ÖNEMLİ NOKTA

❑ ZÜHTÜ DİCLELİ- Ülkemiz marksistlerinin birlikte yasal bir parti oluşturmak sorunu gündemde kalmaya devam ediyor. Bu soruna çok farklı yaklaşımlar var ve bu da doğal. Birleşmek, pek deneyl olduğumuz birşey değil. Marksizmin dünya çapında bir bunalım içinde olduğu günlerde yaşıyoruz. Bir yandan da ülkemizde ciddi ve kararlı, halka güven verecek bir muhalefet oluşturma zorunluğu önümüzde duruyor. Bu karmaşık ortam hızlı adımlar atmayı güçleştiriyor, hem de birçok konuda farklı yaklaşımlara temel oluyor.

Sorunun çözüm yolunu açabilmek için belli konularda netleşmek gerekiyor. Ben, bu yazıda belirleyici önemde gördüğüm iki momente işaret etmek istiyorum.

Önce sorunun adını tam koymalıyız. "Marksistlerni birliği", "yasal marksist parti" ya da "yasal komünisti parti" kurulması gibi tanımlar, sorunun bütün boyutlarıyla kavranması için yeterli olmuyor, çok genel kalıyor. Hedefin böyle genel tanımlanması, çözüm için gerekli dinamizmin ortaya çıkmasını sağlayamıyor. "Marksistler mutlaka birleşmelidir", gibi bir motif kadrolara gereken ivmeyi vermiyor.

Sorun, günümüz dünya ve Türkiye'sinin ihtiyaç duyduğu, bugünün koşullarından çıkan ve bugünün değişmesinde rol oynayabilecek bir parti oluşturabilmektir. Türkiye bugün nasıl bir partiye ihtiyaç duyuyor? Çözüm bu sorunun yanıtında yatıyor, bence.

Partini adı, yönetimin nasıl oluşacağı, iç yaşamını nasıl düzenleyeceği gibi sorunlar çok önemli. Ama partinin politik çizgisi konusunda bir netlik sağlanmadan bu sorunların çözülmesi pek olası görülmüyor. Çünkü bütün sorunlar politik karakterdedir ve ancak politik hedefe bağlı olarak tutarlı çözümlere kavuşabilirler.

Parti Türkiye'nin bugünkü sorunların açık ve net çözümler, hem dünyanın bugünkü değişmiş koşullarına oturan, hem de halkın çeşitli kesimlerince benimsenebilecek çözümler önerebilecek durumda olmalıdır. Bu çözümlerin karakteri, parti içi yaşamın koşullarının düzenlenmesine de temel olacaktır.

Elbette, sağlık ve eğitim sorunundan, dış politik ve ekonomik sorunlar kadar bütün temel sorunlardan bir anlayış birliğinin oluşması, daha doğrusu bütün bu anlaşmalarda yeni koşullara uygun ve sosyalizmi alıcı bir süreci, geniş çaplı ve ayrıntılı verilere dayalı bir tartışma ve arayış sürecini gerektiriyor. Ama, bugün için önemli olan, hepimizin bunun sorunluluğunu görmesi, bu doğrultuda adımlar atmaya başlamasıdır. Birlik Partisi, genel olarak birleşmek isteyen markistlerin partisi değil, Türkiye'nin sorunlarının çözümü için geçmiş politikaların yetersizliğini kavramış ve yeni politikalar oluturmaya kararlı marksistlerin partisi olmalıdır.

TBKP, birlik partisinin "yenilenmeye açık bir programa" sahip olması gerektiğini söylerken buna işaret ediyor. Bu herhangi bir koşul dayatmak değil, yalnızca "nasıl birpolitika" sorusuna verilen bir yanıttır ve paylaşılmak istenen bir yaklaşımdır. Marksist hareketin geleneksel politikalarıyla yol almanın günümüzde olanaklı olmadığını gören herkes, yeni politikalar konusunda ne kadar farklı görüşlere sahip olsa da, yeniyi birlikte arama ve geliştirme konusunda birleşebilir ve birleşmelidir.

Yeni politikalar, eski bütünüyle yok sayılarak, eskini eskimiş yanları ciddi bir eleştiriden geçirilip tasfiye edilmeden, eskinin olumlu yanları yeni koşullara uygun yeniden üretilmeden de kolay kolay oluşturulamaz. Hepimiz o aynı eskinin ürünüyüz. O eskiy unutamyaız. Ancak, onun oldukça fazla olan olumsuz yanlarını günümüze uygun şeklide aşıcı politikalar üreterek sorumluluğumuzu yerine getirebiliriz.

İkinci önemli gördüğüm moment, birlik partisinin oluşum tarzı konusudur. Politikada nasıl günün politik gerçeklerinden yola çıkmak gerekiyorsa, oluşum tarzında da kadroların politik gerçekliğinden yola çıkmak gerekiyor. Marksistlerin birliği denince, her düzeydeki marksistlerin birliği anlaşılmalı ve her düzeydeki marksistlerin, hareket taşıyacak bütün güçlerin durumu dikkate alınmalıdır.

Mevcut örgütlerin yönetim düzeylerindeki insanların ve hareket içinde öne çıkmış marksist aydınların birlik sürecindeki rolü, sürece ivme kazandırıcı işlevleri vazgeçilmezdir. Ama, süreci bu çevrelerin rolleriyle sınırlamak doğru olmalayacaktır.

Bir kere, bütünün görüş ve yaklaşımlarını tam olarak yansıtacak durumda değildir. Öne çıkmış hağımsız aydın arkadaşlar da, Türkiye'deki hiçbir örgüte üye olmayan bütün marksistleri temsil etme durumunda değildir.

Bu bir yana, günümüzde ancak bir harekete katılan herkesisn kendi görüş ve yaklaşımlarıyla katıldığı, kendilerinden bir parça kattıkları kararlar politik etkiye sahip olabilir, uygulanma şansı kazanabilir.

Üçüncüsü, ülkemizdeki mevcut politik ortamda bir parti, ancak geniş bir politik ve toplumsal hareket halinde ortaya çıkabilirse, karamsarlığı yenebilir, sola eğilimli yurttaşlara güven verebilir, bir çekim merkezi olabilir.

Dördüncüsü, birinci bölümde sözünü ettiğim çağdaş politikalar, ancak sorunlarla ilgili kişi ve çevrelerin katılımıyla ortaya çıkabilir. Örneğin bir sağlık politikası, ancak ülknin çeşitli yerlerinde, en azından doktorları, hemşirelerin, işçi temsilcilerinin katıldığı toplantılar olmadan ortaya çıkmaza ve bu tür toplantılar yalnız marksistlerin değil, konuya ilgi duyan her demokratın katılmasıyla gerçekleşirse verimli olabilir.

Bütün bunlar dikkate alındığında, marksistlerin birleşik partisinin oluşum sürecinin ülkenin çeşitli yerlerinde geniş bir katılımla yürütülecek bir süreç olması gerektiği görülebilir. Önemli olan yasal partiye ilgi duyan herkesin katılımına açık, bu katılımı özendirecek ve tabana inisiyatif tanıyacak bir yaklaşım en başkta üstdüzeyde somutlanması, böylece bir ilk ivmenin verilebilmesidir. Daha sonra karşılıklı etkileşim içinde süreç kendini ifade edecek gerçek karakterini kazanacaktır. Bir başka nokta, ki bu bizi öteki partilerden ayıran temel bir özellik olmalıdır, bütün sürecin tam bir açıklık ve saydamlık içinde gelişmesinin güvenç altına alınmasıdır. En büyük güç kaynağı bu olacaktır. Herkes görüşlerini tam açıklayabilmeli, atılan her adım konusunda ilgili herkes ayrıntılarıyla bilgilendirilmelidir.

Solda karşılıklı güven ortamını sağlayacak olanlar da bence bunlardır: Politika anlayış ve işbirliğini amaçlamak, tüm kadroların eşit haklı, inisiyatifli katılımı ve tam açıklık...

Bozışık serbest, Talu, Kardam ve Yıldız tutuklu

BİR HUKUK BUNALIMI YAŞANIYOR

Geçtiğimiz yılın 22 Eylül günü yurda dönen TBKP MK üyeleri **Mehmet Bozışık, Erdal Talu, Ahmet Kardam ve Şeref Yıldız'ın** yargılanmalarına, İstanbul DGM'de devam edildi.

TBKP Yöneticileri, 16 Ocak günü yapılan duruşmada, verdikleri ifadelerle, Ankara DGM Başsavcısı Demiral'ın iddialarını da yanıtlamış oldular. Bilindiği gibi, Bozışık, Kardam ve Yıldız, duruşmadan birkaç gün önce tutuklu bulundukları Ankara Merkez Cezaevi'nden İstanbul'a sevkedilmişlerdi.

Bozışık, Talu, Kardam ve Yıldız'ın duruşmadaki ifadelerinin bazı bölümlerini yayınlıyoruz.

Mehmet Bozışık

"89 yaşındayım. Abdülhamit'in tahttan indirilişinden bu yana koca bir tarihi gördüm, yaşadım. Yalnızca bir komünist olarak değil, bu ülkenin bir yurttaşı ve insanı olarak konuşuyorum. Türkiye 1920'lere göre çok yol aldı ve gelişti. Ama hala asrımızın gerisindedir. Hala adalet, hürriyet, musavat isteniyor. 1928'lerde grev hakkını savunduğum için tutuklanmıştım. Şimdi yıl 1990 ve işçiler hala grev hakkı için mücadele ediyor. 1936'da büyük mücadelelerle iş kanununun çıkmasını sağladık. Şimdi yıl 1990, işçi hakları hala kısıtlı. 1936'da 1 Mayıs'ın işçi bayramı olmasını istediğim için tutuklanmıştım. Yıl 1990 ve hala 1 Mayıs işçi bayramı yasak ve hala 141-142 kalkmadı. İşte demokrasinin yurdumuzda aldığı yol bu kadar. Bizim halkımız da demokrasiye layıktır. Çektiği acılar artık bitsin.

Dünyanın ve ülkemin dört bir yanından cezavine 500'ü aşkın kart ve mektup geldi. Bana dünyanın en yaşlı politik tutuklusu diyorlar. Ben bundan gurur duyuyorum. Fakat acaba sırf komünist olduğum için beni tutuklayanlar da gurur duyuyorlar mı? Ben halkım, işçi sınıfı ve bütün insanlık için verdiğim demokrasi ve sosyalizm mücadelesinden her zaman gurur duydum ve duyacağım."

Erdal Talu

"Çağımızda yaşanan gerçekler gösteriyor ki, insanlık artık demokrasi mücadelesinin yeni bir gelişme evresine adımını atıyor. Katılımcı demokrasi olarak tanımlanabilecek bu yeni evrede halk devlet karşısında sadece talep etmekle yetinen pasif konumdan çıkmaktadır. Ferdin devlete karşı kendisini korumaya çalışmakla yetindiği dönem, hakların gelişen demokrasi bilincinin ve kültürünün bir sonucu olarak artık aşılıyor. Bu aşamada politik faaliyet ve politik katılım özgürlükleri öne çıkıyor. Kitleler artık, pralamento ve parlamento dışı çok değişik yollarla politik yönetime katılarak kendi geleceklerini devlete egemen güçlerin elinde bırakmadan kendileri tayin etmek istiyorlar. Dün baskı unsuru sayılan sendikalar, basın, çeşitli toplumsal k. uluşlar yalnızca baskı unsur değil, bizzat yönetim unsuru olarark politik kararlara katılmak istiyorlar. Partiler, sendikalar gibi geleneksel kuruluşların yanısıra barış, çevre ve kadın haraketi gibi yeni politik güçler ortaya çıkıyor. Bir başka deyişle dünyamız, insanlık, yepyeni bir aydınlanma ve özgürlük çağına giriyor...

21. yüzyılın eşiğinde, Bay Demiral ve yardımcılarının hazırladığı böyle bir iddianameye karşı düşüncelerimi savunmak zorunda kalışım bir talihsizliktir. Talihsizlik, evrensel hukuk anlayışından ve çağımız demokratik değerlerinden bu kadar uzak bir belge ile iddia makamının, Türkiye ve dünya kamuoyunun önüne çıkabilmesidir. Ülkemizin bunu hiç de hak etmediğini düşünüyorum.

Ahmet Kardam

Bu dava ülkemizdeki hukuk bunalımının en açık göstergelerinden biridir. Bir yanda her çağdaş demokratik ülkenin simgesi olan uluslararası hukuk düzenine geçme, onu geçerli kılma çabaları öte yanda ise Ceza Yasası ve onun davamıza konu olan 141, 142, 140, 159 ve bunlar gibi maddeleri ve bu antidemokratik yasaların hepsinin üstünde, onlara çatı görevi yapan 12 Eylül'ün 1982 tarihli Anayasa'sı. Şimdi 12 Eylül rejiminden çıkmaya çabalayan Türkiye her adımında topluma süngü zoruyla kabul ettirilmiş bu Anayasaya takılmakta, demokrasi doğrultusunda atılacak en sıradan adımlar bile bu kaşıla nizamnamesinin kalın duvarlarına çarpmaktadır.

Türkiye bir yol kavşağında bulunuyor: Türkiye ve evrensel insan haklarını amasız/fakatsız geçerli olduğu demokratik bir ülke olma yolunda günümüzün gerektirdiği hızla ilerleyecektir, ya da 12 Eylül'ün topluma giydirdiği deli gömleği içinde, büyük çapta göstermelik bir parlamenter vitrin ardında antidemokratik, baskıcı, hukuk dışı bir rejim altında bunalımdan bunalıma sürüklenen çağdışı bir ülke olacaktır.

Şeref Yıldız

"Politikamızın amacı, Türk ve Kürt halkının demokratik birliğinin tarafların ortak mutabakatıyla sağlanmasıdır. Böylesi bir birliği şu iki nedenden gerekli görüşüyoruz: Birincisi, iki halkın birliğinin sahip olduğu daha geniş olanaklardır. Birlik olmanın potansiyeli, ayrılarak küçülmenin potansiyelinden daha geniş ve çağdaşlaşma yolunda daha fazla olanaklara sahiptir. İkincisi, ayrılmak, bütün bölgede sınırların yeniden belirlenmesinin gündeme gelmesi demektir. Böyleai bir durum ise ne Kürt, ne Türk ve ne de diğer bölge halklarının çıkarınadır. bunun için de akılcı değildir. Soruna taraflardan sadece birinin çıkarları dikkate alınarak çözüm bulunamaz. Taraf tüm halkların ortak çıkarları temelinde soruna adil bir çözüm bulmakla mümkündür.

Adil demokratik barışçıl çözüm önerimiz bu gerçeğe dayanıyor. biz Türkiye'de Kürt sorununun ancak tüm tarafların ortak mutabaklarıyla çözülebileceğine inanıyoruz. Baskı ve silah sorunun çözüm yolu değildir. Sorun demokratik barışçıl yoldan adilce çözülebilir. Türk ve Kürt, Türkiye halkının çıkarı böylesi bir çözümü gerektiriyor." ❑

Ekonomide alternatif politikalar tartışması

UZUN VADEDE ÇÖZÜM, PİYASAYA AÇIK, TEKELLEŞMEYE KAPALI, DEMOKRATİK PLANLAMADIR

Burada haklı olarak akla şu soru gelebilir: Planlama ile piyasa mekanizması birlikte yürüyebilir mi? Bu neyin nasıl planlandığına ve mülkiyet yapısına bağlıdır. Eğer bir ekonomide tekelci sermaye gelişebiliyorsa, o ekonomide yalnızca yol gösterici planlama söz konusu olabilir.

☐ Yusuf Işık

Ülkemizde 1980'den bu yana demokrasi kısıtlanarak uygulanan ekonomi politikalara yalnızca enflasyon gibi etkisi her gün duyulan kıstaslara göre başarısız kalmamış, Türkiye'nin orta ve uzun sanayileşme, insangücü, bilim ve teknoloji düzeyi ve gelir dağılımı gibi alanlarda da büyük zararlar vermiştir.

Burada, IMF benzeri uluslararası sermaye kuruluşları kökenli olan ekonomi politikalarının ayrıntılar ve on yılda geçirdikleri evreler yinelenmeksizin, alternatif politikaların ana çizgileri kısa vadeli alternatif program üzerinde de durulmayarak, orta-uzun vadeli alternatif politikalar, ana tercihler gündeme getirilecektir.

İktidarın benimsediği ekonomi politikasının en önemli ilkesi, çok kısa olarak ifade edilecek olursa, "serbest piyasanın son tahlilde her soruna en iyi çözümü getireceği ve büyük sermayenin elinde ne kadar kaynak birikirse, gelişmenin de o kadar sağlıklı olacağı"dır. Gerçi uygulamada bu ilkeye ancak sınırlı bir ölçüde uyulmuştur. Örneğin faiz ve kurlar bugün de önemli ölçüde devlet tarafından saptanmaktadır. Devletin özel sektör yatırımlarını teşvik ve ithalat ve ticaret politikalarında belirli gruplar yararına yoğun müdahaleleri süregelmiştir. Ama, yine de, mevcut ekonomik modeli ana ilkesine yani "serbest piyasanın her sorunu çözeceği" savına göre değerlendirmek gerekir. İktidarın ekonomik modeline denk düşen bu savın alternatiflerini oluşturabilecek politikalar, yalnızca ana doğrultular dikkate alınmak kaydıyla, aşağıda belirtildiği şekilde ikiye ayrılabilir:

-**"Serbest piyasa"nın aşırılıklarını sınırlamayı amaçlayan devlet müdahalelerine ve sosyal boyutun unutulmasına yönelik önlemlere yer veren ekonomi politikası.** Bu modelde mülkiyetin ve üretimin denetiminin en büyük bölümü tekelci sermayenin elindedir. Bu yaklaşımı benimseyen sosyal demokrat partilerden İspanyol Sosyalist Patisi 2000'li yıllara yönelik ekonomik ve sosyalist politikalarını içeren, ayrıntılı bir hazırlığın ürünü olan programını geçtiğimiz günlerde yayınlamıştır. Fransız Sosyalist Partisi de benzeri doğrultuda ilkeleri benimseyeceği Kongre'sine hazırlanmaktadır.

-**Planlamaya dayalı ekonomi politikası.** Sosyalist ülkelerde yeniden yapılanma dönemine kadar uygulanan merkezi planlama türü ekonomi politikası modelinin tıkandığı açıktır. Piyasa mekanizmasının ekonominin işleyişindeki nesnel önemi ortaya çıkmıştır. Buna karşılık, büyük kaynakların kullanımını ilgilendiren, kalıcı etkileri bulunan kararların ekonomik ve sosyalist bir plan çerçevesinde alınması, en akılcı yol olarak gözükmektedir. Sanayi üretiminden tıp ve eğitime, alışverişe kadar büyük dönüşümlerin filizlendiği, örneğin yeni malzemelerin, bitki ve hayvan türlerinin, yapay zekaya dayalı robotlardan oluşan otomasyon sistemlerinin şimdiden devreye girdiği ve bazı gelişmiş ülkelerde araştırma harcamalarının 100 MİLYAR DOLAR mertebesine vardığı bilimsel ve teknolojik devrim döneminde, ekonomik ve sosyal planlama da nesnel bir gereksinme olarak kendini dayatmaktadır. Burada haklı olarak akla şu soru gelebilir: Planlama ile piyasa mekanizması birlikte yürüyebilir mi? Bu neyin nasıl planlandığına ve mülkiyet yapısına bağlıdır. Eğer bir ekonomide tekelci sermaye gelişebiliyorsa, o ekonomide yalnızca -örneğin Fransa'da olduğu gibi- yol gösterici planlama söz konusu olabilir. Diğer taraftan devlet mülkiyetindeki işletmelerde verimliliğin artırılması sorunu, salt yeni yönetim teknikleriyle ve benzeri yöntemlerle aşılamamaktadır. Dolayısıyla, çalışanları, işletmenin işleyişi ve gelişimiyle ilişkili tüm kararlarla ilişkilendirecek, çalışanlarla işletmenin geleceği arasında doğrudan bağlar kuracak eski "yönetime katılma" modellerinin ötesinde yöntemlere gereksinme doğmuştur. Bu gereksinme, ekonomik ilişkilerde yepyeni formülleri gündeme getirmektedir. Kuşkusuz bu yöntemleri ayrıntılı olarak ortaya koymak çok güçtür. Piyasa mekanizmasından geniş ölçüde yararlanan ama tekelci sermayenin gelişmesine açık olmayan, Yugoslavya'daki "piyasa sosyalizmi"nden de farklı planlı bir ekonomi modelini ayrıntılı olarak tanımlamak da olağanüstü güç sayılması gereken bir hedeftir. Ne var ki, kısa ve kısmen orta vadeli politikaların ötesinde, temel tercihlerle ilgili bir seçim yapmak, bir hedef belirlemek ve alternatif politikaları bu hedefi göz önünde bulundurarak ortaya koymak gerekmektedir. Bu tür bir planlamaya yani yeni tip bir planlamaya dayalı ekonomi politikası, kanımca, sosyalizmin temel ilkelerinden olması gereken sömürüyü önleme, demokrasiyi kalıcılaştırma ve çağın olanaklarına uygun boyutlarda bir gelişmeyi sağlama amaçlarına denk düşen, toplumun ve dünyanın gereksinimlerine yanıt verme bakımından tekelci sermayeye dayalı çözümler üstün ekonomi politikasıdır. Somutlandırılması, çok geniş yaratıcı çabalar gerektirmektedir. Tıpkı sosyalizmin yeniden tanımlanması sürecinin tüm diğer alanlarının gerektirdiği gibi.. Bununla birlikte genel düzeyde alternatif olarak önerilen bu politikanın kimi özellikleri belirtilebilir. Aşağıda sıralanan özellikler, Türkiye'nin yapısı dikkate alınarak ortaya konmuştur.

Buna göre, orta-uzun vadeli alternatif ekonomi politikasını şu ana doğrultulara sahip olması önerilmektedir:

● Kalıcı orta-uzun vadeli temel ekonomik kararların, Türkiye'nin ana ekonomik gelişme hedeflerinin, uluslararası iş bölümündeki konumun belirlendiği bir ekonomik ve sosyal plan çerçevesinde oluşturulması. Özellikle büyük işletmelerin kritik kararlarının ve genelde büyük yeni yatırım kararlarının, yabancı sermaye ile ilgili kritik kararların, bilim-teknoloji, eğitim, sağlık, konut gibi alanlarda uzun vadeli etkisi olan kararların bu planlama sürecine uygun olarak alınması. Gelir düzeyleri ve dağılımı ve benzeri sosyal hedeflere ilişkin genel büyüklüklerin bu mekanizma içinde sürecin demokratik yapısını zedelemeden yer alması.

● Planlama mekanizmasının:

-Esnek, piyasa mekanizması ile uyumlu, ani değişikliklere yanıt verecek yapıda,

-Ekonomilerin uluslararasılaşması sürecini dikkate alan özellikte,

-Çağdaş hesaplama ve yönetim metod ve araçlarıyla donanmış,

-Bürokratik yaklaşımlardan arınmış,

-Demokratik nitelikte ve katılım ve insiyatife geniş ölçüde olanak veren yapıda, olması.

● Uzun vadede tekelci sermayenin ekonomideki denetimin kaldırılmasını sağlayacak yeni şirket yapılaşmasının geliştirilmesi . Kamu sektöründe çalışanların, işletmenin performansı ve geleceği ile organik bağlarını kuracak yöntemlerin geliştirilmesi. Sanayi ve tarımın teknoloji düzeyinin dünya standartlarından uzaklaşmasının temel önceliklerinden biri olması. Buna uygun bir bilim politikası izlenmesi.

Piyasa mekanizmasının ekonomide dış ticaret dahil geniş bir yer tutması.

● Orta-uzun vadede para ve finans sektörlerine gerekli müdahalelerin ancak alternatif mekanizmalar, kaynaklar önceden sağlanarak yapılması.

● Kamu sektörü tarafından küçük üretici, esnaf, belirli büyüklüğe kadar orta üretici kategorisindeki işletmelerden çağdaş ekonomi açısından geleceği olanlara yardım edilmesi.. Bu sektörlerde uygun vergi toplama dışında, başka bir müdahaleden, mümkün olduğu kadar kaçınılması.

Piyasa mekanizmasından geniş ölçüde yararlanan, ama tekelci sermayenin gelişmesine açık olmayan, Yugoslavya'daki "piyasa sosyalizmi"nden de farklı, planlı bir ekonomi modelini ayrıntılı olarak tanımlamak da olağanüstü güç sayılması gereken bir hedeftir.

Temel tercihlerle ilgili olarak önerilen bu alternatif politika hedefleri, daha çok uzun vadeye yöneliktir. Yazının başında da belirtildiği gibi, kısa vade için ekonominin daha fazla erozyona uğramasını önleyecek, yaklaşık 1,5 yıllık bir acil program gereklidir. Yukarıda belirtilen uzun vadeli hedeflerle çelişmeyen orta vadeye yönelik alternatif politikaların hazırlanıp gerçekleştirilmesi de büyük önem taşımaktadır. Burada ele alınmayan orta vadeli altenatif ekonomik politikalar konusu da uzun vadeli hedefler de teknik çerçeve ile sınırlı olmayıp, Korkut Boratav'ın bu sütunlarda belirtmiş olduğu gibi, ancak gerekli irade ve siyasi gücün var olması durumunda gerçekleşebilir. Türkiye'de kısa-orta-uzun vadeli alternatif ekonomik politikalar konusunda gerekli bilgi birikimi vardır. Örneğin bir bölümü 1402 sayılı Yasa ile üniversitelerden uzaklaştırılan iktisatçılar, on yıldır bu yönde öneriler geliştirmektedirler. Diğer taraftan, burada 1980 öncesine de giderek, Türkiye İşçi Partisi (TİP)'nin **"Demokratikleşme İçin Plan"** adlı ve alternatif ekonomik ve sosyal politikalarla ilgili, yararlı ayrıntılı çalışmasını da anımsatmak gerekir.

Dünyamız çok büyük dönüşüm dönemine girmiştir. Bu dönüşüm, yalnızca sosyalist ülkelerde yaşanan değişimlere sınırlı değildir. Bir yandan bilimsel ve teknolojik değişim, diğer yandan insanlığın son yüzyılda ve özelikle bu yüzyılda oluşan tarihsel deneyimi, dünyanın hemen her bölgesinden yeni özlemlere daha derin bir demokrasi isteğine, çağdaş bilim ve teknolojinin olanaklarını kullanarak gelişmeyi sağlayan yeni yaşam biçimlerine yönelmesine yol açmaktadır. Uygulamada bu özlemlere ve bunlarla bağlantılı objektif gereksinmelere yanıt vermeyen bir ekonomi politikası başarılı olamaz. Bu nedenle Türkiye'de uygulanmakta olan ekonomik model, ülkeyi uluslararası sermayenin yedeğine çekilmiş bir konuma, ikinci sınıf toplum konumuna sürüklerken, çağdaş özlemlere, ihtiyaçlara, yanıt verebilecek politika olduğuna inandığım ve yukarıda özetlediğim politika da, ancak sürekli olarak toplumun doğrudan katılımıyla yaşatılıp geliştirildiği takdirde başarılı olacaktır. ☐

Cahit Tanyol ile, laiklik, irtica 63 üstüne

"İSLAMİYETTE BATIDA OLDUĞU GİBİ BİR LAİKLİK MÜMKÜN DEĞİLDİR"

❑ **Yüksel Selek**

Sosyoloji Prof. Cahit Tanyol laisizm ve dinsel akımlarla ilgili araştırmalar yapıyor. Kendisiyle, son sıralarda yoğunlaşan dinsel kökenli eylemlerin sonuçlarının neler olabileceği, Türkiye'de bir irtica tehlikesinin gerçeklik şansı ve 163.madde üstüne tartıştık. Tanyol konuyla ilgili ilginç görüşlere sahip. Geçen yıl **Laiklik ve İrtica** adlı bir kitabı Altın Kitaplar Bilimsel Sorunlar Dizisinden yayınlandı.

Sayın hocam, son günlerde dinci kesimlerni gösterileri artarken, bir yandan da "Memurlara Din Dersi Şoku" gazetelere başlık oldu. Bir yanda inanç özgürlüğü, diğer yanda dinsel nitelikli gösteriler, türban hakkı adı altında gerçekleşen eylemler.... Türkiye nereye gidiyor?

Tanyol: Batı'da ortaçağ bir defa yaşanıp aşılmıştır. Bizde ise, 300 yıllık kültürel, sosyal, politik bir birikime karşı oluşturulmakta olan bir cephe, devleti ve devletin, bu çağdaş birikimi taşıyan dayanaklarını adım adım zaptederek ülkeyi bir ortaçağ karanlığına sürüklemeye çalışıyor.

Oysa Tanzimat'tan itibaren başlayan büyük düşünsel ve kültürel birikim Atatürk devrimleriyle birlikte bir aydınlanma çağına hazırlanırken, çok partili hayatın başlangıcıyla birlikte din sömürüsü bir oy aracı olarak politika arenasında yer almaya başlamıştır.

Eğer olay sadece siyasi partilerin din sömürüsü olarak kalsaydı, bu sadece Türk demokrasisinin bir ayıbı sayılabilirdi. Oysa din sömürüsü devletin ve toplumun her alanında dinsel bir örgütlenmeye dönüşmüş, öğretim ve eğitimin laik karakterini ve devletin laik işleyişini bozmuştur. O kadar ki, irtica tarihimizin hiçbir döneminde böylesine devlet koltuğunda, devlet himayesinde beslenmemiştir. Kısacası bu gelişmeler aslında laik Türkiye Cumhuriyetine, Tanzimat'tan beri gelen batıcılık hareketlerine, batı uygarlığına karşı alınmış dinsel bir cephedir. Zaten Atatürk Türkiye Cumhuriyeti'nin temeline laikliği koyarken dine karşı olmayı aklının ucundan geçirmemiştir. Atatürk irticaya karşıydı. Dün olduğu gibi bugün de bizim memleketimiz için en tehlikeli şey, irticadır.

Sayın Tanyol, nedir bu irtica olayının kaynağı? Bir sosyolog olarak konuya biraz açıklık getirir misiniz?

Tanyol: Sanıyorum ki, irticanın kaynağı biraz İslamiyetin kendi içinden çıkıyor. İslamiyet ilerici bir din olmakla birlikte, yapısı ve dünya işlerine karışması bakımından kötüye kullanılması her zaman mümkün ve bütün tarih boyunca da hep irtica üretmiş. Ve buna karşı hep tepkiler olmuş, mesela Bektaşi tarikatları çıkmış. Devamlı olarak bütün tarikatlar hep bu irticanın medrese düşüncesine karşı cephe almışlar. Bunun nedeni şu: İslamiyet diğer dinlerden, özellikle Hıristiyanlıktan farklı olarak, hem İsa gibi öğüt vericidir, ahlaki emirler için gelmiştir, hem de devlet kurucu ve kanun koyucudur. Dolayısıyla dünya işlerini düzenlemeye memur.

-İktidarların dine yaklaşımları İslamiyeti irticaya kaynaklık etmeye elverişli hale getiriyor. Türkiye Cumhuriyeti laik bir devlet olarak kuruldu, bugün ise laik bir devlet olduğu tartışılır bir duruma geldi. Laiklikten verilen bu ödünleri ne Anayasanın laiklik ilkesi ne de 163. Madde engelledi. O halde 163'ün kalkmasına bir kısım aydınlar neden karşı çıkıyorlar? Siz de sanırım kaldırılmasını tehlikeli buluyorsunuz. Peki, kalkarsa ne değişecek? Bunu tartışalım.

Tanyol: Ben düne kadar 163. maddenin kaldırılmasından yanaydım. Türkiye'de hiçbir zaman İran'da olduğu gibi bir teokratik devletin kurulabileceğini düşünmüyordum. Yalnız son olaylar bana bunun olabileceğini düşündürüyor. TBMM'ye cami yapıldı. İki milyar lira harcandı. Sadece bu bile başlı başına Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 1. Maddesine aykırıdır. İkincisi, Tevhidi Tedrisat Kanunu. Öğretim ve eğitimde birlik. Hilafetin ilgasıyla eş anlamda ve aynı güçte olarak 1924'te Atatürk tarafından bizzat kaleme alınarak Meclise getirilmiştir. Şu anda ordular halinde din okulları vardır. Buna ihtiyaç yok. Halkın ne bu kadar camiye, ne bu kadar din adamına ihtiyacı var. Zaten Osmanlıda halkın imama bir ramazanlarda, ikincisi de insanlar öldüğünde, namaz kıldıracağı zaman ihtiyaç vardı. Köyler sosyal zorunluluk dolayısıyla imama ihtiyaç duymuşlar, onu da kendi bölgelerinden karşılamışlardır. İmamlar devletin sırtında hiçbir yük değildi. Ama şimdi, alabildiğine imam hatip okulu var, alabildiğine islam enstitüsü, ilahiyat fakültesi var. Ne iş yapacak bunlar. Türkiye'yi dinsel bir cemaat halinde tasavvur etmek, benzin istasyonuna kadar mescit yaptırmak, bunlar Türkler Müslümanlığı kabul ettiğinden bu yana ilk defa varittir.

Ben düne kadar 163. maddenin kaldırılmasından yanaydım. Türkiye'de hiçbir zaman İran'da oluğu gibi bir teokratik devletin kurulabileceğini düşünmüyordum. Yalnız son olaylar bana bunu olabileceğini düşündürüyor. TBMM'ye cami yapıldı. İki milyar harcandı...

-Şimdi biraz asıl sorunu tartışalım. 163'ün kaldırılması konusu çok güncel, Meclise de gelmek üzere. Diyelim ki 163 kaldırıldı ve bir takım dinci çevreler bir parti kuracaklar ve diyecekler ki, biz İslami esaslara dayanan bir devlet düzeni istiyoruz. Bunun propagandasını yapacaklar, halktan oy isteyecekler vs. Türkiye'de bir sivil toplumun yaratılmasını, bütün kesimlerin, bütün fikirlerin örgütlü olması gerektiğini kabul ediyoruz, demokrasiyi savunan insanlar olarak. Şimdi bizim, laik, demokrat, Marksist kişiler ve çevreler olarak deminden beri çizdiğiniz, 163'ün varlığına, Anayasa'nın laiklik ilkesine rağmen ortaya çıkan tabloyu nasıl değiştirebiliriz diye kafa yormamız gerekmiyor mu? Mesela, devletin diyanet işlerine bakması, devletin imamların, hocaların ödeneklerini ödemesi, laik öğretimin zedelenerek, din öğretimin zorunlu olması bütün bunlar nasıl çözülecek. 163 kalkarsa daha mı kötü olacak? Bana göre, tam tersine, bunlar siyasi partilerini özgürce kurabildikleri zaman politik alanda mücadele edebileceklerdir. Marksistler ve diğer görüşler de özgürce örgütlenebildiklerinde siyasi yelpazede yer alabilecekler ve her parti kendi fikirlerini kabul ettirebildiği oranda oy alabilecektir. Yani seçimlerde dinci bir partinin iş başına geçmesi ihtimali demokratik bir ortamda devletin bugünkü gibi içinden kemirilerek laikliğin zedelenmesinden çok daha az tehlikelidir.

Tanyol: Dinci bir örgüt militandır, tehlikelidir hiç şakası yoktur.

-Ama şimdi daha tehlikeli ve militan. Biliyorsunuz kadınlar cihad çağrısı yaptılar geçenlerde.

Tanyol: Anayasanın 1. Maddesine, 163. Madde esasen aykırıdır. Türkiye Cumhuriyeti'nin laikliğinin ilan edilmesinden itibaren 163. maddenin önü kapanmıştır. Yani asıl tehlikeli olan şimdi yürürlükte. Aslında 163. maddenin içeriğinde olan tehlikeli değil. 163. madde kalkınca eğer maksat doğrudan doğruya Mecelle'yi getirmekse, Mecelle o kadar tehlikeli değil. Ama onun arkasında hilafet varsa...

-Şimdi bana öyle geliyor ki, bugün 163 kalksın kalkmasın tartışması yüzeysel bir tartışma. Sol, 163 kalksın derken, şimdiki tablonun nasıl değişeceği sorusunun yanıtıyla birlikte bunu istemelidir. Kalkmasın diyenler de, gerekçelerini, karşı tezlerini bugünkü durumun nasıl değişebileceğine ilişkin tezleriyle birlikte ileri sürebilmelidirler. İki taraf da bunu yapmıyor. Tehlike tırmanmış, toplumda irtica örgütlenmiş devlet katında kendine yer bulmuş, devleti neredeyse ele geçirmiş. Şimdi biz bunu bir kenara bırakıyoruz, sanki 163 bu tehlikenin önünde bir barajmış gibi, kalkmasın diyoruz, Türkiye'nin aydınları olarak.

Tanyol: 141-142. maddeler 163 için yem olarak ortaya atılmış vaziyette. Kala kala en gerici, en liberal partiler mi 141-142'nin kalkmasını savunacak? Onlar savunuyor bunu. Nasıl inanırsın? 163'ü kaldırmak için bir yem.

Ben böyle tersine bir gidişe dünya tarihinde şahit olmadım. Şimdi Türkiye'de ortaçağ yaratılıyor. Adam doçent, tekbirle zelzeleyi durdurmaya kalkışıyor. Adamlar bütün keşiflerin Kuran'da olduğunu söylüyorlar. Bundan daha korkunç bir şey olabilir mi? Hem de bunu söyleyen üniversite öğretim üyeleri. Şimdi böyle bir durumda, dediğin doğru bir yerde. 163. madde artık siyasi olarak bir önem taşıyabilir. Fakat asıl korkunç olan Türkiye'nin düşünce dünyasının karartılması. Düşünce karanlık bir zindan içine giriyor. Bunun içinden nasıl çıkılır. Şimdi, kim ne derse desin, bugün eğer Türkiyede gerçekten bütün olanaklara sahip bir komünist parti kurulursa, laikliği de, devrimleri de, Atatürk'ü de savunacak tek şey odur.

Prof. Cahit Tanyol, irtica konusundaki düşüncelerinin son sıralarda değiştiğini söylüyor.

-Peki Hocam, demokratik, sivil, çoğulcu bir toplum haline gelmek, yani çağdaşlaşmak değil midir amacımız?

Bu noktada değindiğiniz, Türkiyenin düşünce dünyasını karartmayan, onun yaratıcılığının önüne set çekmeyen bir rejim gerekli. Bu ise düşünme özgürlüğünü şart koşuyor. Bunun odaklaştığı nokta bugün 141, 142, 163'ün kaldırılması, kazanılması gereken bir mevzi. Bu bakımdan laiklikten yana olan aydınların 163'ün kalkmasını irticaya daha fazla yol verecekmiş gibi görmeleri sizce doğru mu? Diyelim ki 163 kalktı ve batıdaki hıristiyan demokrat vb. partiler gibi bir parti örgütlendi. Bu durumda ne olur?

Tanyol: Şeri kanunlar gelebilir.

-Parti iktidara gelirse tabii.

Tanyol: Gelebilir, gelebilir, çünkü bu modern, yeni medreseler bunun için alabildiğine seferber olmuş haldeler. İkincisi, çoğulcu de-

Devamı sayfa 23'de

SHP Hakkari milletvekili Cumhur Keskin

"OLAĞANÜSTÜ HAL DERHAL KALDIRILMALIDIR"

İşin ilginç yönü, 1988 yılı içinde bölgedeki Kürt halkına karşı soykurum hareketine girişen Saddam yönetimine sığınmak zorunda kalmalarıdır. Kayadibi köylülerine öyle baskılar yapılmış ki, bu insanlar kendi yakın akrabalarına kimyasal silah kullanan bir yönetime sığınmak zorunda bırakılmışlardır.

☐ Metin Danış - Mevlut İlgin

SHP MYK üyesi ve Hakkari milletvekili Cumhur Keskin bir süre önce Doğu'daki bazı köylerde, köylülerin Türkiye'yi terkederek, Irak'a sığınmaları sorunuyla ilgilendi. Cumhur Keskin'den, Diyarbakır milletvekili Fuat Atalay ile birlikte yaptığı gözlemleri anlatmasını istedik.

Sayın Atalay'la birlikte 10 Ocak tarihli basın açıklamasında Hakkari ve yöresindeki bazı köylerin, Kürt halkına soykırım uygulayan Irak rejimine kaçtığını belirtmişsiniz. Irak rejiminin Türkiye rejiminden daha demokratik olduğu izlenimi uyandırdı bu sözleriniz. Bu konuyu açarmısınız?

Keskin: Kayadibi köyü, Uludere, Taşdelen muhtarlığına bağlı 30 haneli bir yerleşim birimidir. Bu köyden bana ve SHP Genel Başkanına öteden beri yakınmalar iletiliyordu. Köylüler kendilerine korucu olmaları konusunda baskı yapıldığını, koruculuğu kabul etmediklerini ve yerleşim birimleri tam sınırın üzerinde olduğundan, erzak kısıtlaması uyğulandığını, böylelikle koruculuğun kabul ettirilmeye çalışıldığını söylüyorlardı. Hatta koruyuculuğu kabul etmedikleri takdirde kendilerine düşman gözüyle bakılacağını söylüyorlardı. Can güvenlikleri kalmamıştı. Durumu İçişleri Bakanına ilettim. Fakat baskılar dinmedi, giderek arttı. Komşu Taşdelen köyünden geçişleri yasaklandı. Hatta Taşdelen köyü muhtarına "kesinlikle Kayadibi köylülerinin geçişlerine izin vermeyeceksiniz" denilmişti. Erzak girişi yasaklandığından, açlık tehlikesi baş göstermişti, bundan en fazla çocuklar etkileniyordu. Bu tam bir vahşetti. Çaresizliğe düşen Kayadibi köylüleri, sınırda bulunan Irak askerlerine, Saddam yönetimine sığınmak istediklerinin Irak yönetimine iletilmesini istemişler. Bunlar da talebi incelemiş ve yerinde görmüşler. Irak'ın Zaho şehrinden temin edilen kamyonlar köye yakın bir yere getirilmiş, köylüler eşyaları alarak, Saddam yönetimine sığınmışlardır. Soruda da belirttiğiniz gibi, işin ilginç yönü, 1988 yılı içinde bölgedeki Kürt halkına karşı soykırım hareketine girişen Saddam yönetimine sağınmak zorunda kalmalarıdır. Kayadibi köylülerine öyle baskılar yapılmış ki, bu insanlar kendi yakın akrabalarına kimyasal silah kullanan bir yönetime sığınmak zorunda bırakılmışlardır. Bana göre işin vahameti buradadır.

SHP'nin bir MYK üyesi ve yörenin milletvekili olarak bu olayın TBMM'ye getirilmesi için bir girişiminiz olacak mı?

Keskin: Evet, Diyarbakır milletvekili arkadaşım Fuat Atalay ile birlikte yöreyi inceledik. Kayadibi, sadece bir örnektir. Aynı uygulamalar Taşdelen köyüne de, sınırda bulunan diğer köylere de yapılmaktadır. İç tarafta bulunan köylerde insanlar koruculuğu kabul etmedikleri için göçe zorlanıyorlar. Yani bölgede yoğun bir göç olayı yaşanmaktadır. İnsanlar atalarından, babalarından kalan evlerini, arazilerini terketmek zorunda bırakılmışlardır. Resmi yetkililerle de yaptığımız araştırmada da bölgedeki nüfusun özellikle köylerdeki nüfusun yarısının yakın şehir merkezlerine ve Ege ve Akdeniz'deki yerleşim birimlerine göç ettiklerini gösteriyor. Bu göç olayını sözlü veya araştırma önergesiyle TBMM'ye getirmeyi düşünüyoruz. Özellikle şunu vurgulamak gerekiyor; uygulamalar son bulmuş değil, şu an devam ediyor.

Örneğin Taşdelen köyünde erzak girişi vesikaya bağlanmıştır. Köylü gidiyor, erzağını alıyor, Karakola getiriyor, bunun kaydı yapılıyor, yağlı boya ile torba ve teneke işaretleniyor ve köylü teneke ve torba bittiğinde karakola göstermediği takdirde, yeniden erzak alma olanağına sahip değil. Ayrıca karşı karşıya kaldığımız bir uygulamada küçükten büyüğe herkesin kimliğinin karakol tarafından alınmasıdır. Hiç kimsenin kimliği üzerinde değildir. Köylü dışarıya çıkma, komşu köye gitme ihtiyacı hissettiği zaman, karakola müracaat ediyor, ancak beyanat verdikten sonra kimliğini alabiliyor. Olağanüstü halde kimliksiz dolaşmak yasak olmasına karşın, burdaki uygulama tam tersinedir.

Cumhur Keskin, İkiyaka köylüleriyle birlikte

Sayın Keskin, bu anlattıklarınızdan anlaşılıyor ki, olağanüstü hal, konulma amacını çok aşmıştır. SHP olarak olağanüstü halin kaldırılması için bir girişiminiz olacak mı?

Keskin: Olağanüstü halin uzatılmasına ve bundan önceki dört aylık uzatma taleplerine hep karşı çıktık. Biz olağanüstü hal koşullarının bulunmadığı ve olağanüstü halin sürekli bir yönetim biçimine dönüştüğü inancındayız. Ülkedeki demokrasinin işlerliğini kazanması açısından çok olumsuz sonuçlar doğurabilecek bir niteliğe bürünmüştür. Biz parti olarak olağanüstü hal uygulamasının derhal ve bir an önce kaldırılmasından yanayız. Çünkü bu uygulama devlet ve vatandaşı karşı karşıya getirmiştir. Bölgedeki halkın tamamını devletin hedefi haline sokmuştur bu uygulamaya derhal son verilmesi lazımdır.

DİK Kürt sorunuyla ilgili bir komisyon kurdu. bu komisyonun çalışmalarına ve Kürt sorununun geniş bir şekilde tartışılacağı Kürt Sorunu Kurultayı çalışmalarına katkıda bulunmak ister misiniz? Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?

Keskin: Biz Kürt sorununu Türkiye'nin sorunu olarak görüyor ve öyle değerlendiriyoruz. Bu sorunun Türkiye'de tartışılmasından yanayız. Böyle bir çalışma olursa, bu çalışmaya katkıda bulunmak isterim. Daha önceki toplantılardan haberim olsaydı, izlerdim. Türkiye'de demokrasinin gelişmesi ve kökleşmesi, Doğu'da yaşayan Kürt kökenli vatandaşlarımızın demokratik hak ve taleplerinin sağlanması, geliştirilmesi, işlerlik kazandırılmasıyla mümkündür. Yani böyle bir sorunla da ilgilenmek, Türkiye'de demokrasinin işlerliğine katkıda bulunmaktır. Bu nedenle böyle bir toplantı olursa, katılmak isterim. Katkıda bulunmayı bir görev sayarım. ☐

LAİKLİK İLKESİNİ DEVLETİN KENDİSİ ÇİĞNİYOR

☐ Mustafa Suphi İleri

21.yüzyıla on kala Türkiye'nin gündemini işgal eden önemli konu 141 , 142 ve 163. maddelerin kaldırılmasıdır. Çağdaşlığın ve insan olmanın en belirgin özelliği olan düşünme, düşündüğünü söyleme ve düşünce sistematiği içinde onun gerektirdiği biçimde yaşamaya ve örgütlenme ne yazık ki günümüz Türkiye'sinde hukuksal yasaklarla kısıtlanmıştır.

Devlet denen üst yapısal kurum neyi korumak zorundadır?

Kendini oluşturan bireyleri mi? Varolma sistematiği içinde demokrasiyi mi? Yoksa bir dizi yasakla kurulu statükoyu mu?

Elbette kendini oluşturan bireyleri ve demokrasiyi. Çağdaş demokrasi denen evrensel demokrasi, bir toplumsal uzlaşma ve birarada yaşama kuralları bileşkesinden başka birşey değildir. Demokrasinin vazgeçilmez ilkesi olan laiklik ise, en basit anlamda dinin devlet işlerine karıştırılmamasıdır.

Hal böyle iken: Tek parti döneminden başlayarak, devlet, tek yanlı bir din eğitimi anlayışı içinde İmam Hatip Okullarını kendi eliyle organize etmiş ve bugünkü anti laik din olgusunun çığ gibi büyümesini bizatihi kendisi yaratmıştır. İmam Hatip okullarının açılış nedeni, başta yetersiz olan din görevlilerini eğitmek olabilir ve öyledir. Ancak Menderes, Demirel , Evren ve Özal oy potansiyelini arttırmak bilinçsiz kaygısı içinde bu olguyu bilerek ve isteyerek kendi politik çıkarları doğrultusunda, çağdışı geliştirmişlerdir.

Bu çağdışılığın gelişmesine en büyük etken de Evren'in ayetli sureli halka açıklamalarıyla Özal'ın Cumhurbaşkanı sıfatıyla kıldığı Cuma namazları ve Laik Devleti'i temsil eden TB MM'ye cami yaptırılmasıdır. Türkiye Cumhuriyeti Laik Devlet ise, devletin dini olmaması gerekir. Devlet dini ancak Dini Devlet sistematiği içinde vardır.

Türkiye'de her din ve mezhepten insan yaşadığına göre ve TBMM bu insanları temsil ettiğine göre; Bu ne perhiz... Bu ne lahana turşusu? demek yanlış olmaz.

Madem ki Türkiye Cumhuriyeti laikse o halde Diyanet İşleri yönetiminde neden sadece bir dinin temsilcisi vardır? Diyanet İşleri Başkanlığı denen üst kurumda diğer dinlerin de temsil edilmesi ve icaplarının üst programlarının yapılması gerekmez mi?

Madem ki Türkiye Devleti Laiktir, neden bizatihi devlet kendi eliyle bir tek dinin eğitimini ve 163. madde ve laiklik ilkesine karşı eğitim sistematiğini örgütler durumdadır?

Sorun; devletin işlevinin ne olması gerektiğidir, demokrasinin ne olup olmadığıdır.

Bilimin dışına itilerek birtakım kavramların kargaşalığında çözümler bulma isteği bizi ancak daha da geriye götürebilir ve 21. yüzyılda Ortaçağı yaşayan bir Türkiye durumuna düşürebilir. Kavramları bilimsel değerleriyle algılamak ve en geniş anlamda toplumsal uzlaşım bileşkesi olan demokrasinin evrensel kurallarını korkusuzca ve eksiksiz, harfiyen yerine getirmek ve uygulamakla ancak 21. yüzyılda çağdaş olabiliriz.

Bunun başka yolu yoktur. Demokrasi, yine demokrasi, yine demokrasi...

1.5 milyonluk işçi potansiyeli açığa çıkıyor

MEMURLAR SENDİKALAŞIYOR

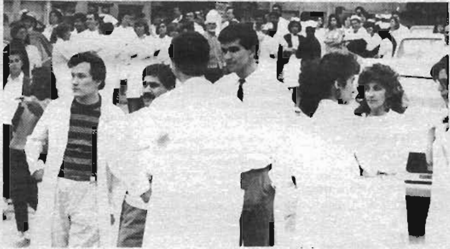
Yasalarda memurların sendika kurma hakkını yasaklayan, kısıtlayan hiçbir hukuksal kural yoktur. 1982 Anayasası sendika hakkını memurlara yasaklayan hiçbir kurala yer vermemiştir.

İşçi Sendika Servisi-Yaklaşık iki yıldır, çeşitli meslek birliği, oda ve dernekler tarafından sıcak bir tartışmaya açılan **'memurların sendikalaşması'** istemi, sonuca doğru **yaklaşıyor.** 1-15 derece arasındaki birbuçuk milyon memurun sendikalaşabilmesi için yasal bir engelin olmadığı görüşünden hareketle, sendika kurmak için somut adım atılmaya hazırlanılıyor.

Memurların sendikalaşması çalışmalarını, **Türkiye Ziraatçılar Derneği, Öğretim Üyeleri Derneği, Mülkiyeliler Birliği, TMMOB, Eğit-Der, T.Diş Hekimleri Birliği, T. Veteriner Hekimleri Birliği, T. Eczacılar Birliği, T. Hemşireler Derneği, Teknik Sağlık Mensupları Derneği, Türk Tabibler Birliği, Devlet Denetim Elemanları Derneği** ortaklaşa yürütüyorlar. Bu derneklerin yaptıkları bir dizi toplantının sonucu ortaya çıkan genel eğilim, sendika kurmaya hazırlanarak başvurunun bir an önce yapılması yönünde oldu.

Memurların sendikalaşması konusunda Prof.Dr. **Mesut Gülmez** şunları söylüyor: "Yasalarda memurların sendika hakkını yasaklayan, kısıtlayan hiçbir hukuksal kural yoktur. 1982 Anayasası sendika hakkını memurlara yasaklayan hiçbir kurala yer vermemiştir. 2821 sayılı yasa kimlerin sendika kurabileceğini ve kurulan sendikalara kimlerin üye olabileceğini göstermiştir. Yani kişi yönünden kapsamı çok açık bir şekilde belirlenmiştir. Ve bunlar temelde işçi niteliği taşıyan çalışanlardır. Bir hizmet sözleşmesiyle çalışan ve karşılığında ücret alan kişidir." Prof. Gülmez, daha sonra konuya şöyle dikkat çekiyor: "Gerçi Sendikalar Yasası, İş Yasası'nın tanımını daha da genişleterek bu hakkı tanımış ve düzenlemiştir ama, kapsamını temelde işçi dediğimiz çalışanların, kamu görevlilerinin, memurların işçi niteliği taşımadıkları sürece, yani işverene, işveren devlete, kendilerini çalıştıran kamu yetkililerine bir hizmet sözleşmesiyle bağlı olmadıkları sürece 2821 sayılı yasa çerçevesinde örgütlenmesi olanaksızdır kanımca."

Bugün dünyanın birçok ülkesinde çalışanların sendikalaşma hakkı sağlanmıştır. Sendika olmayan birkaç ülkeden biriyiz. 7 Haziran 1987'de ILO'nun kabul ettiği **"Kamu Kesimindeki Örgütlenme Hakkının Korunması ve Çalışma Koşullarının Belirlenmesi Yöntemine"** ilişkin 151 sayılı sözleşmeyi Türkiye de imzalamasına karşın, sözleşme hükmü yerine getirilmiyor.

Memurların sendikalaşması önünde yasal engel yok, keyfi engellerin de olmayacağı umulur!

Ülkemizde sendikalaşma oranı genel olarak düşük düzeydedir. Toplam sendikalı işçi sayısı, 2 milyon 300 bindir. İşkollarında sendikalaşma oranı yüzde 53 ile yüzde 65 arasındadır. Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı **Münir Ceylan** konuyla ilgili sorumuzu şöyle yanıtladı: "Memurların sendikalaşması için bu yasağın kırılması yönünde Türk-İş'in uğraş verdiğini söylüyor.

Ceylan, daha sonra şöyle devam ediyor: "Memurların toplu iş sözleşmeli, grevli sendikal haklara sahip olmaları önde gelen ilkesel bir talebimiz olup bu yönde hem kendi sendikamızın, hem de konfederasyonumuz Türk-İş'in genel kurul kararları gereği, etkin uğraş içinde olacağız. Memurların sendikalaşabilmelerine yasal açıdan bir engel olmadığı, konu uzmanlarınca açıklanmaktadır. Ancak konuya sendikalaşmadan yana açıklık getirilmesi, gerek yasal ve gerekse uygulama açılarından girişimlerimiz sonucu sağlanacaktır."

Konuyla ilgili görüşlerini aldığımız Kristal-İş Genel Başkanvekili **Ziya Karadeniz** de şunları söyledi: "Günümüzde insan hakları ve temel özgürlüklerin hiçbir ayrım gözetmeksizin herkes için gerçekleştirilmesi, insanlığın başlıca amaçlarından biridir. İnsanların temel hak ve özgürlüklerinin önemli bir ögesi de örgütlenme özgürlüğüdür. Kristal-İş olarak biz şunları öneriyoruz.

1. Sendikalar Türk-İş ve sorunun muhatapları biraraya gelerek geniş bir platform oluşturmalı, bugünden sendikalaşma için aktif bir plan ortaya koymalıdır.
2. Kamu çalışanlarının sendikalaşma hakkını kamuoyuna maledecek çeşitli etkinlikler gündeme alınmalıdır.
3. Kurulacak kamu çalışanlarının ve sendikalarının Türk-İş bünyesinde kurulması bize göre izlenmesi gereken en doğru yoldur. Bu sendikaların Türk-İş içinde kurulması demek 1.5 milyon işçinin potansiyel desteği demektir."□

DÜNDEN BUGÜNE MEMURLARIN SENDİKALAŞMASI

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 1946 yılında kabul ettiği 87 sayılı **"Örgütlenme özgürlüğü, sendika kurma ve örgütlenme hakkının korunması sözleşmesi"**'ni imzalayan Türkiye, memurların sendikalaşma hakkını 1961 Anayasası ile tanıdı. 46. madde "tüm çalışanların sendika kurma hakkını" güvence altına aldı.

1965 yılında çıkartılan 624 sayılı memur sendikaları yasası ile sendikalar kurulmaya başladı. Birbuçuk yıl içinde 332, daha sonra ise 407 sendika kuruldu. Bu sendikalara 100 bine yakın memur üye oldu. Bu sendikaların bazıları, İlkokul Öğretmenleri Sendikası (İLKSEN), Teknik Elemanlar Sendikası (TEKSEN), Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS), Kamu Personeli Sendikası adlarıyla, değişik çalışma alanlarında kurulmuşlardı.

12 Mart 1971'de Anayasa'da yapılan değişiklikle memur sendikaları kapatıldı. 1974'den sonra memur dernekleri kurulmaya başladı. Bu derneklerin hemen tümü "grevli toplu sözleşmeli sendikal haklar" için mücadeleyi başa aldılar. 12 Eylül'le birlikte tüm memur dernekleri de kapatıldı.

1982 Anayasası'nın 51, 53 ve 54. maddeleri sendika kurma ve toplu sözleşmesi yapma hakkını işçi ve işverenlere tanımıştır. Ancak memurların sendika kurma hakkını açıkça yasaklayan bir yüküm yoktur. 2098 sayılı Dernekler Yasası'nın 4, 5 ve 16. maddeleri memurların önemli bir bölümünün dernek kurma ve derneğe üye olma hakkını kaldırmıştır. 2821 sayılı Sendikalar Yasası'na konan özel bir hükümle, özel okullarda öğretmenlik yapanların sendika hakkı yasaklandı.

Birçok uluslararası anlaşmanın altına imza atılmasına karşın, memurların sendikalaşmasını hâlâ yasaklı tutmak, Türkiye'nin demokratikleşmesinin bir sorunudur. Demokrasinin olmazsa olmaz koşullarından birisi de çalışanların örgütlenme hakkının yasaksız, sınırsız biçimde tanınmasından geçiyor.

Memurların sendika kurma girişimi demokrasi yolunda atılmış bir adım, bir yasak duvarının yıkılışı olacaktır.□

HİZMETLERE GÖRE MEMUR GRUPLARI

Genel İdari Hizmetler	384.654
Teknik Hizmetler	85.794
Sağlık Hizmetleri	142.517
Eğitim-Öğretim	430.220
Avukatlık Hizmetleri	2.274
Mülki İdari Hizmetler	1.663
Emniyet Hizmetleri	103.375
Din Hizmetleri	77.982
Akademik Personel	43.135
Hakim Savcı	10.007
Yardımcı Hizmetler	248.113

Petrol-İş 1988 Yıllığı.

MESLEK ÖRGÜTLERİ ÜYE SAYISI

TMMOB	149.644
Türk Tabibler Birliği	24.640
Türkiye Barolar Birliği	22.640
T. Eczacılar Birliği	15.620
T. Diş Hekimleri Birliği	8.647

TÜRKİYE'DE SENDİKALAŞMA ORANI

Yıllar	İşgücü	Sendika üye.	Sendika oranı
1984	18.016.000	1.422.271	7.9
1986	18.512.000	1.953.892	10.6
1988	19.085.000	2.227.029	11.7

Ülkemizde kamu kesiminde çalışanların önemli bir bölümünün, "memur" statüsünde bulunmaları gerekçe gösterilerek, sendikal hak ve özgürlüklerden yoksun bırakılmış olmaları, yıllardır süregelen, önemli bir eksikliktir.

"TARTIŞMASIZ BİR HAK"

İşçi Sendika Servisi-Sendikalaşmak için çalışma yürüten 12 oda, dernek ve birlik 20 Ocak 1990 günü Ankara'da düzenlenen bir kokteylde bir araya geldiler ve somut adım atmanın yollarını tartıştılar.

İHD Ankara Şube Başkanı **Muzaffer İlhan Erdost**, Türk-İş'e bağlı sendikaların değişik düzeylerdeki temsilcilerinin de katıldığı 200 kişi arasında Prof. **Mesut Gülmez**, Prof. **Cahit Talas**, Yol-İş Eğitim Sekreteri **Yıldırım Koç** da bulunuyordu. Toplantıya SHP, DYP, RP birer mesaj gönderdi.

Toplantıda, "**Kamuoyunun Bilgisine**" başlıklı bir metni Eğit-Der Genel Başkanı **Feyzullah Ertuğrul** okudu. Ve bu metin imzaya açıldı. Çalışmaların bundan sonra yürütülmesi için bir sekretarya oluşturuldu. Sekretaryada, Dr. **Kürşat Tokel**, Ziraatçılar Derneği Başkanı **İbrahim Yetkin**, Eğit-Der Genel Başkanı **Feyzullah Ertuğrul** yeraldı. Ayrıca, toplantıya katılan oda, birlik ve dernek başkanlarından, öğretim üyeleri ve sendikalardan oluşan bir danışma kurulu oluşturuldu.

Eğit-Der Genel Başkanı **Feyzullah Ertuğrul**'un okuduğu imzaya açılan bildirgede özetle şunlar belirtiliyor:

"Çağdaş demokratik toplumun başta gelen belirleyici özelliği, tüm yurttaşların özgürce örgütlenme hakkına sahip olmalarıdır.

Ülkemizde kamu kesiminde çalışanların önemli bir bölümünün "memur" statüsünde bulunmaları gerekçe gösterilerek sendikal hak ve özgürlüklerden yoksun bırakılmış olmaları, yıllardır süregelen önemli bir eksikliktir.

Bugünün dünyasında, sendika hakkından yoksun bir memur kesimi, değil dahil olmaya çalıştığımız Avrupa Uluslar Topluluğu içinde, Asya'da veya Afrika'da bile bulmak olanaksızlaşmaktadır.

Bir tarihsel fırsat olarak, 1982 Anayasa'sının genelde taşıdığı yasakçı ve otoriter özelliklere karşın, memurların sendika hakkını yasaklayıcı herhangi bir hükmü öngörmemiş olması, özenle değerlendirilmesi gereken bir durumdur.

Kaldı ki Anayasa'nın 90. maddesi gereğince, usulüne uygun olarak yasama organınca onaylanmış pekçok uluslararası sözleşme ve anlaşma, memurların da sendika hakkını tanımakta olduğundan, bu hak, iç hukukumuzun reddedilmez ve geçerli bir unsuru olma niteliğini kazanmıştır.

Bu bağlamda İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve 98 No'lu ILO Sözleşmesi öncelikle zikredilebilir.

Bu nedenledir ki, memur statüsünde çalışanlar adına başlatılacak sendikalaşmaya girişimlerini, tartışmasız bir hak olarak görmenin ötesinde ülkemizi demokratik ve uygar bir düzeye kavuşturma savaşımının kaçınılmaz bir gereği olarak kabul ediyor, bu girişimlere maddi ve manevi destek sağlamak üzere bir sendikal dayanışma hareketi oluşturulmasına ve geliştirilmesine var gücümüzle katılıyoruz."☐

Üniversitenin yeniden inşa sürecinde

DEMOKRATİK ÜNİVERSİTE'YE DOĞRU

Üniversiteler Avni Akyol'un iddia ettiği gibi Milli Eğitim Bakanlığına göre değil, Milli eğitim Bakanlığı Üniversitelerin Kararlarına, görüş ve önerilerine göre hareket etmelidir.

☐ **Bülent Akbay**

Bir süre önce hazırlanan yasa tasarısıyla gündeme gelen YÖK konusundaki tartışmalar ilk sıcaklığını yitirdi. Herşeye rağmen yüksek öğrenimin yeniden düzenlenmesi sorunu toplumun gündemini birsüre daha işgal edecek. Tatmin edici adımlar atılmadığı sürece bu doğaldır da. Kısa bir zamana yayılan 'sıcak' tartışma ortamında bazı önemli gelişmeler olmuştur.

Öncelikle tartışma daha çok bir tepki niteliği taşımaktadır. Tartışmaların belli bir örgütlülük niteliği taşımıyor olması, tartışmaların içeriğinin zenginleştirilmesini ve yayılmasını sağlayacak araçların yokluğunun sonucudur. Tartışmalar kurumlaşmadığı sürece, sonuçların etkisinin zayıflayacağı bilinen bir gerçek.

ANAP hükümeti her ne kadar, bu konuyu araştıracak bir komisyon kurduysa da, asıl amacı 'gözboyayarak' en kısa zamanda kendi isteklerinin ağır bastığı bir değişikliği kanunlaştırmaktır. Bu hem kurulan komisyonun bileşeninden hemde Yıldırım Akbulut'un 'değişiklik taslağı hazırlanıyor' şeklindeki açıklamasından anlaşılıyor.

Hükümetin tartışmaları kişiler düzeyine indirgemesi ve böylece tepkilerin soğumasını sağlayarak, istediği taslağı yasalaştırma düşüncesi tartışmanın kurumların yokluğundan ciddi bir güç alıyor. Herşeye rağmen sorunun muhataplarının karşı-çıkışı (tepkisi) hükümetin bu konuda geri adım atmasını sağladı. Bu 'başarıda' yıllardır sessizliğini koruyan öğretim üyelerinin sessizliklerini bozarak öne çıkışlarının önemli olduğunu düşünüyorum. Öğrenciler her ne kadar son gelişmede güçlü sesler çıkarmasalar da yıllardır dile gelen taleplerini dikkate alırsak, Üniversitenin sahiplerinin olduğunu ve artık oldubittilere sessiz kalmayacaklarını göstermesi açısından dikkat edilmesi gereken diğer bir noktadır.

Gelişmelerin dayattığı bir diğer olgu ise tartışmanın derinleştirilip zenginleştirilmesi için bu konuda özel olarak 'kafa yormaya' yani kısmi de olsa bir uzmanlığa ihtiyaç olduğudur.

Yazımda Üniversitenin inşa sürecine ilişkin teknik ve yöntemsel açıklamalarda bulunmaya çalışarak d bu nokta üzerine genel görüşlerimi yazmayı amaçlıyorum.

Köklü ve bütünsel değişiklik ihtiyacı

Yüksek öğretimle ilgili olarak bugün yürürlükte olan yasal düzenlemelerin sayısı (ayrı ayrı üniversitelerdeki düzenlemeler hariç) 50'yi aşıyor. Bu yasal düzenlemelerin sadece adları bile Adımlar sayfalarını aşacak kadar. Sözkonusu yasal düzenlemeler yüksek öğrenim personelinden tutun ilgili yayınlara, mali düzenlemelerden tutun Akademik teşkilatla ilgili düzenlemelere kadar yüksek öğrenimin hemen her alanını kapsamaktadır. Hazırlanması düşünülen Çağdaş Üniversite taslağı bütün bu düzenlemelerin gözden geçirilmiş sonuçlarını yansıtmak zorundadır. Çünkü sözkonusu hükümler bir yandan üniversite yaşamını düzenlerken diğer yandan hazırlanış biçimiyle ve içeriği ile çağdışı birçok ögeyi barındırmaktadır. 'Yangından mal kaçırma' anlayışıyla, yasalaştırılan düzenlemeler hazırlanış aşamasında ilgililerin görüş ve düşünceleri alınmamıştır. İşte bu yüzdendir ki söz konusu düzenlemelerin önemli birkısmı fiilen işlemez durumdadır. Birkaç yılda yine sayısız defa delinmiş ve bırakalım diğer kanunları sadece bir kanunda (2547 sayılı) onbeş değişiklik yapılmıştır.Bütün bunlar üniversite yaşamında radikal (köklü) ve kapsamlı değişikliğe olan ihtiyacın nesnel temelleridir. Sadece bir örnek vermek gerekirse, bugünkü öğrenci disiplin yönetmeliğinin yürürlükte kalması halinde ne tür bir değişiklik yapılırsa yapılsın demokratik üniversite'yi kurabilmek olanaklı değildir.

Üniversite inşa sürecinin özneleri

Geçmişin ve bugünün dayattığı açık bir gerçek var. Üniversitenin inşa sürecinin özneleri üniversitenin bileşenleridir. Üniversitenin bileşenleri öğrenciler ve öğretim üyeleridir. 1402 sayılı yasa ile üniversiteden atılan veya ayrılmak zorunda bırakılan bilim adamlarını da öğretim üyeleri kapsamında görmek gerekmektedir. Kaldı ki bu durumdaki bilim adamlarının üniversiteye dönmeleri önündeki yasal engel kalkmış olmakla birlikte fiili engellerin ve mağduriyetlerinin kalkmadığı ortadadır.

Üniversitenin personeli durumundaki çalışanları ise kendileriyle ilgili yasal düzenlemelerin tarafıdırlar.

Hiç kuşku yoktur ki toplumdaki tüm kişi ve kuruluşların üniversitenin inşa sürecinde önemli katkıları olacaktır. Ancak belirleyici olanın üniversiteler olacağı unutulmamalıdır. Sözkonusu kesimler arasında MEB de sayılmalıdır. Üniversiteler Avni Akyol'un iddia ettiği gibi Milli Eğitim Bakanlığı'na göre değil MEB üniversitelerin kararlarına, görüş ve önerilerine göre hareket etmelidir.

Altını çizmek gerekirse, üniversitenin yeniden yapılanma sürecinde üniversitenin bileşenleri temel alınmazsa, sonuç alıcı adımlar atılmış olmayacaktır.

Demokratik üniversite

Bugünkü yasal düzenlemelere göre üniversitenin idaresinin her aşamasında atama yöntemi kullanılmaktadır. Atama vicdani, politik ve çoğu zaman olduğu gibi kişisel tercihlerin kriter olarak kullanıldığı bir yöntemdir. Bu nedenle de kesinlikle demokratik değildir. Bugün hiçbir yetkilinin de bu yöntemi demokratik bulacağını sanmıyorum. Akıl erdirmek mümkün değil ama, bugün ülkemiz yetkilileri doğru bulmadıkları birçok şeyi uyguluyorlar. Elbetteki hazırladıkları yeni üniversite taslağında da egemen olan yöntem atama sistemidir.

Oysa demokratik bir üniversitenin önkoşulu tüm yönetici kademelerinde seçim yönteminin geçerli kılınmasıdır. Üniversitenin en yetkili organı olan rektörlükten en alt yönetici kademelere kadar yetkili kılınacak kişiler seçimle işbaşına gelmelidir. Seçmenlerin, üniversitenin unsurları olması, dikkat edilmesi gereken bir noktadır.

Öğrencilerin tüm yönetici kademelerde temsilinin sağlanması önemli bir diğer noktadır. Kuşkusuz buradaki temsilin öğrencilerin kendileri tarafından yine kendi aralarından seçecekleri temsilciler aracağıyla olacağı anlaşılmalıdır. Öğrencilerin temsilini sağlayacak örgüt modellerine, kurumlara tartışmanın daha da yayılmasından sonra yine öğrencilerin kendileri karar verecektir. Önemli olan öğrenci gençliğin örgütlenmesi önündeki engellerin kaldırılarak öğrenci örgütlerinin (aynı zamanda öğretim üyeleri örgütlerinin) üniversitenin ayrılmaz bir parçası olarak yasal güvenceler altına alınmasıdır.

Son olarak üniversitenin günlük yaşamını düzenleyen öğrenci disiplin yönetmeliği, kılık kıyafet yönetmeliği, mediko-sosyal yönetmeliği gibi üniversite de demokratik ilişkiler sistemini ciddi bir biçimde zedeleyen yasal düzenlemelerin uygulanmasına bir süre ara verecek yeniden hazırlanmanın yolları açılmalıdır.

Mali Özerklik

Yıllardır üniversitelerin yaşamsal ihtiyaçları (barınma, beslenme, tesis, vb.) mali yetersizlik neden gösterilerek karşılanmamaktadır. Üniversitelerin parasal sıkıntılarıyla ilgili haberleri, gazetelerden okumak mümkündür. Kuşkusuz bunun en önemli nedeni bütçeden yüksek öğrenime ayrılan payın yetersiz olmasıdır. Ancak neden sadece bu değildir. Üniversitelere ayrılan miktarın yetersizliği yanında, bu miktarın nasıl kullanılacağına ilişkin kararlar da üniversite dışından alınmaktadır. Mali kaynakların denetim olanaklarının nerdeyse yok denecek kadar az olması kazanç yollarına kapı aralıyor. Harçların nasıl kullanıldığını harçları veren öğrencilerden bir tekinin bile bilme olanağı yoktur.

Buna benzer birçok olgu mali özerkliğin yıllardır askıya alındığını kanıtlamaktadır. Bu nedenlerle öncelikle mali olanaklar üniversitenin ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda olmalıdır. Bütçeden eğitime ayrılan payın yetersiz olduğu açıktır. 80'li yıllarda bütün dünyada silahsızlanmaya yönelik adımlar atılırken Türkiye'nin aynı yıllarda bütçeden silahlanmaya ayırdığının artış göstermesi, buna karşılık eğitime ayrılan payın düşüş göstermesi akıldışı bir olaydır.

İkinci olarak mali kaynakların kullanımına yine üniversite yönetim kademeleri karar vermelidir. Bu kaynakların denetimini sağlayacak yasal düzenlemelere gidilmeli ve üniversite bütçesi şeffaflaşmalıdır. Üniversiteler (bu arada fakülteler) ihtiyaçlarının neler olduğunu ve mali olanakların ihtiyaçlar temelinde dağılımını ilan etmelidirler. Döner-sermaye yönetmelikleri ve diğer yasal düzenlemeler ihtiyaçlara yanıt verecek hale getirilmelidir.

Bilimsel ve idari özerklik

Üniversitelerin nasıl bir eğitim programı uygulayacağına yine üniversiteler karar vermelidir. Aynı şekilde üniversite idarelerinin görev ve yetkilerinin çerçevesi üniversitenin bilimsel işleyişidir. Bugün yürürlükteki yasalara göre bu yetkiler bir üst kuruluş olan YÖK'e verilmiştir. Yasa taslağında ise yetkilerin yine üniversite dışından oluşturulması düşünülen 'Mütevelli Heyetlerine' devredilmesi öngörülmektedir. Sözkonusu yetkiler üniversite dışı kurum ve kuruluşların da olduğu sürece ne bilimsel ne de idari özerkliği sağlamak olanaklı olmayacaktır. Ayrıca üniversite idareleri gerekli her konuyu araştırabilmeli, eğitim programı kapsamına alabilmeli, bu konuda açıklamalarda bulunabilmelidir. Bu hak bilimsel özerkliğin vazgeçilmez bir unsurudur.

SONUÇ

Önümüzdeki dönemin sorunları bu yönden belirli netlikler kazanmamızı zorunlu kılıyor. En temel istemlerin bizim açımızdan formüle edilmesi tartışmanın zenginleşmesi ve taraf olunmasının yolunu açacaktır.Ortaya atılan tasarıya ilişkin görüşler bile kendiliğinden kamuoyu yarattı. Kişisel taraf olunmasının yeterli olmadığı açıktır. Üniversitenin en temel birimi olan anfilerden katılımcı demokrasinin araçları olan toplumsal yapılanmalara kadar her alanda belli bir noktaya gelmek, demokrasinin bir yaşam biçimi olması çabasına da ciddi bir katkı olacaktır. Kısaca üniversitelerin yeniden inşası ciddi bir iştir. Bu işin altından genel söylemler ve sloganlarla kalkılamayacağı açıktır.

ÇEVRE: ÇOK VE ÇEŞİTLİ ÖRGÜTLER İSTİYOR

Çevreye örgütler gerek

Global çevre sorunları dünya çapında önlemlerle çözüm bekliyor. Dolayısıyla ulusal dalları da olan dünya çapında örgütler gerektiriyor. Böylesi örgütler var. Ama hangi birinin Türkiye'de bir şubesi, bir bürosu var? "Bir Türk dünyaya bedeldir" ve bu yüzden bize bu tür örgütler gerekmez diyebilir miyiz?

Uluslararası üst kuruluşlara üye olan ya da olmayan, global ya da ülkesel çevre sorunları konusunda ülke çapında örgütlenmiş ulusal kuruluşlar gerekiyor. Kaç tane var? Kaçı ülkeye yayılabilmiş? Kaçı uluslararası bir kuruluşa üye? Engeller, engeller, engeller...

Eğri oturalım, ama elden geldiğince az eğri konuşalım: En az kadı kızında olduğu kadar hepimizin suçu var. Yaşadığımız mahalleye, kapımızın açıldığı sokağa ilgimiz ne düzeyde? Ona keza ilimize, ilçemize? Bunlara sahip çıkabiliyor muyuz? Her geçen gün daha da bozuşan çevrenin beklediği ivedilikte davranamıyoruz. "Domuzdan mı yanasın?" diye sormanın alemi yok.

Elbet hemen her örgütlenme çabasının "karakol"dan geçtiği, "Dernekler Masası"nda bir süre dinlenip geri döndüğü bir "gelenek" var ve bu aşılmalıdır. Yalnız, kendimizi de aşmayı unutmadan...

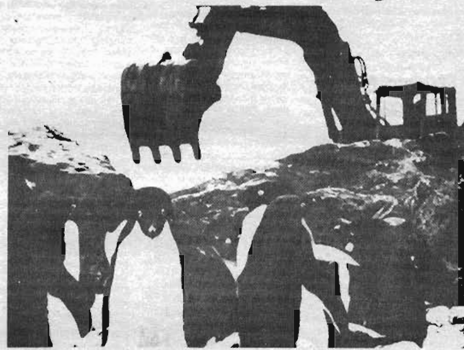
Uzatmadan: Koşullar ne olursa olsun, çevre çok ve çeşitli örgütler istiyor. Duvarları zorlayarak...

Çevre demokrasi istiyor

Birkaç sayıdır sürdürdüğümüz "Çevre Demokrasi İstiyor" başlıklı soruşturmamızı, Doğal Hayatı Koruma Derneği Yönetim Kurulu Üyesi sayın Buğra Ersanlı-Behar ve Mimarlar Odası 2. Başkanı sayın Oktay Ekinci'nin yanıtlarıyla noktalıyoruz. Anımsayacağınız gibi aşağıdaki soruları yöneltmiştik:

1) Kentlerimizde çevre kirliliği "yaşam hakkı"nı tehdit eden boyutlara vardı. Hükümet ve yerel yönetimler sorunu çözmeye çalışmaktan çok, birbirlerini suçlayarak sıyrılma çabasındalar. Buna karşılık, mahallelerindeki "zehir saçan baca"ya karşı üç kişi bir araya gelse "suç" oluyor. Bu koşullarda "yaşama hakkı"mızı nasıl savunabiliriz?

2) Çevre sorunlarıyla ilgili sivil kuruluşlar ve duyarlı çevreler arasındaki diyalog ve işbirliği sizce yeterli mi? Bir "çevre platformu" oluşturulması konusunda ne önerirsiniz?

Oktay Ekinci /Mimarlar Odası 2. Başkanı

1) "Yaşama hakkı", sağlıklı bir yaşam için gerekli olan çevre değerlerini ortadan kaldıran, dolayısıyla bu "hakkı" toplumun elinden alan ya da alınmasına "ortam hazırlayan" güçlere karşı verilecek örgütlü bir savaşımla savunulabilir. Bunun için de temel koşul; salt "çevre bilincinin yükselmesi" değil, bu "bilincin" toplumsal bir güç niteliğine ulaşması, yani "örgütlenmesidir."

Türkiye'de çevre sorunlarının birden bire ortaya çıkmasının ve özellikle son yedi-sekiz yıldan bu yana "halkın yaşama hakkını elinden alacak" düzeye kadar ulaşmasının temel nedeni; özellikle resmi açıklamalarda belirtilen "hızlı kalkınma", "nüfus patlaması" ya da "sanayileşme" değildir. Dikkatli ve "demokrasiye karşı duyarlı" bir incelemeyle, hemen görülebilmektedir ki, bu ol· ısuz gelişmenin ivmesi "12 Eylül Hukuku" ile birlikte olağanüstü bir artış göstermiştir.

1982 Mart'ında yürürlüğe giren Turizmi Teşvik Yasası, aynı yılın Kasım ayında halk oyuna sunulan 82 Anayasası'nın yaklaşımına da aykırı olarak, özellikle kıyılardaki kamuya ait doğal ve kültürel zenginliği yüksek arazilerin özel şirketlere verilmesini başlatmıştır. Aynı yasa, köylülerin elindeki tarlaların da devletçe alınıp, yine özel şirketlere "tahsisini" öngörecek kadar anti-demokratik ve "gaspçı" bir anlayışı taşımaktadır. 82 Anayasası'nın geçici 15. maddesi nedeniyle, (bir "12 Eylül kararı" olduğu için) hâlâ iptal edilemeyen bu yasa bugün de işlemektedir. Örneğin pekçok kentimizdeki önemli bölgelere "Turizm Alanıdır" denip, buraların holdinglere gökdelen dikmeleri için verilmesi aynı "askeri dönem yasasıyla" olmaktadır.

Buna koşut olarak, yine 12 Eylül döneminde, 2872 sayılı Çevre Yasası da "önce yatırım, sonra çevre" anlayışıyla yürürlüğe girmiştir. Dönemin "Danışma Meclisince" uygun görülen ve "konseyce" onaylanan yasanın daha "amaç" maddesinde; çevrenin "kalkınma önünde engel teşkil etmemesi koşulu ile" korunacağı açıkça hükme bağlanmıştır.

Bu "anlayış" ve bu "yasa" yürürlükte olduğu sürece; "kalkınma" adına Aliağa'ya termik santral kurulacak, antik Kekova SİT alanı turizm tesislerine açılacak, Pamukkale yağmalanacak, tarihi kent dokuları otoyollara kurban olacak, denetimsiz sanayi tesislerinin atıklarıyla Marmara ölecek, GAP yüzlerce kültür mirasıyla birlikte Hasankeyf'i yutacak, "zehir saçan bacalar" sahiplerine para kazandırdıkları için kentlerin içinde tütmeye devam edecek, özel oto satışını geriletmemek için metro proeleri savsaklanacak, egzoz gazları ortalığı dumana boğacak, ormanlar ve tarım alanları "döviz uğruna" yok edilecektir...

Özetle "çıkar çevrelerinin kalkınma hakkı" uğruna, toplumun "yaşama ve çevreden yararlanma hakkı" sürekli elinden alınacaktır. Çünkü, çevre yasasına giren "önce ekonomik kalkınma" anlayışı, ulus olarak değil, belli güçlerin "kalkındırılmasını" öngören bir politikanın yansımasıdır. Daha doğrusu, bu politikanın, "12 Eylül desteği altında" yasaya koyduğu bir "önlem" dir.

Bu koşullarda; "yaşama hakkımızı nasıl savunabiliriz?" sorusunun yanıtı, böylece ortaya çıkmaktadır.

12 Eylül'ün hukuk anlayışını terkederek ve bunun için de çevre savaşımını, demokrasi savaşımıyla bütünleştirerek...

2) "Çevre Platformu" için de önerimiz; ülkemizde demokrasi ve insan hakları için savaşım veren tüm kişi ve kuruluşların, programları içi-

ne çevre sorunlarını "güncel ve çekici bir konu olduğu için" değil, "temel bir insan hakkı" olduğu için ve bunu içtenlikle kabul ederek almalıdır.

Bugün, ülkenin doğal ve kültürel değerlerini hızla yok eden ve çevreyi yaşanılmaz bir kirliliğe mahkum eden uygulamaların büyük çoğunluğu, TBMM'de bile tartışılmadan, doğrudan Bakanlar Kurulu Kararlarıyla, ya da Bakanlık genelgeleriyle yürürlüğe sokulmaktadır. Bu süreci, parlamento içindeki tüm partilerden temsilcilerin katılımıyla oluşan "TBMM Çevre Komisyonu" bile izleyememekte, denetleyememekte ve "komisyon olarak" yönlendirememektedir. Yani çevre yağması "açıklık" içinde değil, "gizlilik içinde kotarılmaktadır. Alınan kararlarda demokratik mekanizmalar işletilmemektedir. Kamuoyu ve demokrasi güçleri, olaylardan ancak "uygulama başladıktan sonra" haberdar olabilmektedir.

Bütün bunlar gösteriyor ki;

Yaşanılır bir çevre hedefi, kalkınmayla-kültürle ve demokrasiyle iç içe bir konudur. Konuyu bu özüyle değerlendirebilen bir "Demokrasi Platformu", aynı anda "çevre platformunu" da "içermiş" olacaktır.

Demokrat olunmadan "çevreci" olunamayacağı, tek başına "çevreciliğin", sonuç alınamıyacak bir "hobi" olarak kalacağı, son on yıldan alacağımız en önemli derstir. □

Bir uluslararası örgüt (Green Peace) ve doğrudan eylem

Büşra ERSANLI-BEHAR

Doğal Hayatı Koruma Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

1) Hava kirliliğinin sağlık ve verimlilik açısından sadece insanları değil tüm doğayı tehdit ettiği bir gerçek. Doğal Hayatı Koruma Derneği (DHKD) her şeyden önce doğanın bir bütün olduğunu ve çevre sorunlarının bu şekilde ele alınması gerektiğini vurguluyor. Ülkemizde çevre bilinci yeni gelişiyor ve dolayısıyla karar-veren hükümet ve yerel yönetimler üzerindeki baskılar yeni ve henüz çok dağınık. Konu çok yönlü, "kalkınma ve kültürel gelişim" anlayışlarıyla çok yakından ilgili. Şimdilik bir siyasi tercih meselesi gibi görünüyor, ama çok yakında kimse çevre sorunlarının tüm canlılar üzerinde yarattığı olumsuz etkilerden kaçamayacak.

Türkiye gibi tarih bilinci zayıf olan ülkelerde birkaç yıllık ekonomik "ferahlık" ya da beş-on yıllık geçici bir kalkınma heyecanı uzun vadeli gerçekleri görmeyi ve bu yönde tedbirler almayı engeller. Örneğin barajların sulama konusundaki yararlarının geçici ve hatta zararlı olabildiği örnekler var. Mısır'da Asswan Barajının çevreye bıraktığı tuz miktarı yüzünden ekim yapılamıyor, kıtlık artıyor. Hatta bugün Asswan Barajını yıkarak Nil Nehrinin binlerce yıldır yaptığı gibi taşkınlarla her iki yakasında münbit topraklar geride bırakan bir nehir haline dönüştürmek isteyenler var.

Kanımızca çevre bilinci güçlü bir eğitim ve sürekli propaganda gerektiriyor. DHKD bu alanda bazı atılımlarda bulunmuştur. Kelaynaklar ve deniz kaplumbağaları gibi neslinin devamı tehlike altında olan birkaç hayvan türünün bile toplumumuzda sembolleşmesi bu önemli propagandanın bir parçasıdır. Ayrıca çevre dersi de okullara girmelidir. Yapılacak her yeni projenin Çevre Etki Değerlendirmesi (ÇED) yapılmalıdır. Bundan kaçmak artık onyılları değil birkaç yılı tehdit eder duruma geldi.

Siyasi platformda hükümetler demokrasi konusunda göstermedikleri cesareti ve atılımı çevre konusunda gösterebilirlerse, aslında, insan ve tüm canlıların haklarına hizmette önemli bir adım atarız. Demokrasinin noksanlığının doğa sağlığına ne kadar zararlı olduğunu insanlar yakın bir gelecekte çevre sorunlarının baskısıyla kavrayacaklar, zaten de kavramaktadırlar.

2) Türkiye'de de artık bir çok ülkede olduğu gibi çevre sorunlarıyla ilgilenen dernekler, vakıflar, kitle örgütleri var, Yeşiller Partisi var. Bunların arasındaki diyalog yeterli değil. İşte bu noktada ülkemizde demokrasi geleneğinin olmayışının zararlarını görüyoruz. Örneğin Yunanistan'da çeşitli çevre örgütleri birleşti ve "alternatif çevre" adında bir parti kurdular. Şimdi parlamentoda bir üyeleri var. Ve çeşitli çevre örgütlerini temsil edebilmek için bu tek parlamenter rotasyonla her altı ayda bir değişecek. Yasalar buna imkan tanıyor. Yunanistan bugün siyasi bunalım içinde olabilir ama bu bir demokrasi örneğidir. Çevre sorunları karar-alma mekanizmasına bilinçli ve demokratik bir biçimde girmiştir.

Türkiye toplumu "acilci" bir kültüre sahip. Kısa yoldan, kısa sürede, başına buyruk bir biçimde en çarpıcı ve etkin olmak arayışı içinde. Oysa insan ve diğer canlıların yaşama haklarını korumak ileri görüşlülük sabır ve işbirliği istiyor. Çevre sorunlarının çok boyutlu bir biçimde artışı çevre örgütlerini daha etkin bir diyaloga ve işbirliğine zorlayacaktır. DHKD de bunu arzuluyor çünkü böyle bir işbirliği bu konuda çalışan gönüllü örgütlerin uzmanlaşmak istedikleri konularda ilerleyip daha somut projelerle ortaya çıkmalarını sağlayacak. Ne herkesin iktidar, ne de herkesin muhalefet olması mümkün, bu konuda işbirliği şart.

Bir "çevre platformu" oluşturmak için bu kitle örgütleri, tespit edilecek bir tarihe kadar Çevre Müsteşarlığı'na öneri götürmeli. Bu öneride hem olası projeler hem de işbirliği şeması çizilebilmeli ve Müsteşarlığın finanse edeceği bir sempozyum oluşturulup demokratik bir tartışma ortamı yaratılmalı. Bu, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti için demokrasiyi kuvvetlendirme konusunda bir şanstır. Hükümete bağlı ya da hükümet dışı çevre örgütlerini hatalı kalkınma projelerine alet etmeden, kendi aralarında kuracakları bir eşgüdüme aracılık yapmak tarihsel ve kalıcı bir fırsat olacaktır. □

Ör ama gütme

Talat ULUSOY

Çağdaş insan örgütlü insadır. Hayatın ve ilgilerinin hemen her alanında örgütlü insan. Örgütlenme hakkı üzerindeki çağdışı yasaklarla çağı yakalayabilir miliyiz?

Çevre cansız ve canlı diğer tüm varlıklarla ilişkilerimizin gerçekleşetiği mekandır. Bu mekanda çok büyük ve çok çeşitli sorunlar var. Canlı cansız tüm varlıklarla ilişkilerimiz bozulmuş durumda. **Doğa ve tarihsel çevre** ile ilişkileri onarmak ve geliştirmek için çok ve çeşitli örgütler gerekiyor.

Doğal ve tarihsel çevreye karşı işlenen suçlar hem yerel, hem ulusal, hem de evrensel boyutlarda. Tek başına belediye zabıtası, çevik kuvvetler ya da İnterpol eliyle kovuşturulacak türden suçlar değil bunlar. Suçluların yakasına yapışacak ve doğal çevreyi bir intikamdan alakoyacak temel güç gönülü ve bilinçli halk girişimleri, halk örgütlenmeleridir.

Çevre sorunlarıyla evde, işte, yolda, parkta yani yakın çevrede, yani yerel ölçekte yüzyüze geliyoruz. Dolayısıyla çevre, evrensel ve ulusal çapta düşünüp, yerel ölçekte örgütlenme ve davranış bekliyor bizden . Kuşkusuz böyle demekle ulusal ve evrensel çapta örgütlerin gereğini ve önemini yadsımıyoruz. Evrensel ve ulusal boyutta "ozon tabakasının delinmesi"ne karşı bilinç oluşturma, örgütlenme ve eylem, alışveriş ettiğimiz süpermarket ya da eczanede satılan spreylere karşı bir tüketici eylemine ulaşabiliyor mu? İş burada.

Geçerken sorayım: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, ozon tabakasına zararlı gazların kullanımının yasaklanmasına ilişkin 1987 Montreal Sözleşmesi'ni imzalamayanlardan biriydi. Hala imzalamadı mı?

Kimi çevre sorunlarında gecikmek ölüm demek. Yabanıl doğanın kimi türlerinin yokedilmesine ya da zehir saçan bacaya karşı "beklemek" ölüm demek. O yüzden çevre; hemen şimdi ve doğrudan, ertelemeci değil, sonuç alıcı eylemler bekliyor.

Çevre sorunları dini-imanı, dünya görüşü, siyasi partisi ve sevdiği renkler ne olursa olsun ayırt etmeksizin herkesi tehdit ediyor. Çevre sorunlarının **genel insani** karakteri buradan geliyor. Dolayısıyla yaşanılası bir çevre için mücadelede hiçbir güç dışarıda bırakılmamalı. Katılımcılık en güzel biçimiyle çevre örgüt ve eylemlerinde yaşayabilmeli.

Siyasi partiler, hükümetler çevre sorunlarıyla, hem de yoğun olarak ilgilenmeli. Hatta programları çevre sorunları ekseninde oluşturulmuş siyasi partiler de olabilir, olmalı. Ama her konuda ve her düzeydeki çevre için halk girişim ve örgütlerinin **örgütsel bağımsızlığı** şart. Sorunun genel insani karakteri de bunu gerektiriyor.

Ne tür ve nasıl örgütler? Ne tür ve nasıl eylemler? Hayır, çevre için eylem ve örgütlenmeler kalıp tanımıyor. Geleneksel'i yenileyerek ya da yeniyi yaratarak eskiyi aşabilen girişimci ve yaratıcı örgüt ve eylem anlayışı istiyor. Kalıp olsun diye değil, örnek olsun diye sıralamak gerekirse: **Yurttaş girişimleri, çevre bilinci ve eylem grupları; çevre gönüllüleri, çevre dostları**, belirli çevre sorunları üstüne **uzman kuruluşlar** gibi...

Hangi tür örgütlenmeye girişirsek girişelim, hangi tür denenmemiş ilginç eylemi kotarırsak kotaralım, **çevre** bir tek şey istiyor bizden: **Şiddet dışı eylemler.**

Çünkü çevre ne çektiyse şiddetten çekti. □

Boris Yeltsin, ülkesindeki durum üstüne görüşlerini

GORBAÇOV HALK İLE BÜR ARASINDA TERCİH YAPMAK

Dış Haberler Servisi- Haftalık **Moskova Haberleri** (Moscow News) dergisinin bu yılki, 2. sayısında genel yayın yönetmeni **Yegor Yakovlev** ile Halkı Vekili ve Yüksek Sovyet İnşaat ve Mimari Komitesi Başkanı **Boris Yeltsin** arasında gerçekleştirilen bir söyleşi yeraldı. SBKP içinde radikal reformcu tutumlarıyla ilgi toplayan Boris Yeltsin'in birçok konudaki görüşlerini dile getirdiği bu söyleşinin İngilizceden çevirisini biraz da kısaltarak okurlarımıza sunuyoruz (tüm başlık ve arabaşlıklar bize aittir).

Yakovlev: Sizce geçtiğimiz yıl toplum yaşamımızdaki en çarpıcı değişiklikler neler oldu?

Yeltsin: Tutucu güçlerin artan direnci. Anayasanın 6.maddesini terketmek, geniş halk hareketleri yelpazesinin Parti ile eşit haklara sahip olması düşüncesini benimsemek ve pazar ilişkilerini yürürlüğe koymak zorunda olduğumuz açık olmasına karşın, tutucular Marksizm-Leninizm dogmatik önermelerine sıkıca sarılmaya devam ederek, güçlü bir el aracığıyla gerçekleştirilecek bir disipline bel bağlıyorlar. Bunlar inanç bile değil, gerçekliğe ve halkın duygularına ters düşen bir çeşitli fanatizm.

İlk başlardaki öncülüğünü yitiren parti, yığınların ve dinamik süreçlerin gerisinde kalmaya başladı. Partimizin kendi sıralarında radikal bir perestroyka (yeniden yapılanma) başlatma cesaretinde bulunamaması üzüntü verici. Partiye, yönetime ve perestroykaya duyulan güven zayıflamıştır. Kısa süre içinde parti radikal bir biçimde yenilenmezse, pek çok üye gidecektir. Politikada olduğu gibi, ekonomide de kendimizi yarım yamalak önlemlere, sürekli uzlaşmalara hapsettik; bunlar ancak çıkmaza götürür.

Yakovlev: Kendini koruma fanatizmi mi?

Yeltsin: Kuşkusuz.

Yakovlev: Perestroykanın birinci aşaması sırasında herkes artık bu şekilde yaşamayacağımız düşüncesi etrafında birleşmişti. Fakat o sırada geçmişimizin yalnızca dış kabukları soyulup atılmaktaydı. Yapılara, nasıl yaşunamız gerektiği konusunda karar verme gereksinimine sıra geldiğinde kutuplaşma başladı.

Yeltsin: Katılıyorum. Birinci aşamada (kabaca ilk iki yıl) Parti aparatının tutucu kanadı bile, bunun nereye varacağının farkında olmasa da, demokratikleşmeye ve glasnosta düşman değildi. Reformlar aynı eski sahnede yeni bir oyun olarak görülüyordu. Dahası, insanlar canlanıyordu ve onlarla iş yapmak daha kolay hale geliyordu. Ayrıca, aparat yeni süreçleri hızlandırmış olamamakla birlikte onların yol almasını kolaylaştırdı. Ne var ki, iktidar ve ekonomi alanlarında tekelciliğe son verme gereksinimi üstüne sorular doğmaya başladığı, pazar ve ayrıcalıklar güncel konular haline geldiği zaman, tüm bunlar değişiverdi. Aparat körükörüne bir savunmaya geçti. İlk başlardaki öncülüğünü yitiren parti, yığınların ve dinamik süreçlerin gerisinde kalmaya başladı. Partimizin kendi sıralarında radikal bir perestroyka (yeniden yapılanma) cesaretinde bulunamaması üzüntü verici. Partiye, yönetime ve perestroykaya duyulan güven zayıflamıştır. Kısa süre içinde parti radikal bir biçimde yenilenmezse, pek çok üye gidecektir. Litvanya'da olanlar ülkenin başka yerlerinde de olabilir.

Ya yenilenme ya da yeni parti

Yakovlev: Sizin düşünceniz nedir? Partiyi yenilemek mi, ona karşı bir alternatif oluşturmak mı?

Yeltsin: Bazı Litvanya komünistlerinin SBKP'den ayrılmasının tartışıldığı son plenumda benim tutumum özünde Gorbaçov'unki ile aynıydı. Birçoklarının önerdiği gibi sert önlemler uygulamak yerine, böylesi sorunlara azami temkinli yaklaşmak gerekir. "Kuşatma uygulayalım." "KGB'yi kullanalım", "Onları dışlayalım", "Bunu yasaklayalım" Ne yararı var bunun? Yalnızca bazılarını iteceğiz, bazıları da kendiliğinden gidecek. Ben cumhuriyet komünist partilerinin azami bağımsızlığından yanayım, fakat SBKP'nin organları olarak.

Bu ay içinde masalarımıza gelecek olan 28. Kongre için parti platformu çok şey gösterecek. Gerçekten ciddi bir yenilenme anlamını taşırsa, bu bir şeydir. Fakat yine bir vitrin değişikliği -şurada bir değişiklik, orada bir düzeltme, bunun hakkında konuşmak, fakat şunun hakkında susmak, iktidar üstünde partinin tekeline hala sıkıca sarılmak- anlamını taşırsa, bu başka bir şeydir. O zaman başka bir parti kurmayı düşünenlerin sayısı artacaktır. Biz çok belalar gördük, fakat bunları- fakat bunlar ana politik ilkeleri kollektif olarak formüle etmeye en yetenekli insanlar olmalıdır. Bunu basıp basmamak size kalmış, fakat ben bugünkü Politbüro'nun en yüksek düşünsel yeteneğe sahip kişilerden oluştuğunu sanmıyorum. Orada ikiden fazla kişi biliyorum ki insanlar onlara bakıp, dinlendikten sonra şöyle soruyor: "Gerçekten bunlar bize önderlik eden insanlar olabilir mi?"

Bir de tabii ayrıcalıklar konusu var. Perestroykanın en başından beri ben bunlardan vazgeçilmesinde ısrar ettim. Ayrıcalıkların ortadan kaldırılmasının başkalarını rahata kavuşturmayacağını biliyorum. Fakat bu, halkın kesinlikle takdir edeceği ahlaki bir adımdır.

gerçekleşmiştir? Ortaya çıkmış bulunan ise, yeni bir şey, ideologlarımızın henüz isim bulamadıkları bir şeydir; tıpkı şimdi bizim içinde bulunduğumuz duruma henüz isim bulamadıkları gibi.

Benim için komünizmin sisli bir şey olduğunu, bunu tartışmaya hazır olmadığımı söylediğimde beni eleştirmeye başladılar. Oysa bugün hangi komünizmden söz edilebilir? Hünüz halka temel koşulları sağlayabilmiş değiliz. Onlara toprak üzerinde özgürce çalışma şansı tanıyalım, fabrikaların kısmen kendilerine ait olduğunu bilmeleri için hisse sahibi olmalarına olanak tanıyalım. Onu nasıl adlandıracağınız önemli değil. Hükümetin bugünkü programını niçin eleştiriyorum? Çünkü o, eski şemalara dayanıyor ve pazar ekonomisine geçiş için hiçbir mekanizmaya sahip bulunmuyor; halkın anlayacağı bir program değil. Politikada olduğu gibi, ekonomide de kendimizi yarım yamalak önlemlere, sürekli uzlaşmalara hapsettik; fakat bunlar ancak çıkmaza götürür.

Boris Yeltsin'e göre bugün SSCB'de baş sorun SBKP'nin köklü bir biçimde yenilenmesi ve siyasal sistemde çoğulculuğun sağlanması...

rın başta geleni partinin iktidar tekelidir.

Demokratik merkeziyetciliğin katı sistemini değiştirmemiz gerek. Zaman değişmiştir. Partide tümüyle farklı yapılara gereksinmemiz var. En önemli şey, tüm demokratik ilkeleriyle birlikte temel örgütlerdir. Bundan sonra -yalnızca bir daktilocu-sekreter ve gönüllülük temelinde (ücretsiz) çalışan danışmanlarıyla, temel örgüt sekreterleri konseyinden ibaret- ilçe komitesidir. Yani, bir otorite aracı olarak kendini gözden düşüren bugünkünün tersine, aparatsız bir yapı. Bölge birimi aynı ilkelere dayanacaktır. Ve bu Merkez Komitesi'ne dek sözkonusu. O, partinin en büyük düşünsel yeteneklerini biraraya getirecektir. Bu insanların kim olduğu önemsizdir- işçi, bilimci, köylü, gazeteci, parti komitesi sekre-

Komünizm ve sosyal-demokrasi

Yakovlev: Batı sosyal demokrasisine yönelik artan ilgi konusunda ne düşünüyorsunuz?

Yeltsin: Bir zamanlar bilge bir kişi bana sorunun "izmler" -demokratik sosyalizm, insancıl sosyalizm ya da genel olarak sosyalizm- olmadığını söyledi (bende ona katıldım). Sorun özdür; insan hakları ve tercih özgürlülüğüdür. Halk gerçekten özgür ve sakin, bolluk ve rahatlık içinde yaşamalıdır. Şahsen ben 70 yıl önce bizim kendisiyle korkutulduğumuz kapitalizmin bugün hala varolduğunu söyleyemem. Fakat biz hala aynıyız. "Pazar ekonomisi"ni işitir işitmez imdat diye bağırmaya başladık: "Kapitalizm saldırıda". Öte yandan, Marks pazar ekonomisinin kapitalizmi çökerteceğini gözlemledi. Belki bu çoktan

Gorbaçov'un konumu

Yakovlev: Yarım yamalak önlemler konusunda eleştirilerinizi genellikle Gorbaçov'a yöneltiyor ve onu kararsızlıkla suçluyorsunuz.

Yeltsin: Bugün yüzyüze bulunduğumuz ödevlerin ufukta zor görülebildiği bir sırada oluşturulmuş olan şimdiki Merkez Komitesi son derece tutucu. Fakat bu durumda Gorbaçov'u anlamam daha da zorlaşıyor. Benim 19. Parti Konferansı ve plenumlardaki ana düşüncem olan,

açıklıyor

OKRASİ ZORUNDA

28. Kongre'yi gecikmeksizin olağanüstü toplantıya çağırarak, partinin sorunlarının tartışılmasını niçin reddetti? Bu bir Gorbaçov kongresi, perestroyka kongresi olacak, en ilerici düşünceleri uygulamak ve tutucu kanadı geriletmek olanağı doğacaktı. Şimdi herşey karmaşık bir hal almış bulunuyor. Seçimlerde yenilgiye uğratıldıktan sonra tutucular konumlarını pekiştirmiştir.

Yine de, tutucuların Gorbaçov için ciddi bir tehlike oluşturduğu yolundaki, **Moskova Haberleri** dahil, basında yayılan düşünceye katılmıyorum. Bazen tüm bunlar bana çok ince bir diplomasi gibi geliyor: Gorbaçov'a yığınsal destek sağlamak için tutucu karşı saldırı tehlikesini kullanmak. Maksat budur. Sağ kanadın onu neredeyse köşeye sıkıştırmış olduğundan söz edilmiyor.

Yakovlev: SBKP Merkez Komitesi'nin son iki plenumunda olup bitenlerin çoğunu duyduk. Perestroyka her zamankinden daha sert bir dirençle karşı karşıya. SSCB Halk Vekilleri 2. Kongresi'nde konuşmacılardan birinin kaygılarını şöyle dile getirmesi bir rastlantı değil: bir plenum kendisinin seçtiği halk vekili Gorbaçov'u geri çağırabilir ve o anda Devlet Başkanı'mızı kaybedebiliriz.

Yeltsin: Yineliyorum,- Merkez Komitesi yeniden seçilmelidir. Fakat ben Politbüro'dayken Gorbaçov'un kendi çizgisini izleyemediği bir durum anımsamıyorum. Şimdi bile şahsen ben tutuculardan Gorvaçov'a doğrudan yönelik bir tehlike görmüyorum. Perestroykanın popüleritesini yitirmekte olduğu başka bir konu- bu tartışma götürmez. Nitekim Gorbaçov tam da bu nedenle gergin. Son iki plenumda ve Halk Vekilleri Kongresi'nde üç kez herkesin onun yerine geçebileceğini ilan etti. Bu kötü ve sanırım birçokları bundan kaygılanıyor.

Yakovlev: Bugün yönetimde onun yerine geçebilecek birisini görüyor musunuz?

Yeltsin: Bugünkü durumda, mevcut sistem içinde, bir bakıma farklı bir Gorbaçov gerek. Halk ile aparat arasında tercih yaparak, halkla birlikte olmaya karar verir ve sola yönelirse, o zaman şimdilik başka hiçbir kimse görmüyorum. Pek çok konuda benim konumlarım ile Gorbaçov'unkiler farklı değil -son plenum buna tanıktır. Perestroykanın uzun verimli hedeflerine ulaşma arzusunda birleştiğimize inanıyorum.

Partinin iktidar tekeline son

Yakovlev: Partinin iktidar üstündeki tekelinden vazgeçmesi gerektiğinde ısrar ediyorsunuz. Sağduyu sahibi hiç kimse bu düşünceye pek katılmazlık edemez. Fakat bugün Parti oldukça dağılmış durumdaki toplumumuzu bir ölçüde bir arada tutan tek politik güç. Israr ettiğiniz adımı atmak bugün olanaklı mı?

Yeltsin: Hem olanaklı hem de gerekli. Büyük zorluklarla karşılaşacağız. Fakat, olgunlaşmış bir şeyi geciktirmek geri adım atmak demektir. Ne olursa olsun bir karara varmak zorunda kalınacaktır. Tek sorun bunun ne zaman olacağı: şimdi mi, yoksa biraz sonra mı? Ekonomimizin ve mali sistemimizin toptan çökmesine, Birlik devletinin çözülmesine yol açabilecek bir aceleciliğe izin verilemez. Fakat son plenumda parti organlarının yeniden herşeyi - taşımacılığı, kömürü, çivileri....- ele alması doğrultusunda çağrılar işittiğimde çok irkildim.

Yakovlev: Ben büyük olasılıkla sorunlarımızın toplumun kesin bir biçimde kenetlenmesi gerçekleşmeksizin çözümsüz olduğuna inanıyorum.

Sovyetlerin (Konseylerin) tüm iktidara sahibi olduklarını söylemek için çok erken. İktidar hala devlette. Fakat en başta toplumsal-politik bir kenetlenmeye gereksinmemiz var. Pek çok farklı hareketler var, fakat zaman zaman bunlar birbirleriyle çatışıyor. Perestoyka ideallerinden yola çıkarak tam bir halk hareketi durumuna gelebilecek bir hareket üstünde düşünmenin zamanı gelmedi mi?

Yeltsin: Eğer hepimizi birleştiren neyse onu bulmak olananaklı olsaydı, bu ilginç bir çıkış yolu olabilirdi. Fakat bunun için, ilk olarak, tüm gruplar ve akımlar gerçek bir değişime hazır olmak zorunda. İkinci olarak ise, konumlar arasındaki farklılık çok fazla. SBKP, Demokratik Birlik ve Halk Cephesi'nin konumlarına bakmak yeter.

Demokratik mutabakat arayışı

Yakovlev: Her hareketi perestroyka hakkında kendine ait görüşleri ve kendi hedefleri var. Fakat bunlar ancak demokratik bir hukuk devleti içinde gerçekleştirilebilir. Bunda mutabakat arayalım. Ve bizi ayıran şeyleri dışlayalım, en azıdan bugün için. Bugünkü yaşamımızın açık değerlerini aklayan, glasnost, çoğulculuk ve insan hakları önünde engel olarak duranlara, demokrasiyi şiddet için kullanmak isteyenlere karşı çıkan bir hareketi kastediyorum.

Yeltsin: SBKP'nin bu hareket içindeki rolü ne olacak?

Yakovlev: Pek çok komünist hemfikir olduğu ölçüde buna destek olacak ve karşı çıkılabilir bulduğu herşeyi geçici olarak bir kenera bırakacak.

Yeltsin: Bu ilginç bir fikir. Üstünde düşünmeye değer.

Azerbaycan'da şiddet kullanımı üstüne

YÜKSEK SESLE DÜŞÜNEBİLMEK ZAMANI

Yenilenme sürecinin temel dinamikleriyle şiddet kullanımı arasındaki ilişki net bir şekilde antagonistir.

☐ Celal A. Kanat

Geçtiğimiz günlerde Sovyet Azerbaycan'ında gelişen olaylar sosyalizmin yenilenme sürecine yeni sorular taşıdı. Henüz tam olarak formüle edilebilmesi bile güç olan bu sorulardan kimi önermeler üretmeyi denedim. Aşağıda bunları sunuyorum.

Yenilenme sürecinin temel dinamikleriyle şiddet kullanımı arasındaki ilişki net bir şekilde antagonisttir. Bugün ve gelecekte, büyük kopmalar ve altüst oluşlar yaşanmazsa, şiddet kullanımını politik ve toplumsal ilişkiler alanından kesinlikle silme sorunu gündemdeyken, yenilenme adına bu yola başvurulması talihsizlik sayılmalıdır. Artık insanlık bilinci ne bireysel, ne de devlet eliyle, ne kendiliğinden, ne de örgütlü, ne ulusal ölçekte, ne de uluslararası şiddetle kaldırabilir.

Özellikle Sovyetler Birliği'nde ulusal sorun yenilenmenin Aşil Topuğu görünümünü almıştır. Bunun güçlü tarihsel, etnopsikololjik ve ekonomik nedenleri vardır. Büyük haksızlıklar yaşanmış ve zaman zaman stalinci Büyük Rus şovenizmini anımsatan uygulamalarla karşılaşmış olan ulusal toplulukların, üzerlerindeki ağır basınç hafifler hafiflemez, kendi ulusal istemlerini gündeme getirmeleri hem doğal, hem de kaçınılmazdır. Sorun bugünün değil, geçmişin sorunudur, ama bugün realize olmaktadır.

Öte yandan, yenilenmenin karşıtı güçlerin, parti içindeki ve dışındaki tutucuların giderek artan direnci de akılda tutulmalıdır. **Moskova Haberleri** Baş editörü Y. Yakovlev, "sıra yapılara, nasıl yaşamamızgerektiğine karar vermeye gelince kutuplaşma başladı" diyor. Doğrudur; tutuculuk yeniden yapılanma "tehlikesi"ni savuşturmak, ayrıcalıklarından kopmamak için direniyor. Ve bu yolda, ulusal sorunu büsbütün içinden açıklanamaz duruma getirmeye de çalışabilir.

Bu oyunu bozmak, "demir el" özlemlerini boşa çıkarmak için daha geniş özgürlükler ve daha büyük bir açıklık gerekiyor. Yapılan bir ankete göre, Moskovalıların yüzde 71'inin reformların daha da hızlandırılmasını istemeleri anlamlıdır. Aksi halde, milyonların katıldığı eylemleri "çapulculuk" vb. türü nitelemekle yol alınamayacaktır.

Sovyetler Birliği (ve SBKP) şimdiki örgütlenme modeli ve örgüt yapılarıyla yenilenmeyi sonuna dek götüremeyebilir; yeni politik/ulusal birliktelik modelleri geliştirilmesi gerekiyor. Aksi yönde ısrar, ya neostalinizmin yeni bir varyantına geridönüşe, ya da katastrofik bir çözülmeye yol açabilir. Öte yandan, böylesi bir karakteristik dönemece uluşuna dek, sosyalizmle demokrasinin evrensel normlarının buluşması sürekli ertelenecek, ileriye atılacaktır. Bu ise yeniyi çürütebilir.

Türkiye gibi, ulusal sorunun ağır semptomlarını taşıyan bir ülkenin komünistleri olarak,yenilenmenin bu konudaki tutumunu özel bir ilgiyle izlemeden edemeyiz. Ve bana göre, komünistler kendi düşüncelerini dile getirmekten, en azından yüksek sesle düşünmekten de kaçınamazlar. Şimdi, tam da şimdi, yüksek sesle düşünebilmek zamanıdır. Üstelik, biz, yani Doğu ve Güneydoğu'daki baskılara karşı net bir tutum almayı az çok başarabilenler burada söz söyleyemezse, bu baskılara göz yumanlar, net tutum alamayanlar ya da bunları yönlendirenler mi söz söyleyecekler?

O nedenle, en azından kişisel olarak, Çavuşesku yönetiminin Romanya'daki macarlara, Jivkov yönetiminin Bulgaristan'daki Türklere, ABD yönetiminin siyahlara, kızılderililere ve Meksika kökenlilere, ANAP tepe yönetiminin Kürtlere karşı tutum ve uygulamalarını ne denli kınamak **zorundaysam**, Sovyet yönetiminin Azerbaycan olaylarına yol açan kanadını, özellikle tutucu-militer eğilimi de o denli **kınamak durumundayım.** Burada net bir tutum eksikliği, öteki tüm olaylardaki inandırıcılığımızdan, sanırım, çok şey yitirtebilir.

Komünist hareket yenilenme sürecinde bugün yeni bir sınavla karşı karşıyadır. ☐

Federal Almanya Cumhurbaşkanı Weizsaecker

SOSYALİZM BİTTİ Mİ-GÖRECEĞİZ

Dış Haberler Servisi- Federal Almanya Cumhurbaşkanı Weizsaecker, Zürih'te bulunan Teknik Yüksek Okulu'nda yaptığı konuşmada, şu anda sosyalizmin Doğu Avrupa'daki olaylar nedeniyle güncel görüşmediğini, ancak kapitalizmin uyarıcısı olarak işlevini yitirip yitirmediğinin görülebilmesi için beklemek gerektiğini söyledi.

Sosyalizmin, kapitalizmde bir dizi düzeltmeler yapılmasına belirleyici katkılarda bulunduğunu kaydeden Weizsaecker, sözlerini şöyle sürdürdü: "Sosyalizmin bu rolünün bittiği, ancak kapitalizmde düzeltilecek ve eleştirilecek hiçbir şey kalmadığı zaman ilan edilebilir. Peki ama, ciddi olarak bunu kim iddia edebilir?"

Federal Almanya Cumhurbaşkanı, pazarın en etkili sistem olduğunu kanıtladığını belirttikten sonra, konuşmasında şuna dikkat çekti: "Sorun, Batı modelinin zaferi çığlıklarıyla mı yetineceğimiz, yoksa günümüzdeki özgürlük hareketlerinin ortaya çıkardığı noktalardan harekette, bunların getirdiği ivmeleri derinleştirip derinleştirmeyeceğimiz noktasında düğümleniyor."

Pazar ekonomisinin olumsuzluklarına da değinen Weizsaecker, bunları şu şekilde sıraladı: Doğanın varlığını tehdit eden duruma yol açması, nüfus patlaması ve açlık, enerji sorunu ve ülkelerden ülkelere göç. Gelişmiş ülkelerdeki uyuşturucu kullanımını ve videoların neredeyse ailelerin yerini almasını da pazarın yol açtığı olumsuzluklar arasında sayan Weizsaecker, ABD'nin Panama'ya askeri müdahalesini kastederek şunları da söyledi: " ABD, ülke içinde uygulayageldiği demokrasiyi, Orta ve Latin Amerika politikasında da uygulamaya koymalıdır."

DÜZELTME

Gazetemizin 14-27 Ocak tarihli 27. sayısında, 19. sayfada "Ayasofya sorunu (mu)" başlıklı yazıda, "Kişi başına 700 cami düşen bir ülkede" cümlesi "700 kişiye bir cami düşen bir ülkede " olacaktır. Hatayı düzeltir, okurlarımızdan özür dileriz.

Azerbaycan ve Ermenistan İle

YENİ BİR DÜNYAYA DAİR

❑ **Ayşe Bilge Diclell**

Dünya öyle bir noktaya geldi ki, artık şiddet, ırkçılık, kin, kan ve dayatma, hiç kimseye, hiçbir sınıf ve katmana, politik akıma, ulusa ve ülkeye, geçici bir rahatlama ya da sahte bir kendini kanıtlamış olma duygusundan öteye ne zafer, ne şan, ne de huzur getiriyor. Karabag adlı toprak parçası uğruna çatışmaların SSCB bünyesinde yer alan Azerbaycan ile Ermenistan arasında bir savaş boyutunu alması, Sovyet ordusunun devreye girmesi ve Baku'daki olaylar bunun yeni bir kanıtı.

Gerekli olan yeni politik kültür yerine, yine tanklar devreye girdi...

Azeriler ile Ermeniler arasındaki sorunlar başka bir biçim ve başka bir temelde çözülemez miydi? Olaylar, kuzey sınırınızda yerel bir çatışmanın, açık söylemek gerekirse, yeni bir bölgesel savaşın patlak vermesi boyutlarına mı ulaşmalıydı? Azerbaycan ve Ermenistan liderlerinin bir ilk ön anlaşmaya yönelmeleri için illa de Sovyet ordusunun devreye girmesi mi gerekiyordu? Bu sorular sorulacağı yerde, değişik politik akımlar ve değişik ülkeler, tıpkı eskisi gibi, tek bir "suçlu" arıyor, kendilerine göre buluyorlar da. Azeriler Ermenileri ve Gorbaçov'u, Batılılar Azerileri, Doğulular Ermenileri tutuyor diye Batılıları suçlamaya başladılar. Bu suçlamalar, ölenleri geri getirebilecek mi? "Kana kan, intikam" yaklaşımına son verebilecek mi? Dahası, sorunu çözecek mi?

Herkes Suçlu

Azerbaycan-Ermenistan olaylarında, herkes suçludur. En başta Stalin döneminde SSCB'de uygulanan zora dayalı ulusal politikayı, Brejnev döneminde değişik Sovyet Cumhuriyet'lerinde mafya türü örgütlenmelerin ortaya çıkmasını ve bunun buradaki komünist liderler tarafından yönlendirilmesini belirtmek gerek. Öte yandan, Federal Alman ARD televizyonunun Moskova sokaklarından yaptığı bir röportaj programında konuşan bir Rus şunu söylüyor: "Bu, Ligaçev'in, perestroyka düşmanlarının işidir." Avrupa basınında "haç-hilal çatışması" ayırımı olarak gösterilmesi de Batılıların suçunu örtbas etmiyor. Yıllardır ABD, NATO, değişik Batı Avrupa ülkeleri, "Sovyetler'i çökertmek" politikası gereği SSCB bünyesindeki farklı ulusları farklı biçimlerde kışkırtma yöntemini izlemediler mi? Aynı şekilde "dış Türkler" ile ilgili ülkemizde geliştirilen politikaların, İran'daki "cihat" politikasının payını ve etkisini de unutmamak gerekiyor.

Azerbaycan-Ermenistan olaylarının bu boyutlarında, ilginçtir ki, Avrupa'daki gelişmelerin de etkisi var. İki Almanya'nın derhal ve ne olursa olsun birleşmeleri taraftarlarının çabaları, yine ARD televizyonunun Baku'da yaptığı bir röportajda bir Azeri kadın tarafından şöyle dile getiriliyordu: "İşte Almanlar da birleşiyor, Biz de Türkiye ile, İran ile birleşeceğiz" Bunu söyleyen kadın elindeki tüfeği de sallamaktan geri durmuyordu.

Evet, Sovyet ordusu Baku'ya girdi. Bu, değişik ülkelerde, değişik miting ve eylemlere yol açıyor. Televizyonlar, bu olayla ilgili kimbilir ne kadar acı görüntüler sahneleyecek? Bunların yanısıra, Batı Berlin'de yayınlanan "TAZ" gazetesinin, Sovyet "Komsomolskaya Pravda" gazetesinden aktardığı şu haber de önemli: "Rusya Cumhuriyeti'nin Stavrapol kentinde binlerce ana sokağa dökülerek oğullarının, eşlerinin ve kardeşlerinin yedeklikten askerliğe geri çağrılmasını protesto etti. Gösterilerde, "İkinci bir Afganistan, yakınlarımızın bu cumhuriyet halkları tarafından 'işgalci' diye damgalanmasını istemiyoruz" dendi. Kafkasyanın kuzey sınırındaki Krasnodar'da, güney Rusya'nın sanayi merkezlerinden olan Şahti'de de yedeklerin yeniden askere alınması büyük gösterilere yol açtı.

Kimlik arayışları

Açık ki, insanlar kendilerini bir sosyal grup ile, bir toplulukl ile özdeşleştirmiştir ve bu olgu ulus, din, politik parti, sosyal sistem gibi varlıklarla ifade bulmaktadır. O nedenle Azerilerin bize, Ermenilerin Fransızlara yakın gelmesi doğaldır. Bu bağlamda, insanların, ulusların, politik güçlerin ve değişik dinlerin birbirleriyle iletişim içinde kendilerini kanıtlama, benliklerini ortaya koyma ihtiyacı da anlaşılır bir şeydir. Ama, değişen dünyada, bu nasıl olacak ya da olmalı?

Artık bilimsel-teknolojik devrim de, kitle iletim araçlarının her yere ulaşmasında, nükleer savaş tehlikesinin silahsızlanmayı dayatmasında, doğal afetin tüm ülkeleri ve insan ölümünü yoketmekle tehdide başlamasında, uluslarötesi şirketlerin global şirketlere ve ulusal pazarların uluslararası pazarlara dönüşmesinde, hilal Üçüncü Dünyadaki açlık ve geriliğin yalnızca bura ülkelerindeki sosyal patlamalarda değil, zengin ülkelere milyonları bulan ekonomik göçmen akımında ifade bulan yepyeni bir dünyada yaşıyoruz. Bu dünyada ne askeri paktların, ne sosyal sistemlerin, ne de politik güçlerin şimdiye kadar uygulayageldikleri politikalar yeterli oluyor. Değişim, insanları, ulusları, politik güçleri yeni kimlikler aramaya, kendilerini yeniden tanımlamaya zorluyor. Azerileri de, Türkleri de, Amerikalıları da, Almanları da!

Böyle bir değişim sürecinde her insan, her ulus, her politik akım eski kimliğine ek olarak yeni bir kimlik kazanmak gibi, çetin bir görev ile karşı karşıya. Yani, hem Azeri, hem Türk, hem müslüman iken, aynı zamanda hem Kafkasyalı, hem de dünya yurttaşı gibi düşünmek ve davranmak durumunda. Yani hem Alman, hem Avrupalı, hem de dünya yurttaşı olarak hak ve yükümlülükleri var. Polonyanın ünlü aydınlarından Adam Michnik, İspanyol "El Pais" gazetesinin 27 Aralık 1989 sayısında yayınlanan "Hangi Avrupa?" başlıklı yazısında şunu vurguluyor: "Günümüzde Polonya'da en önemli çatışma, sağ ile sol arasındaki çatışma değil, her Polonyalının maneviyatındaki çatışmadır: Avrupalı mı olacak- Polonyalı mı?

Yeni Politik Kültür

Bu çelişkiyi ifade etmek bilinçlere çıkartmak, bunun aşılması için politikalar, yaklaşımlar üretmek, önümüzdeki dönemde, bütün insanlığın sorunu. Sosyal sistemlerin de askeri paktların da, farklı ulusların da, politik akımların da. Açık ki, insanlar, aynı anda hem kendisi, hem bir ulusun parçası, hem bir dinin ya da dünya görüşünün izleyicisi olarak davranabiliyorlar. Bu nedenle, bu çelişkiyi de çözebilecekler, şimdiye dek sahip oldukları özelliklerine, global özelliklerini ekleyebilmeyi mutlaka gerçekleştireceklerdir.

Ama o zamana dek ne olacak? Bugün Azerbaycan-Ermenistan'da, yarın kimbilir nerede şiddet, ırkçılık, kin ve kan ile herkes için altından kalkılamaz duruma gelen acılara, suçlara seyirci mi kalınacak? Eski politikalarla durum daha da mı karmaşıklaştırılacak?

Sağduyu, sorunlara barışçı-politik çözüm aranması, çözümlerde mutabakat noktalarından yola çıkılması ve asırlık dünyamızda asırlar boyunca geçerlilikleri kanıtlanmış genel insani değerlere hiçbir çifte standarta izin vermeden sahip çıkılması, şimdilik en ivedi yol olarak görülüyor. Azeriler için de, ermeniler için de, Türkler için de, ya da SSCB için de, Fransa için de, ABD için de... □

Sağduyu, sorunları barışçı-politik çözüm aranması, çözümlerde mutabakat noktalarından yola çıkılması ve genel insani değerlere hiçbir çifte standarta izin vermeden sahip çıkılması, şimdilik en ivedi yol olarak görülüyor.

TBKP gelişmelerden endişeli olduğunu açıkladı

"AZERBAYCAN'DA DEMOKRATİK BİR DİYALOG BAŞLATILMALIDIR"

İç politika Servisi- Kafkasya'da uzun bir süredir tırmanarak sürmekte olan etnik çatışma ve şiddet olaylarının son olarak Azerbaycan'da "olağanüstü hal" ilan edilmesi ve ordu birliklerinin müdahalesi ile sonuçlanması bütün dünyada ve ülkemizde çeşitli tepkilere yol açarken, TBKP Yönetimi de konuyla ilgili görüşlerini bir basın açıklaması ile duyurdu. Açıklamanın tam metni şöyle:

"Azerbaycan Cumhuriyeti'ne bağlı Dağlık Karabağ özerk bölgesinin Ermenistan Cumhuriyeti'ne katılma kararı almasıyla başlayan ve uzun zamandır söz konusu cumhuriyetlerdeki aşırı milliyetçi yaklaşımlar ve sorunun merkezi çözümündeki gecikmeler nedeniyle tırmanarak süren olaylar tehlikeli boyutlara ulaştı.

Sovyet ordu birliklerinin Azerbaycan başkenti Bakü'de başlattığı operasyonun ve olağanüstü uygulamaların kan dökülmesine yol açmasını endişeyle izliyoruz. İç huzurun sağlanması, halkın can güvenliğinin korunması çabalarının çok karmaşık koşullarda sürdüğü görülüyor. Ama hangi gerekçeyle olursa olsun, halka kurşun sıkılmasını kınıyoruz.

Cumhuriyetler ve uluslar arasında uzun yıllardır birikmiş sorunların ancak sabırla, politik yöntemlerle ve eskimiş yapıların yenilenmesiyle çözülebileceğini, M. Morbaçov'un da birçok kez tekrarladığı gibi, bir doğrudur. Son olayların temelinde, Stalin döneminden kalma çözülmemiş ulusal sorunların perestroyka ve glasnost süreciyle birlikte su yüzüne çıkmış olması kadar, bu süreçten çıkarları zedelenen çevrelerin kışkırtmaları da yatıyor. Parti ve devlet içinde etkili çevreler ayrıcalıklarını yitirmemek için aşırı milliyetçiliği ve çatışmaları kışkırtıyorlar.

Ancak bütün bunlar, ulusal sorunların ancak karşılıklı anlayış, diyalog ve sağduyu temelinde çözülebileceği, askeri çözüm denemelerinin başarısız kalacağı gerçeğini gölgeleyemez. Bu, aynı zamanda bütün insanlığın umutla izlediği yenilenme ve demokratikleşme sürecinin de güvencesidir.

TBKP olarak, Azerbaycan'daki son askeri önlemlerin açtığı yaraların hızla sarılmasını, biran önce demokratik bir diyaloğun başlatılmasını bekliyoruz. Bundan merkezi yönetim kadar, Azerbaycan ve Ermenistan yönetimleri de sorumludur.

Kimi Batılı çevrelerin sorunu, 'Hristiyan-Müslüman' çatışması olarak göstermesi son derece tehlikelidir ve yeni bölgesel çatışma odakları yaratılarak dünya çapındaki yumuşama sürecinin tersine çevrilmesine hizmet eder. Türkiye'nin de böyle bir girdabın içine çekilmesi ciddi bir tehlikedir.

Hükümet büyük bir sorumluluk altındadır. Gerici ve şoven çevrelerin halkımızın duygularını istismar ederek tırmandırmak istediği Turancı kampanyalara prim verilmemelidir. Dışişleri Bakanlığı'nın konuyla ilgili şimdiye kadarki sağduyulu yaklaşımı hükümet politikası olarak sürdürülmeli ve Sovyetler Birliği'nin iç işlerine müdahale anlamına gelecek kışkırtmalara kapılınmamalıdır."

Berlin'li bir Nikaraguali: Dieter Moritz

"SEÇİMLERİ SANDİNİSTLERİN KAZANACAĞINA İNANIYORUM"

Nikaragua'daki demokratikleşme sürecine asıl ket vuran Amerikan yönetimin politikasıdır. 8,5 yıllık Kontralar savaşı bu ülkede demokratik yapıların örülmesi sürecine ciddi bir darbe indirmiş. Savaş durumundan bir türlü kurtulamıyor bu ülke.

□ **Ayşe Bilge Dicleli**

Dünya politikasının önemli konularında devlet başkanlarıyla, ünlü kişilerle görüşülür hep. Oysa sıradan insanlar, genel olarak politikada değil, dünya politikasında da azımsanmayacak ama bilinemeyen bir rol oynuyorlar. Yakında dünya televizyonları, milyarlık tirajlı kitle iletişim araçları Nikaragua'daki seçimlerle ilgili haberlere ağırlık verecek. Bir Berlin'li, Dieter Moritz de yüreği daralarak seçim sonuçlarını izleyecek. Dieter, hem sıradan bir insan, hem de tüm insanlar gibi, kendine özgü bir kişi. Bir bilgisayar firmasında çalışıyor, piyano-çello-flüt çalıyor ve eşi Sema'ya konserlerinde eşlik ediyor.

- Dieter, Nikaragua'daki seçimler öncesinde bu sohbeti niçin seninle gerçekleştirdiğimizi Adımlar okurlarına kendin anlatır mısın?

Moritz: Herhalde, seçimleri teknik açıdan hazırlayan Managua Teknik Üniversitesi Enformatik Bölümü ile birlikte çalışmış olmamdan dolayı olsa gerek. 1989 Ağustos'unda 4 hafta süreyle ancak 1983'de kurulabilmiş bu üniversitenin ancak 1985'de oluşturulabilmiş enformatik ekibiyle birlikte çalıştım. Uçağım havaalanına inmeden birkaç saat önce, kimileri enformatik alanındaki eğitimlerini henüz tamamlamış, kimileri ise halâ eğitimlerini sürdüren genç uzmanlar, Şubat 1990 seçimlerinin teknik hazırlıklarıyla görevlendirilmişler. 8,5 yıllık Kontra savaşına karşın bunca coşku ve iyimserlikle Nikaragua gibi bir ülkede kısa bir süre öncesine dek varılmayan bir alanda eğitim görmüş gençlerle birlikte çalışmak benim için başlı başına bir olaydı. Elbette, asıl olan seçimlerdi, ama ben daha sonra bağımsız çalışabilsinler diye, o kısa zaman dilimi içinde tüm bilgimi ve becerimi bu yiğit insanlara aktarmaya çalıştım.

-Dieter, niçin Nikaragua? Nikaragua'yı neden bu kadar seviyorsun?

Moritz: Bize göre farklı bir kültür olması açısından uzun bir zamandan beri Meksika ile ilgileniyordum. 1970'lerin sonlarında gazetelerde Nikaragua ile ilgili haberler çıkmaya başladı. Nikaragua'ya olan tutkum, Somoza'ya karşı mücadele döneminde, Leon kentinin sokak sokak halkın eline geçmesiyle başladı. Bu küçücük, son derece yoksul ve geri ülkenin beni bu kadar heyecanlandırmasının nedeni, dünyanın en güçlü ülkelerinden biri olan ABD'nin militarist politikasının karşısında 1980'lerde, Amerika anakarasında yeni ve insanca bir alternatif ortaya koymasıdır.

Nikaragua'ya ilk kez geçen yaz gitmedim, Üç yıl önce bir inşaat ekibiyle yine oradaydım. Gördüm ki, halkın ezici çoğunluğu politize durumda. Bu da doğal. Somoza'nın devrilmesinden sonra kendi kişiliğini arayan ve ortaya koyan bu halk, yüzyılların ezilmişliğine ve adaletsizliğine meydan okuyor ve kendi yazgısını kendi eline almanın mutluluğunu tadıyor. İnsanlar, yeni toplumun kurulmasına da, politik süreçlere de yüksek oranda katılıyorlar. Bu nedenle, ülke için yeni bir politikanın ifadesi olan seçimlere ilgi, Avrupa'ya oranla, hatta bir başka Orta ya da Latin Amerika ülkesine oranla çok yüksek.

-ABD yönetiminin bir iddiası var: "1984 seçimlerinin demokratik olmadığı". Şimdi de buna hazırlanılıyor. Ne dersin?

Moritz: Evet, 1984'de seçim oldu ve bu seçim, "Batılı bilgisayarların desteği" olmaksızın gerçekleşti. Orada bulunduğum sırada pek çok belgeyi inceleme fırsatını buldum. Bence 1984 seçimleri, birçok Latin amerika ülkesinde gerçekleşen pek çok seçimden daha demokratiktir. Amerikan yönetimlerinin (yani önce Reagan, şimdi de Bush) bu şekilde konuşmalarının nedeni ise açık: Sandinist hükümeti, kişilikli politikayı tanımamak, bu küçücük ülkeye karşı gerçekleştirilen ticari boykotu ayakta tutmak ve Kontralara verilen desteğe "çağdaş" bir gerekçe uydurmak.

Nikaragua'daki demokratikleşme sürecine asıl ket vuran, Amerikan yönetiminin politikasıdır. 8,5 yıllık Kontralar savaşı, bu ülkede demokratik yapıların örülmesi sürecine ciddi bir darbe indirmiş. Savaş durumundan bir türlü kurtulamıyor bu ülke. Ama Sandinistler, Nikaragua'yı yalıtlama çabalarına karşı çok başarılı bir mücadele veriyorlar.

Geçen yaz, çok kişiyle konuştum. Yetkililerle, mahallelerdeki insanlarla, gençlerle, kadınlarla. Hemen tümü, işlerinin kolay olmayacağını söylediler bana. Bush yönetiminin, Sandinistleri sürekli askeri önlemlere yöneltecek girişimlerde bulunduğunu, Sandinistlerin saygınlığını zedelemek için hiçbir çabadan geri durmayacağını söylediler. Sırf, "seçimler demokratik olmadı" diyebilmek için.

Seçimler yaklaştıkça, değişik dergi ve gazetelerde öngörüler yapılmaya başladı. Örneğin Katolik Üniversitesi'nin yaptığı bir kamuoyu araştırması, Sandinistlere yüzde 20'nin üzerinde oy biçiyor. Ne dersin?

Moritz: Katolik Üniversitesi'nin kamuoyu araştırmaları Sandinistler için elverişli gözükmüyor. Ama bu araştırmaları nasıl yaptılar acaba? Çünkü Nikaragua'nın altyapısı, bir Avrupa ülkesinde olduğu gibi, seçim sonuçlarını önceden belirleyebilecek ölçüde gelişkin değil. Ben, seçimlerde Sandinistlerin önemli bir başarı kazanacağına inanıyorum.

-Bu inancın öznel dileğinden mi ileri geliyor, yoksa dayandığın veriler var mı?

Moritz: Bir kere Somoza, gerçek bir halk hareketiyle devrildi. FSLN, bir kimi aydınların askeri örgütü değil. Halk hareketi. Bu harekette Sandinistler yalnızca bir vücudun bir uzvu durumundalar. Çok sayıda insan Somoza'ya karşı savaştı. Kendini inkar etmek istemiyor.

Somoza'nın devrilmesinden sonra Sandinistler, Kontra savaşına ve ABD'nin ticari ambargosuna karşın, ellerindeki en küçük bir kaynağı ya da olanağı bile sosyal alana, eğitim ve sağlık alanına yatırmaya çabalıyor, yeni yapılar oluşturuyor. Bütçede para olmadığı için, hükümet büyük projeler gerçekleştiremiyor. Managua'nın yolları berbat, örneğin. Okul yapmak, hastane yapmak gerekiyor. Bütün bu işleri hükümet, elindeki olanakların demokratik bir biçimde paylaştırılmasıyla ve doğrudan halkın görüşlerini ve yardımını alarak gerçekleştiriyor. Benim izlenimlerime göre, Sandinistler tepeden politika yapmıyorlar. Hükümet, yerel birimlerde her sorunu insanlarla birlikte ele almaya özel dikkat gösteriyor.

Nikaragu'da halk ile hükümet muazzam bir karşılıklı etkileşim içinde. Bu, bizdeki taban demokrasisi hareketleriyle ya da kendine yardım gruplarıyla hiçbir şekilde karşılaştırılamaz. Yığınsal bir nitelik taşıyor. Böylesi bir şeyi ben yaşamımda, daha doğrusu bilinçli yaşamımda ne gördüm, ne duydum, ne de okudum.

-Dieter, sürekli askeri önlemlere başvurmak durumunda kalınması demokratik yapıların oluşmasını engelliyor, dedin. Belirli bir bürokratikleşme, yozlaşma ve halka karşı şiddet uygulama, zorunlu olarak da olsa, gündeme gelmiyor mu?

Moritz: Duyduklarıma ve bana anlatılanlara göre, kimi yerlerde kısmi bürokratik yapılar başgöstermiş. Elbette bunlar diğer Latin Amerika ülkeleriyle hiçbir biçimde karşılaştırılamaz. Aslında en devrimci hareket ya da parti bile kendini bürokratikleşmeden koruyamaz, eğer buna karşı bilinçli önlem almazsa. Birçok Nikaragualı yetkilinin sosyalist ülkelerdeki bürokratikleşme konusunu büyük dikkatle incelediğine tanık oldum.

Nikaragua'da beni en çok şaşırtan, Sandinist polis oldu. Önce bu ülkede bir polis örgütünün kurulmuş olmasına çok şaşırdım. Küçük çaplı cürümlere karşı toplumun korunması için kurulmuş. Örneğin hırsızlıklara, kavgaların patlak vermesine ve kadınlara karşı cinsel taciz uygulanmasına karşı. Sandinist polis, en büyük sınavını önceki yıl Orta Amerika'yı kasıp kavuran fırtınada vermiş. Bölge ülkeleri gibi, Nikaragua halkının eğitim ve kültür düzeyi yükselememiş. Fırtına nedeniyle evlerini terk etmeleri gerektiğini kavratmak çok zor olmuş bu insanlara. Komşu ülkelerde, örneğin Kostarika'da ordu birlikleri silah zoruyla boşaltmış köyleri. Nikaragua'da Sandinist polis çok yaratıcı yöntemler kullanmış. Evini terketmek istemeyenlere, "alın bu renkli torbaları boyununuza asın da fırtınadan sonra cesetlerinizi tespit edebilelim" demek gibi. O nedenle Nikaragua çok farklı..

21 parti giriyor seçimlere. Komünist partisi de var aralarında, ama bunların komünistlikle pek ilişkileri yok. Öteki sol güçlere gelince, Sandinistlerin politikasını çok "mülayim" buluyorlar.

-Dieter, Sandinistlar dışında sol partiler, örneğin bir komünist partisi yok mu seçimlere katılan? Nikaragua'daki gelişme ne olacak, devrimci demokrasi, sosyalizm, bunlar tartışılmıyor mu?

Moritz: Gerek sağdaki gerekse soldaki partileri çok ayrıntılı incelemedim. Benim bildiğim son duruma göre 21 parti giriyor seçimlere. Ko-

soldaki partileri çok ayrıntılı incelemedim. Benim bildiğim son duruma göre 21 parti giriyor seçimlere. Komünist Parti de var aralarında, ama bunların komünistlikle pek ilişkileri yok. Oy karşılığı rüşvet vaat ediyorlar. Öteki sol güçlere gelince, doğrusu ya bunlar Sandinistlerin politikasını çok "mülayim" buluyorlar. Ülke için çok ütopik bilgiler ortaya atıyorlar, halkın sorunlarıyla ilgilenmiyorlar. O nedenle de destekçileri az. Çünkü halk somut sorunlarla karşı karşıya, bunların çözümü için çalışmak gerekiyor. Ben Sandinistleri Nikargua'daki gerçek solcular olarak görüyorum.

Devrimci demokrasi konusunda ise, Sandinistler de aralarında tartışıyorlar. Batılılar, FSLN'yi sıkı örgütlenmiş ortodoks Marksistler olarak görme eğiliminde. Bu, bence doğru değil. Onlar geriye dönüşü istemedikleri için, ABD'ye karşı kişilikli politikayı savundukları için, toplumu geliştirmek ve değiştirmek istedikleri için devrimcidir. Sosyalizmi istiyor muyuz tartışması da var. Ama ülke çok az gelişmiş, önce en temel yapılarını oluşturmak zorunda. O nedenle de devrim nereye yönelecek, bence, geleceğin sorunu.

-Dieter, sosyalizm dedin, sosyalist ülkelerdeki gelişmeler Nikaragua'ya nasıl yansıyor? Nikaragualılar ne düşünüyor bu konuda?

Moritz: Nikaragualılar, sosyalist ülkeleri, Sovyetler Birliği'ni, Küba'yı, Demokratik Alman Cumhuriyeti' ni çok seviyor. Aslında Batılı ülkelerden de bu ülkeye yardım geliyor. Ama nüfusun önemli bir bölümü, şöyle düşünüyor: Onlar olmasaydı, ayakta kalamazdık. Birkaç kişiyle Sovyetler'deki gelişmeleri konuşmaya çalıştım, üstelik de çok objektif olarak. Bir bana küsmedikleri kaldı. Derhal susturdular. Zor, çok zor Nikaragualılara bütün bu olup bitenleri anlatabilmek.

- Dieter, Nikaragua'ya seçimlerden sonra da gidecek misin?

Moritz: Bu ülkeyi, insanlarını çok seviyorum. Seçimlerden sonra gideceğim. Bir kere daha değil, çok kere gideceğim. Seçimlerden önce ise, Adımlar dergisinden bir dileğim var. Nikaragua'ya karşı dönem dönem yükseltilen propaganda savaşını dikkate alsın. İlerici insanların bu ülkeye sahip çıkmasını dünya politikasının en önemli ögelerinden birisi olarak görüyorum. Sandinist devrime kişiliğiyle damgasını vuran General Sandino'nun şu sözü, bence önümüzdeki dönemde tüm gelişmekte olan ülkelerin haykırışı olacak: "Biz, ABD ile savaşı değil, yalnızca bu ülkenin yurttaşlarının onlarca yıldır sahip oldukları gelişme fırsatına biraz olsun benzer koşullara ulaşmayı istiyoruz." □

TOPLUMDAKİ ORAN YANSIYABİLECEK Mİ?

Geçen sayımızda kadınlara siyasi partilerin yönetim organlarında kota uygulanması konusunda başlattığımız söyleşileri, bu sayımızda da sürdürüyoruz. TBKP yöneticisi Selim Mahmutoğlu ve Sosyalist Parti Genel Başkan Yardımcısı Ahmet Aka kota konusunda düşündüklerini ve partilerindeki durumu Adımlar'a anlattılar.

SP Genel Başkan Yardımcısı Ahmet Aka

"KOTA UYGULAMASI YETERSİZDİR"

- Sayın Aka, sizin kota konusundaki düşüncelerinizi alabilir miyiz? Kota kadınların siyasi yaşama katılımı için yeterli bir uygulama mıdır?

Aka: Kota uygulamasını Türkiye'nin bugünkü siyasi ortamında atılmış ileri bir adım olarak görüyoruz ve olumlu buluyoruz. Kadınları siyasi alana çeken, onları parti yönetimlerinde, toplumun diğer örgütlenmelerinde ve kurumlarında yönetici konuma getiren her uygulamanın yararlı olacağını düşünüyoruz. Fakat bu uygulama yetersizdir. Sadece kota uygulamasıyla kadınları siyasal yaşamda ya da toplumsal yaşamda aktif hale getirmek mümkün değil. Aynyetten bu kota tarzı şeyler, sınırlamalar neye göre yapılacaktır? Niçin mesela yüzde 25 olacak kota uygulaması? Bence burda toplumdaki gerçek oranların yansıtılması amaç edinilmeli. Partilerde kendi önlerine bunu sağlayacak hedefleri koymalıdırlar. Bu açıdan yetersizdir. Toplumun yarısını kadınlar omuzluyorsa parti yönetimlerinde de en azından bu oranı temsil edecek duruma gelmelidirler.

- SP'de kadınların yönetime katılmaları hangi oranda gerçekleşiyor?

Aka: Biz baştan tartıştık ve kadınları siyasi yaşama çekme konusunda bizim de pek başarılı olamadığımızı düşündük ve program ve tüzüğümüze "kadınlara yönetimlerde öncelik tanınması" diye bir tüzük formülasyonu yaptık. Bir oran koymadık. Yine 1. Kongre'den önce bazı iller düzeyinde değerlendirme yaptık. Örneğin, İstanbul'daki kadın üye oranımızın yüzde 20 olduğunu gördük. Fakat İstanbul'daki yönetimlerde kadın yönetici oranı yüzde 20'nin üzerinde. Yani İstanbul'da kadın yöneticilerimizin oranı kadın üyelerimizin oranından fazla. Onun için de partimizde kota koymayı nasıl saptayacağımızı tartışırken, yüzde 20'lik, 25'lik bir sınırın gerçeği yansıtmadığını, bu yüzden partide kademe kademe bu yüzdeleri artırma gerektiğini, her örgütün önüne de böyle bir hedef koymak gerektiğini düşündük. İstanbul'da bunu bir yıl içinde yüzde 20'den 30'a çıkarmak ama diyelim ki, Diyarbakır'da kadın üye oranı daha düşük, yüzde 5'se onun yüzde 15'e çıkarması ve giderek gerçekten toplumdaki oranı yansıtması. Partimizin kadın komisyonu da bu doğrultuda bir çalışmayı sürdürüyor. Sadece dışa dönük değil, parti içinde ataerkil düşüncenin etkisini kırmak, o düşünceyi değiştirmek için de mücadele veriyor.

- Partinizde bugüne kadar kadınlar yalnızca kadın oldukları için, çalışmalara katılımda, ya da yönetim organlarında görev alma konusunda engellerle karşılaştılar mı?

Aka: Program ve tüzüğümüz gereği kadınların engellenmesi değil, tam tersine teşvik edilmesi diye bir görevimiz var. Partide bu yapılıyor sanıyorum. Şu tür çalışmalara teşvik ediyoruz arkadaşları. Bir ilin yönetiminde hiç kadın yönetici bulunmuyorsa, "nasıl kadınların toplumda

ikinci cins olmasını, ataerkil ideolojiyle geri itilmesini eleştiriyorsanız, partide de bunu eleştirin, partiye toplu telgraf çekin, protesto mektupları yollayın, olağanüstü kongre isteyin" diyoruz. Çünkü esas olan kadınların kendi kimliklerine, toplumdaki kendi ağırlıklarına sahip çıkıp bunu etkili hale getirmeleridir. Bu yapılmadığında tanınacak kotalar sonuç olarak parti yönetimlerinin ve genel merkezlerin desteğine de dönüşebilir.

-Yalnızca siyasi partilerde değil, yerel yönetimler gibi siyasi karar mekanizmalarına katılımda kadınların önü nasıl açılabilir?

Aka: Tabi en azından kendisini sosyalist gören, komünist gören partiler açısından şöyle bir farklılık görüyorum bu konuda. İçinde bugün dünyadaki en ileri ideoloji ve teoriyi benimsemiş insanlar bir kere özel olarak kadınların önünü açmak için toplumu değiştirme iddiasında olan bir programla ortaya çıktıklarına göre, özel çaba göstermeleri gerekiyor. Birincisi bu olacak, ikincisi, kadınların kendi kimlikleriyle siyasal alana çıkması, kadın hareketinin buna etkili çaba göstermesiyle sözkonusu olacak. Ve hangi parti olursa olsun, kadın hareketine değer veriyorsa bunun bağımsız olarak gelişmesi için de yardımcı olmalıdır. Bizim kadın hareketine bakışımız da bu, kendi özgürlüğü içersinde bağımsız bir harekettir, partimizin buna öncülük etme, ya da onu denetim altına alma gibi bir politikası yoktur. Aksine ona yardımcı olma, onun önünü açmak için, kendi yapacağı çalışmalarla ona güç vermeyi düşünmektedir. Nitekim partimizin kadın komisyonlarının çalışması da bu yöndedir. Bir yandan parti içersinde bu dönüşümü sağlamaya çalışırken, diğer yandan da kadın hareketine güç vermeye, geliştirmeye, bağımsız kadın hareketini büyütmeye çalışıyorlar.

Bir diğeri biz sosyalistler için şanslı bir alan, işçi sınıfı ve emekçilere yönelik bir çalışma yapıyoruz. Buralarda kadınlar zaten toplumsal hayatın içinde. Fabrikada çalışıyor, üretim sürecine katılıyor, fakat oralarda kadın kimliğini kullanamıyor, toplumun baskısını üzerinden atamıyor. Partimizin kadın komisyonu buralara yönelik çalışıyor. Bu onların giderek üretimde nasıl yeralıyorsa, sendikasında, fabrikasında da kendi ağırlığını koymasını getirecektir. Böyle bir çalışma yürütülmesi gerekiyor diye düşünüyoruz. □

TBKP Yöneticisi Selim Mahmutoğlu

"DAHA YOLUN BAŞINDA BİLE SAYILMAYIZ"

Mahmutoğlu: Önce şunu belirtmem gerekiyor. Biz yakın zamana kadar, kadının kurtuluşunu toplumun kurtuluşuna bağlamış, dolayısıyla sorunun nihai çözümünün de ancak sosyalizmde sağlanabileceğini öngörmüştük. Bu nedenle de, kadınların siyasi yaşama katılımlarının arttırılması yönünde genel olarak olumlu bir bakışımız olmakla birlikte, doğruyu söylemek gerekirse, güncel politikada (henüz kapitalizm çerçevesinde) aktif bir çaba içine giremedeki, **örgütsel bir tarz, bir yöntem geliştiremedik.** Sorunun çözümünü sosyalizme bıraktık. Denilebilir ki, tüm dünya komünist hareketi böyle düşünüyordu, bunun rolü olmadı mı? Kuşkusuz olmuştur. Ancak bizim eksiğimizi örtmeğe yetmez, yetmemelidir.

Bugün şöyle düşünüyoruz: "Sosyalizm kadının kurtuluşu için gerekli koşuldur, ama yeterli koşul değildir". O halde bugünden de, sosyalizm kurulduktan sonra da, kadının gerçek kurtuluşuna kadar sürecek bir mücadelenin, hem olacağına hem de gerekliliğine inanmak, buna kendi katkımızı bugünden sağlamak zorun-

dayız.

Bu yaklaşımdan sonra sorunuza yanıtımı şöyle formüle edebilirim.

Siyasi niteliği ne olursa olsun, bugünün Türkiye'sinde yasal platformda siyasi faaliyet gösteren ya da göstermek isteyen tüm partilerin, kadınlara, sadece yönetim organlarında değil, parti içi komisyonlardan başlamak üzere, İl Genel meclisi, Belediye Meclisi, parlemento üyeliği de dahil olmak üzere; bir siyasi partinin tüm faaliyet alanlarında, olumlu ayrıcalık tanınmasından, kota sistemine kadar, her türlü özendirici önlemin alınmasından yanayım.

Peki, bugününTBKP'sinde örgütsel işleyiş ve yapılanma açısından kadınların katılımı ne düzeyde? Kota varmı?

Mahmutoğlu: Açık söylemek gerekirse, bugünün TBKP'si de "erkek toplumun erkek partiler" ni aşabilmiş değil. Yinede, düşünsel planda aşma çabası içinde olduğunu söyliyebilirim. ancak, bu pratiğe, örgütsel yapılanmaya henüz dönüşmemiştir. Bilindiği üzere 8 Aralık 1989'daki basın toplantısı ile yasala çıkan parti yönetimindeki 51 kişiden sadece 3'ü kadındır. İl ve ilçe yönetim kademelerindeki oranda da bundan çok farklı değildir. Yani daha yılın başında bile sayılamayız.

tartışıyoruz. Yeni anlayışımızı örgütsel işleyişe de dnüştürmeye çalışıyoruz.

Ama bugünden de önemli kazanımlar elde edildi.

bugün TBKP'li kadınlar, bağımsız kadın hareketinin yaratılması ve güçlendirilmesi için, parti görev verdiği için değil, gönüllük temelinde ve kadınlık bilinci ile hareket etmektedirler. Bu alanda partiye üye kanmak, TBKP propagandası yapmak diye bir dertleri yoktur. Son derece özgürdürler. Ve bugün partili kadınların çevresi, partinin çevresinden daha geniştir. Bu deneye başta TBKP olmak üzere tüm sol önem vermelidir. Eğer başarabilirsek, TBKP olarak bir bileşeni olmayı istediğimiz yasal, yığınsal çağdaş komünist partiye taşıyacağımız değerlerden biri de bu olacaktır.

-Siyasi partilerde kadınların daha aktif olabilmeleri için önlerindeki engeller nasıl aşılabilir?

Mahmutoğlu: Herhalde işe, toplumdaki cins ayrımcılığının bir izdüşümü olan anlayışlardan ve onun sonucu olan örgütsel yapılar ve işleyişlerden kurtulmak için, aktif bir çaba içine girmeyle başlamak gerekir.

Kadın üyeler, sadece kadın sorunları ile ilgilenen birimlerde değil, partinin bütün sorunları ile ilgilenen yönetim kademelerinde istihdam edilmelidirler. Burada "yeterli-yetersiz" gibi soyut, öznel değerlendirmeleri bir kenara bırakmalıyız. Günümüz Türkiye'sindeki bir kadının komünist parti üyesi olma bilincine ulaşması bence yeterlidir. □

"Kadının iffetli olup olmadığına kim karar verecek?"

HAKLI TECAVÜZ OLAMAZ

Yalnızca başı açık gezmenin kimilerince "namussuzluk" olarak nitelendirilmesine yettiği bir toplumda, namuslu kadının nasıl bir prototip çizdiğini kim belirleyecek?

Füsun Öztürk Baysan- Olay Antalya'da yaşanıyor. 1986 yılında başlayan dava 3-4 erkeğin bir kadını kaçırması konusuyla ilgili. Ancak "kadının fuhuşu kendine uğraş" edindiği öne sürülerek kaçırma ve tecavüze yeltenen erkekler Türk Ceza Yasası'nın 438. maddesinin uygulanması nedeniyle dava sonucu beraat ediyorlar. TCY'nın 438. maddesi şöyle diyor? **"Irza geçme ve kaçırma eylemlerine, fuhuşu meslek edinmiş kadınlara karşı işlenmesi durumunda verilecek hapis cezası üçte iki oranında indiriliyor."** Dava Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesi'ne geliyor. Mahkeme Anayasa Mahkemesi'ne başvurarak yasanın iptalini istiyor. Anayasa Mahkemesi de 4'e karşı 7 oyla iptal istemini reddediyor. Mahkeme gerekçesinde, **"Fahişenin haysiyeti, maruz kaldığı zorla kaçırma veya cinsel ilişki dolayısıyla, namuslu bir kadının bütün hayatı süresince karşı karşıya bulunacağı kadar ihlal edilmiş olmaz."**

Artık bir kadın herhangi bir saldırı ya da tecavüz olayı ile karşılaştığında hangi yasada hakkını arayacak? Hakkını ararken kendisinin fahişe olmadığını ispat etmeye çalışacak. Çünkü fahişe olduğuna karar verilirse, yapacağı bir şey yok. Fahişe olup olmadığı da son derece belirsiz. İki üç şahit çıkıp "biz onu biliriz" dedi mi tamam. Üstelik kadının medeni durumunun ne olduğu da önemli değil. Hergün gazeteler evli kadınların da "neler karıştırdığını" yazmıyor mu? Üstelik yalnızca başı açık gezmenin kimilerince "namussuzluk" olarak nitelendirilmesine yettiği bir toplumda, namuslu kadının nasıl bir prototip çizdiğini kim belirleyecek? Mahkeme şiddete karşı çıkmayacak, şiddeti haklı gösterebilecek nedenler arayacak. Mağdur kadınsa, namus derecesine bakacak, "haketmiş" diyecek. Haklı tecavüz olabilir mi?

İçişleri Bakanlığı'na göre vesikalı hayat kadını sayısı 35 bin. Ege Üniversitesi'ne göre ise hayat kadını sayısı 338 bin. İstanbul'da telefonla çalışan hayat kadını sayısı yaklaşık 20 bin. Geçen yılın ilk sekiz ayında İstanbul polisinin verdiği vesika sayısı 1889. Ekonomik nedenlerle fahişeliğe başlayanların oranı ise, yüzde 76.9 Ülkemizde genelevler devlet izni ve kontrolü altında. Genelevlerde çalışan kadınların mesleği fahişelik ve bunu belgeleyen vesikaları var. Üstelik kazançlarının bir kısmını da her yurttaş gibi vergi olarak devlete ödüyorlar. Devlet kendine karşı tutarsız. Meslek olarak kabul edip vergi topladığı meslek erbaplarını aynı zamanda mesleklerinden ötürü cezalandırıyor. Üstelik asıl cezalandırılması gereken insanları böyle bir yasa maddesine sahip olduğu için, teşvik ederek, özendirerek. Tecavüz etmek mi istiyorsun, seç bir fahişeyi (üstelik onun fahişe olup olmadığına karar vermek de sana kalmış), tecavüz et, bitir işini, cezanın da yalnızca üçte birini çek, kurtul. Olayın iki boyutu da birbirinden korkunç. Hem tecavüzü haklı göster, hem de haklılık gerekçeni kadını namuslu ya da namussuz diye ayırarak, aşağılayarak yap. Devletin yasaları da seni desteklesin. Bir kadını fahişe diye nitelendirmenin ölçüsü ve sınır var mı?

"Kadının iffetli olup olmadığına kim karar verecek?" Anayasa Mahkemesi'nin kararından hemen sonra tepki gösteren Bakırköy Kadın Dayanışma Evi'nin de sorusu buydu. Erkek egemen ideoloji ve kültürün hakimiyeti altındaki toplumda bu kararı veren Anayasa Mahkemesi üyeleri önce erkek sonra hukukçu muydu? Yoksa tersi miydi? 15 Ocak 1990 günü Sultanahmet'te Adliye önünde toplanan kadınlar, **"üyelerinin hepsinin erkek olduğu bir yargı kurulundan çıkan bu karar, erkek egemenliğinin bütün bu yasalarda baskın olduğunu söyleyen biz kadınların ne kadar haklı olduğumuzun en açık, en somut göstergesidir. Yargı organlarındaki kadın kontenjanlarının neden yüzde 10'la sınırlı tutulduğu ve neden bir çırpıda yüzde 5'e indirildiği şimdi daha iyi anlaşılıyor. Bu kurulda yeralan bir grup erkek yargıç, kadınları (yalnızca kadınları) iffetli-iffetsiz diye ayrıma tabi tutarak, iffetli-iffetsiz kadın tanımı yaparak, kadınlar üzerindeki baskıyı bir kez daha yasallaştırmışlardır"** dediler. "Bedenimiz Bizimdir- Cinsel Tacize Hayır Kampanyası"nı yürüten bu kadınlar Adliye önünde kadınların iffetli-iffetsiz diye sınıflamasına karşı çıkarak, bu kararı alan yargıçları, yine bu utancı temizlemeye ve istifaya çağırdılar. Aynı protesto eylemine katılan bir grup İstanbullu fahişe de **"hayatın her alanında karşılaştığımız ayrımcılığın devlet eliyle pekiştirilmesini esefle karşılamaktayız."** diyorlardı.

TCY'nın 438. maddesiyle, ünlü Adalet Terazisi neyi tartıyordu? Sosyalist Parti İstanbul İl Örgütü üyesi bir grup kadın da Sirkeci Postanesi önünde bu soruyu sordu. Anayasa Mahkemesi'ne **"adalet mi yoksa iffet mi tartıyorsunuz?"** yazılı bir kartonla, minyatür bir terazi postaladılar. Yeşiller Partisi'nin protestosu da farklı bir şekilde oldu. İzmir'li Yeşiller Partisi üyesi kadınlar bir hafta "yatak boykotu" kararı alırken, bu karar Ankara'lı Yeşiller için onbeş güne çıktı. Sloganları ise, **"Sevgilinizi unutun, ama sevginizi asla"** idi.

Böylesi bir yasa maddesini kabul etmek mümkün görünmüyor. Kararın açıklanmasından sonra gazetelerin konuya yer verdiği sınırlar içinde değişik kesimlerden ünlü-ünsüz herkes tepkisini dile getirmeye çalıştı. İHD Kadın Komisyonları tepkilerini dile getirdiler. Adana, Denizli gibi illerde protesto toplantıları düzenlendi. Yeşiller Partisi MYK üyesi **Senih Özay** konuyu Avrupa insan Hakları Komisyonu'na götüreceklerini açıkladı. ANAP milletvekili **Faik Tarımcıoğlu** TCY'nın 438. maddesinin yürürlükten kaldırılması için yasa önerisi hazırladı. Gerekçesi de yasanın "insan onuru ile bağdaşmadığı"ydı. Yasayı haklı görenler de vardı. 22 Ocak 1990 tarihli Güneş Gazetesi haberinde Antalya'daki olayın sanıklarının avukatı **Gökhan Livanelioğlu** 438'i savunarak, **"Temiz aile kızıyla bir o...'yu nasıl eş tutabilirsiniz,"** diyordu. Söz konusu temiz aile kızının bir başka gözle fahişe, ya da bir fahişenin diğer bir gözle temiz aile kızı olması arasında bir fark varmı? Ya da nasıl bir fark var? Önemli olan hangi gözle ve kafayla bakıldığı. Bu erkek egemen kültürlü toplumda bu farklılığı her zaman kendi istedikleri gözle görebilecekler kadar, "bir fark göremiyorum" diye düşünen ve davrananlar da fazlasıyla mevcut.

Ya mesleği fahişelik olan kadınlar? Sınırlı da olsa basında yüzlerini kapatarak fotoğraf çektirip **"biz de insanız"** diyorlar. Bu mesleği seçmek durumunda kalmaktan, toplum gözünde hergün aşağılanmaktan acıyla dolu yüzleri, bu karardan sonra biraz da korkulu mu acaba? Sokak dergisinin 21-27 Ocak tarihli sayısında kendileri için eylem yapan kadınlar olduğunu duyduklarını söylüyorlar. Çok fazla haberli değiller. Oysa Ankara'da genelev önünde basın toplantısı yaptı kadınlar. İzmir'deki genelev sokağında 20 Ocak'ta yürüyüş yapan 200 kadın bir de polis engeliyle karşılaştı. 46 kişi gözaltına alındı. 48 saatlik bir sorgu sonucu serbest bırakıldılar. Gözaltına alınan kadınların kocaları da onları destekledi. Sabahlara kadar İzmir Emniyeti'nin önünde oturdular.

İstanbul'daki kadınlar da Karaköy'deki Genelev önünde toplandılar. İlkinde 30 kadar kadın **"siyasal iktidardan hesap soracağız"** dedi. İkincisinde 23 Ocak 1990 günü Kadın Platformu'nu oluşturan kadınlar Zürafa Sokak'ta Basın açıklaması yaptılar. Genelevde çalışan kadınlara seslendiler, seslerini onlara ulaştırmayı denediler. Sonra "Anayasa Mahkemesi'nin 7 erkek yargıcı"na Açık Mektuplarını okudular.

"Biz mesleği fahişelik olmayan kadınları sözde korumaktan, "iffetli" ilan etmekten vazgeçin, biz "erkeklerin iffetli kadınları" olmayı reddediyoruz, fahişeleri cezalandırarak korunmayı reddediyoruz," diyen elliyi aşkın kadın, TCY'nın 438. maddesine karşı tepkilerinin bunlarla sınırlı olmayacağını, protestolarını sürdüreceklerini söylediler. Bütün bu gelişmeler sırasında Anayasa Mahkemesi'nden ses çıkmadı. Üstelik 22 Ocak 1990 günü Ankara'lı bir grup kadın protestolarının Anayasa Mahkemesi önünde okumuşlardı.

Yeni hazırlanan Türk Ceza Yasası taslağında 438. maddenin yeralmadığı söyleniyor. Tepkiler, protestolar sürüyor, bir süre daha aynı canlılıkla da süreceğe benziyor. Değilmi ki, toplumdaki kadınları namuslu-namussuz diye bölüyorsun ve namuslu olmadığına karar verilenlere karşı şiddeti hoşgörüyorsun, toplumda bir kez daha canlı bir protesto tepkisi oluşturan insanları da yalnızca dinlemek değil, hesaba katmak zorunda da olmalısın. ❑

"İffetli kadın" yakıştırmasını kabul etmeyen kadınlar İstanbul Genelevi önünden yargıçlara "yaptığınız 'erkekliği' temizleyin" diye seslendiler.

HAYAT KADINI — Bize tecavüz edilirse ... üçte iki indirilecekmiş... Hayat mı bu!

(Cumhuriyet Gazetesi)
Ali Ulvi Ersoy.

30. Sanat Yılında Genco Erkal

İNSANLIĞA MERHABA

Genco Erkal tek kişilik oyunların ulaşabileceği en yüksel düzeyle insanın insanca yaşam istemlerini sahnesine sığdırmayı başarıyor.

❑ Kerem İnanç

30. sanat yılını kutlayan Genco Erkal, 20. yılını kutlayan Dostlar Tiyatrosu'ndan **"Merhaba"** adlı tek kişilik oyunla tiyatro izleyicilerine ve geniş anlamda "Düşünen İnsana" sıcak bir selam gönderiyor.

Merhaba, Nazım Hikmet, Aziz Nesin, Haldun Taner, Bertolth Berch'in şiir ve metinlerinden Genco Erkal'ın oyunlaştırdığı ve kendine özgü tiyatro dili ve mimikleriyle gerçekleştirdiği bir gösteri. **Merhaba**'yı aslında Avustralya'da sahnelemek için gerçekleştirmiş olan Erkal, seyircilerin isteğiyle oyunu bir süredir Dostlar Tiyatrosu'nda da oynuyor. **Merhaba**'da insanlığın özlemlerini, sömürüye karşı başkaldırışı, insan haklarına karşı duyarlılığı, savaşın sefaletini ve özgür düşüncenin önlenemez yükselişini görmek mümkün. Erkal, tek kişilik oyunların ulaşabileceği en yüksek düzeyle insanın insanca yaşam istemlerini sahnesine sığdırmaya başarıyor. Nazım Hikmet'in yaşamı ve ülkesindeki insanlığı sorgulayan şiirleri Genco Erkal'ın usta yorumuyla güzelliklerini bir kez daha sergilerken, Brecht'ten uyarlanan bölümler toplumsal düzeni ve sömürüyü yerine ögeleriyle insanları düşünmeye zorluyor. Erkal'ın derlemesinde Usta yazar Haldun Taner'in "Gözlerimi kaparım, vazifemi yaparım" adlı bölüm, istenilenin dışında düşünmeyen, düşündüğünü özgürce söylemeyen munis vatandaş tipini acı bir güldürüyle ortaya koyuyor. Aziz Nesin'in ince mizah gücünü içeren bölümlerde oyuna güç katıyor **Merhaba** barış, özgürlük, demokrasi, özgür düşünce konularında önemli mesajlar taşıyor. Oyunu basit bir harmanlama olarak görmemek gerek, çünkü Genco Erkal 30 yılık sanat birikimini de tiyatro severlere sunuyor.

Ödenekli tiyatro kurumlarının düzenli bütçeleri ve kadroları yanında, (Her ne kadar onlar da sorunlarla boğuşsalar da) ülkemizde bir avuç özel tiyatro yaşama savaşı veriyor, herşeye rağmen Türk tiyatrosunun sadece ödenekli kurumlarla özleştirilmemesi gerektiğini söylercesine. İşte Dostlar Tiyatrosu da bir avuç tiyatrodan bir tanesi. Bir yandan iyi bir salonun sıkıntısını çeken, bir yandan ekonomik zorluklarla boğuşan bu yüzden sürekli kadro bulunduramayan tiyatro, herşeye karşın 20 yıllık toplumcu tiyatro çizgisini bugün de sürdürüyor. Tiyatronun bugünlere gelmesinde özgün tiyaro anlayışı ve üstün oyunculuğuyla Genco Erkal'ın payı büyük. Erkal oyunculuğunun yanında yönettiği oyunlarla da dikkatleri çekiyor.

Genco Erkal'ın oyunlarında savaş, sömürü, adaletsizlik, düzen bozukluğu gibi temaları kendine özgü yer yer muzip, yer yer derin düşündüren oyunculuğundan etkiler görmek mümkün. Erkal oyunlarında özgürlükçü düşenceye ve özgürlüğe de derin anlamlar yüklüyor. Halkını inkar etmeyi reddederek ölümü seçen **Sokrat** (Yalınayak sokrates 1987), her koşulda dünyanın döndüğünü söyleyen **Galilei** (Galileo Galilei 1984) özgür düşüncenin savunucuları değiller miydi?

Brecht'e de yabancı değil Erkal, "Ben Bertolt Brecht", "Brecht Kabere" Dostlar tiyatrosunca sahnelenen ve Brecht'in epik, çağdaş, maddeci ve siyasal tiyatrosunun örneklerinden.

Ülkemizde kültür bütçesinden tiyatronun aldığı pay 154 milyon lira. Bu ödenek tiyatrolara bölüştürüldüğünde ortaya çok komik, tiyatroların kiralarını bile karşılamayan rakamlar çıkıyor. Bu zor durumda ancak özverili çalışmalar ve seyirci desteği özel tiyatroları ayakta tutuyor. Özel tiyatrolar zorluklara karşın perdelerini açık tutmaya gayret ediyorlar. Türk tiyatrosundan genellikle en önemli toplumsal çıkışları özel tiyatrolar gerçekleştirmiş ve itici güç olmuşken, onları göz ardı etmenin mantığını anlayabilmek oldukça güç.

Dostlar Tiyatrosu 20.yılını yaşıyor. Tiyatro ve yeni oyunlara yelken açıyor. Önümüzdeki günlerde Çekoslavak muhalif oyun yazarı ve şimdinin **Çek Cumhurbaşkanı Vaclavc Havel'in "Burak Ezgi"** adlı oyunu, Karaca tiyatrosunda sahnelemeye hazırlanıyor. Tiyatro, yaşamını bütünleştirdiği seyircisiyle devam ettireceğe benziyor. Genco Erkal bugün 52 yaşında ve 30. sanat yılını kutluyor. Sahnede sarf ettiği efordan anlaşılıyor ki, hala ilk günkü heyecanı duyuyor ve sahneye "yüreğini" koyarak çıkıyor.❑

Fotoğraf: Kerem İnanç

37 yıl sonra tanışmanın burukluğu

KOMAN'IN HEYKELLERİ SERGİLENİYOR

Fotoğraf: Kerem İnanç

Koman'ın İstanbul'da Halk Sigorta önünde duran "Akdeniz" heykeli

İstanbul'lular iyi bilirler, Zincirlikuyu'da, mezarlığın hemen yanında, bembeyaz bir kadın heykelciği kollarını iki yana açmış, tüm görkemiyle kendini sergiler. Belki de çok azımız biliriz bu metal-anıtın heykel ustamız **İlhan Koman'a** ait olduğunu. Oysa dört tonluk **"Akdeniz"** adlı bu saflığın abidesi yapıt 1980 yılından beri vakarla insanların önündedir.

1986 yılında yitirdiğimiz, Türk heykel sanatının ustalarından İlhan Koman'ın bronz'a dökülmüş yapıtları 37 yıl aradan sonra İstanbul ve Ankara'da (Galeri Nev) sergileniyor. Koman'ın kil heykel tasarımları, İtalya'da, döküm ustalığı ile ünlü Pietra Santa'da (Pisa-İtalya) sayılı olarak sadece 10 adet dökülmüş. İlhan Koman'ın sanatsal arayışları ve sanatçı kimliğini ortaya koyan heykelleri oldukça gecikmeli olarak izleyicisiyle tanışmayı bekliyor.

1946 yılında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisinin Heykel bölümünü bitiren Koman, aynı yıl Paris'e giderek 5 yıl da orada öğrenim görmüş, heykel konusunda form ve biçim arayışlarına girişmiş. 1951 yılında Akademi'de asistanlık da yapan Koman, kendi gibi Türk heykel sanatının büyük isimlerinden olan Şadi Çalık, Sadi Öziş gibi ustalarla da ortak çalışmalar yapmış. 1957'de başına getirildiği metal atölyesi, daha o yıllarda Koman'ın metal heykel tasarımlarına sıcak yaklaşımını gösteriyor. 1959 yılında İsveç'e yerleşen Koman sanatının ve yaşamını ölümüne dek bu ülkede sürdürmüştür.

Ne yazık ki, İlhan Koman gelişme ve kendini arama aşamasında çırpınan Türk heykel sanatının iyi tanınamamış, ülkesinde iyi anlaşılamamış bir sanatçısı. Özellikle Soyut tasarımlarıyla, düşüncesiyle estetiğini birleştirme kaygısı sanatçı kimliğinin belirleyici özelliği. Bronz dökümlerinden oluşan sergisinde de özgün arayışlarını, sanatsal öngörüsünü bizlere aktarıyor.

Bir heykel sanatçımız "Türkiye'de Heykel Atatürk'tür" demiş. Bu saptamanın doğru olmadığını anlamak için çevremizdeki çirkin yapılmış, anatomi bilgisinden uzak heykellere bakılması yeterli. Böyle bir ortamda, sanatçı kimliğini yakalamış, yapıları Avrupa'da meydanları, müzeleri süsleyen İlhan Koman ile 37 yıl sonra tanışmanın burukluğunu ve sevincini yaşıyoruz. Ocak ayı sonuna kadar vakit henüz geçmiş değil.

Dokuz aylık aradan sonra

YENİ DÜŞÜN YENİDEN ÇIKIYOR

Üç aylık periyodla okuyucularına yeniden "Merhaba" diyen Yeni Düşün Dergisi'nin Kış'90 sayısının ağırlığını "Sanatçı ve Siyasal İktidar" konusu oluşturuyor.

Adımlar Kültür Servisi - Dokuz aylık bir ayrılıktan sonra **Yeni Düşün** Dergisi yeniden kültür yaşamımıza katıldı. Yeni bir biçim ve içerikle yayınlanan Dergi, üç ayda bir yayınlanacak.

İlk sayısını Mayıs 1984 tarihinde **Aydan Ay** başlığıyla çıkaran Yeni Düşün, isim konusunda çıkan biranlaşmazlıktan sonra üçüncü sayısından başlayarak bugünkü ismini aldı. Nisan 1989'a kadar yayın sürekliliğini sürdüren aylık Yeni Düşün, Nisan 1989 tarihli son sayısında **"Ekim 1989'da buluşuncaya kadar dostluk ve sevgiyle"** diyerek okuyucularıyla vedalaştı. Ancak dokuz ay sonra **"Yeniden Merhaba"** diyebildi.

Yeni Düşün'ün yayınına ara verme nedeninin başında daha önce pekçok örneğinde görüldüğü gibi ekonomik sorunlar geliyordu. Yatırıma varan maliyetlerle dergi kotarılıyor ve bu kotarma 2000-3000 rakamıyla sınırlı olan okur kitlesinin desteğiyle ayakta durmaya yetmiyordu. Üstelik her ay birkaç iyi yazıyla, oldukça hummalı çabalar ve alabildiğine özverilerle sağlanabilen maddiyat sarfıyla bir dergi çıkarmak ve bu dergiyi de sonuç olarak 60 milyon nüfusu bulmuş bir ülkenin 2000 insanına ulaştırmak Yeni Düşün için derginin eski haliyle sürmesi konusunda yeterli görülmüyordu. Üstelik herşeye rağmen.

Derginin yayınına ara verişinin ekonomik açmaz dışında başka ve dergiyi çıkaranlar için önemli bir nedeni daha vardı. Dergiyi çıkaranların ifadesiyle **"Derginin bütünlükten uzaklaşması ve giderek kopması"**. Bu noktaya gelinmesi bir kültür sanat dergisi olarak Yeni Düşün'ün yayın niteliğinin çizgisini oluşturan çabadan giderek yoksun kalınması demekti. Neydi bu çaba? **"Başta, kültür ortamımızın söyleyecek sözü olanlarına bir platform oluşturmak (ve bu platformu iletmek), yandaş ve karşıt görüşlerin kaynaştığı bir yansımalar toplamını sergilemek, zaman zaman gündemin dayattığı soru ve sorunları cevaplamaya yönelirken, kimi zaman da sorulmamış soruları gündeme taşıyarak dikkat çekmek, olabilirse tepkiler ateşlemek; ve öylelikle organizmanın dinamik bir organ olarak hayatını sürdürmek, büyümek, gelişmek -ve neden olmasın, giderek dönüşmek..."** Yeni Düşün, bu çabanın Nisan 1989'a gelindiğinde asgariye inmesinin açmazını yaşadığı için yayınına ara verdi.

Yeni Düşün ancak dokuz ay sonra okuyucularıyla yeniden buluştu.

Üstelik bu açmazın biraz da aylık bir periyoda sahip olmadan kaynaklandığını yaşayarak yeni dönemde üç aylık bir periyodla okuyucularının karşısına çıkmaya karar verdi.

Yeni Düşün **Kış'90** sayısıyla Ocak 1990'da okuyucularıyla yeniden birarada. Birinci hamur kağıda son derece özenli basılmış, karton kapaklı, 160 sayfalık ve 10 bin liraya satılan yeni biçimiyle. Yayın Yönetmeni **Bedirhan Toprak**, Danışma Kurulu ise, **Berna Moran, Fethi Naci, Tomris Uyar, Onat Kutlar** ve **Cevat Çapan**'dan oluşuyor.

Derginin yeni sayısındaki ağırlık konusu, **Sanatçı ve Siyasal İktidar** başlığı çerçevesindeki yazılardan oluşuyor. Dergi konuya yazdığı sunuş yazısında **"Kültürü ve onu oluşturan en büyük parça olan sanat faaliyetini savunmak, ayakta tutmak ve ileri taşımak amacıyla bu ülkede yayınlanacak bir derginin ilk kapışmasının kültür ve sanatın en büyük düşmanıyla olması kaçınılmazdı; bu yüzden ilk konumuzu 'sanatçı ve siyasal iktidar' olarak belirledik"** diyor. Bu çerçevede **ÖmerBedri Canatan, Taner Timur, Tektaş Ağaoğlu, Murat Belge, Yalçın Yusufoğlu** ve **Thomas Mann**'ın Ahmet Cemal'in çevirisiyle yazıları yeralıyor. Ayrıca **Yaşar Kemal, Ara Güler, Atilla İlhan, Mehmet Güleryüz, Genco Erkal, Selim İleri, Tunç Başaran** ve **Ömer Kavur**'un "Siyasal İktidar karşısında sanatçı tavrı nedir? Buna bağlı olarak iktidarın kendisi sanatçının ne ölçüde karşısındadır ve nasıl konumlanmalıdır?" ile "Kendi pratiğinizden baktığınızda neler söyleyebilirsiniz?" sorularına verdikleri yanıtlar yeralıyor.

Kış'90 sayısında **Ferit Edgü, Orhan Pamuk, Erdal Öz, Sargut Şölçün**'ün de yazıları var. Sayıları bir elin parmaklarını geçmeyen kültür sanat dergilerimizin arasında yeniden yerini alan Yeni Düşün'ün "Merhaba"sını okuyucularının sevinçle karşıladığını çıktığı ilk günlerden gözlemek mümkün. □

İfsak'tan haberler

● İFSAK'ın Sıraselviler, Hocazade Sok. 17/3 Taksim'deki yerinde 27 ve 31 Ocak günleri 46. dönem Fotoğraf Kursları başlıyor. 8 hafta sürecek kurslar boyunca Fotoğraf Makinası, Aydınlatma ve Aydınlatma Araçları, Karanlık Oda Tekniği gibi konular işlenecek ve kurslar fotoğraf çekim gezileri ve karanlık oda uygulamaları ile desteklenecek.

● İFSAK ve İstanbul Fransız Kültür Merkezi işbirliği ile düzenlenen 2. İstanbul Kısa Film Günleri 19-24 Şubat 1990 tarihleri arasında Taksim'deki Fransız Kültür Merkezi gösteri salonunda gerçekleşecek. İlki geçen yıl düzenlenen Kısa Film Günleri'ne Almanya, Fransa, Hollanda, İspanya ve İtalya'dan değişik saygıda kısa metrajlı film katılıyor.

● 1978 yılından beri İFSAK tarafından düzenlenen "Ulusal Kısa Film Yarışmaları'nın 11.sinin sonucu 24 Şubat 1990 günü açıklanacak. **Hilmi Etikan, Tan Oral, Şabika Tekand, Rekin Teksoy** ve **Korhan Yurtsever**'den oluşan Seçici Kurul yarışmaya katılan filmler arasından İFSAK Büyük Ödülü'nün yanısıra, Seçici Kurul Özendirme Ödülü ve Özendirme Ödülü olmak üzere üç eser seçecek □

Yılmaz Güney için Paris'te şölen düzenlendi

"UMUT" SONUNDA GÖSTERİMDE

Güney'in Umut Filmi en geç 16 Şubat'ta gösterime girecek.

Adımlar Kültür Servisi- Oldukça uzun bir aradan sonra **Yılmaz Güney** yeniden Türk sinemaseverlerine kavuşuyor. Güney'in **"Umut"** filmi **İstanbul Film Denetleme Kurulu**'nun "sansür"ünden geçti. **Umut** en geç 16 Şubat tarihinden itibaren gösterime girecek. Ayrıca Yılmaz Güney'in Pere Lachaise mezarlığındaki mezarında anısını yaşatmak amacıyla düzenlenen Anıt-Mezar Proje Yarışması da sonuçlandı.

9 yıldır yasak damgasıyla gösterimi engellenen Yılmaz Güney filmleri Sıkıyönetim'in kalkmasıyla beraber denetimden geçti ve özgürlüklerine kavuştu. Güney'in **Umut** filmi 16 şubat'ta İstanbul'da 4, Ankara'da 1, İzmir, Adana ve Mersin'de de 1 er sinemada gösterime girecek.

Yılmaz Güney Anıt Mezar Proje Yarışması'nın sonuçlarının açıklandığı Şölen ise, 21 Ocak 1990 günü Paris'te düzenledi. Anıt-Mezar için düzenlenen yarışmaya 55 projenin katıldığı ve Ankara'dan mimar **Erdal Sorgucu**'nun 1. lik ödülünü kazandığı açıklandı. Birincilik ödülünü alan projenin uygulanmasında geniş bir katılım ilke olarak öngörüldüğü için, Yılmaz Güney'in tüm arkadaşlarının ve onu sevenlerin katılacağı açıklanan şölen Paris'te gerçekleşti. **Tuncel Kurtiz**'in sunuşunu yaptığı geceye İHD Genel Başkanı **Nevzat Helvacı**, Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu Genel Sekreteri **Patrick Baudoin**, Fransa Yönetmenler Derneği Genel Başkan Vekili **Jean Pierre Marchand, Atıf Yılmaz, Şerif Gören, Tarık Akan, Melike Demirağ, Aza Balba, Adalet Ağaoğlu, Aziz Nesin, Erdal Öz, Server Tanilli, Edip Akbayram, Atilla Dorsay, Mustafa Ekmekçi, Mahmut Tali Öngören, Ahmet Kaya**, Fransa Özgürlükler Vakfı Genel Sekreteri **Raphael Doueb, İbrahim Aksoy, Fehmi Işıklar, Salih Sümer, Ahmet Türk, Arif Sağ, Şivan, Fatoş Güney** ve **Vera Tulla-kova Hikmet** konuşma ve dinletilerle katıldılar. Şölende ayrıca Fransa Kültür Bakanı **Jack Lagn**'ın geceye gönderdiği mesaj okundu. □

MERCEK

Hazırlayan: Attilâ AŞUT

13 Ocak Günü "TBKP'nin yasal çalışması" konusunda Ankara'da yapılan basın toplantısı ardından, 18 Ocak günü Adımlar Anakara Bürosu basılarak gazetemiz yazarı Attilâ Aşut gözaltına alındı. Arkadaşımızın "işini kaybetmemesi" için köşesini elbirliğiyle doldurmaya karar verdik. Aşağıdaki fıkra Attilâ Aşut'a "ücretsiz" armağanımızdır. (Son dakika notu: Attila Aşut'un 24 Ocak günü serbest bırakıldığını öğrendik. Sözümüzde duruyor, armağanını geri almıyoruz.)

FINDIKKIRAN SÜİTİ

Yeni yılın ilk haftası Gorbaçov çifti ülkelerden birini ziyaret ederler. Gorbaçov ile Beyefendi, erkeklik icabı dünya sorunları üzerine çalışırken, Hanımefendi'ye de adet üzere Raisa'yı gezdirmek düşer, eh, arada bir sohbet de olmalı, değil mi? Hanımefendi bir giriş yapayım der:

-Bizde adettir, yeni yılda kocalar eşlerine armağan verir. Sizde de böyle bir gelenek var mı?

-Elbette!

-Benimki bana bu yıl çift kapılı son model bir Mercedes armağan etti. Seninki sana ne verdi?

-Sayın Gorbaçov bana bir Picasso armağan etti.

-Peki ama kaç kapılı?

Aynı günün gecesinde Hanımefendi Beyefendi'ye günün nasıl geçtiğini anlatmaktadır.

- Hayatım, sorma bugün ne oldu! Senin bana Mercedes armağan ettiğini söyledim, Raisa'ya da kocası Picasso armağan etmiş. Doğrusu inanmadım, çünkü kaç kapılı olduğunu bilemedi.

-Ne yaptın sen! Şunu açık-seçik söyleyeyim ki, Picasso bir araba markası değil.

-Üzülme canım, yarın hatamı düzeltirim.

Ertesi gün Hanımefendi ile Raisa'nın programı her zamanki gibi yüklüdür yine, ama o kadar yüke rağmen Hanımefendi gafını onarmak için fırsat kollamaktadır. Bu fırsatı da Raisa yaratır:

- Bilmem ki "Figaro'nun Düğünü"ne gidebildiniz mi?

-Vallahi benimki pek meşguldü, gidemedik. Ama düğün hediyesini gönderdik canım.

Çok geçmeden, sıcağı sıcağına iade-i ziyaret yapılır. Beyefendi ile Hanımefendi Moskova'dadır. Protokol Şefi Beyefendi'ye ertesi günün programı gereği "Kuğu Gölü"ne gidileceğini söyler. Beyefendi akşam yatakta Hanımefendi'yi uyarır:

-Hayatım, yarın "Kuğu Gölü"ne gidilecekmiş. N'olur mayolarımızı almayı unutmayalım.

Ertesi gün Beyefendi ve Hanımefendi çifti Bolşoy Tiyatrosu'nda "Kuğu Gölü" balesini izlemeye götürülür. Neyse ki çok geç olmadan durumu anlamışlar, mayolarını giymeden en ön sıradaki yerlerini almışlardır. Gösteri başlar ve Beyefendi derhal tatlı bir uykuya dalar. Gösteri bitimindeki şiddetli alkışlarla irkilerek uyanır ve heyecanla yanındaki eşine sorar:

-Ne oldu?

- Bir şey olmadı canım. Komünist falan ama, bu insanların da incelikli yanları var doğrusu. Sen uyuyorsun diye sahnedekiler hep parmaklarının ucuna basa basa dolaştı!

Teknik öğretmenler hak arıyor

Son yıllarda giderek öğretmenler aleyhine gelişen gelir dağılımı sürerken, genelde tüm öğretmen hareketi hareketli günler geçiriyor. Özelde ise ülke çapında Meslek Liselerinde öğretmenler eyleme katılıyorlar. Hak almak için direniyor, Örgütlenme mücadelesi veriyorlar. Bakanlık ise olayı hafife alıyor. Öğretmen hareketine sahip çıkmıyor. Bakan Avni Akyol göreve başlama mesajında "öğretmenlerimize yürüttükleri hizmetlerin karşılığı olan maddi imkan ve diğer destek sağlanmaması, onların güven ve huzur içinde çalışmalarını sınırlamaktadır." demiş, bu arada Mesleki ve Teknik Öğretim kesiminde görev alan Teknik Öğretmenlere önem verileceğini belirtmiştir.

Ne varki tüm öğretmenlere yaşamlarını değiştirmiyecek oranda, küçük çapta ücret arttırmaları yapılmıştır. Bol laf söylenmiştir. Bu arada 2 Kasım 1989 gün ve 20330 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 386 sayılı kanun hükmünde kararname ile teknik öğretmenlere yüzde 40 ile yüzde 20'ye varan özel hizmet tazminatı ödenmesi uygun görülmüştür. Kasım ve Aralık'ta vaad edilen tazminatın ödenmesi beklenirken, 31 Aralık 1989 gün ve 89/14908 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile oran yüzde 8-6-4'e düşürülmüştür. İki ay gibi kısa bir zaman diliminde bu kadar çelişkili ve öğretmen aleyhine işleyen bir karar görülmemiştir. Öğretmenin onuruyla oynanmış, küçük düşürülmüş, destek değil köstek verilmiştir. Verilen ücret gülünçtür. Öğretmenle alay etmektir. İktidar tarafından sözde tedbirler alınıyor imajı verilmektedir.

Teknik öğretmenler bugüne gelinceye dek dayatılan içi boş laflara inanmamışlar ve aşağıda belirtilen eylemleri hayata geçirmeye karar vermişlerdir.

- Yıl boyunca Teknik Öğretmen sorununu basında tartışmayı sıcak tutmak.
- Döner sermaye çalışmalarına katılmamak.
- Okul Müdürlüğüne ve Bakanlığa toplu olarak özlük ve meslek sorunlarının çözümü için dilekçeler verme.
- Toplu viziteye çıkma.
- Bölüm ve Atelye şefleri, Müdür Yardımcılarının istifaları.
- 40 ders saatini üzerinde derse girmeme.
- Toplu olarak iş önlüğü giymeme.
- Erken emekli olma.
- Öğretmenlikten istifa.
- Bu arada grevli toplu sözleşmeli sendika örgütlenmesi için mücadelenin sürdürülmesi.

BİR GRUP
TEKNİK ÖĞRETMEN

Doğan Gün Dosttan Yana

Ünlü Pop Müzik sanatçısı ve barışçı John Lennon'un ölüm yıldönümü nedeniyle, "Hümanist Enternasyonal" çağrısı ile uluslararası tüm sanatçıların Stockholm'de biraraya gelip çeşitli barış etkinlikleri yapmasını gerçekleştiren hukukçu ve ressam Av. Ekrem TOS'un mektubunu aşağıda yayınlıyoruz:

esta görevlileri, noelden sonra yılbaşı dinlencesindeler. Müvekkillerimden, dostlarımdan, sanatçılardan beklediğim; önemli gördüğüm yazılı iletilerin yüklüce kısmını, salı gününden başlayarak alabileceğim. Ama telefonumu bilenleri; 99.46.8.971056 numarayı çevirerek bana ulaşıyorlar. Binlerce kilometre uzaklardan ses almak, keyif verici bir duygu. Öyle bir dünya oluşturduk ki, tekniğin ve olanakların gelişmesi, insan zararına eylemleri gerçekleştirilmesinde birer kolaylaştırıcı araç olarak kullanılıyor. Sadistlerin kahkahalarıyla mazlumların çığlıkların birbirine karıştığı platformlarda, ne denli yürekten ve humanist istemlerde bulunursanız bulunun; duyurabilir misiniz; soyut kaldıkça?.. Soyut istemlerin somutlaşması yönündeki adımların ağırlaştığı noktalardayız. Böyle bir noktada ne dilemeli; neyi kutlamalıyız?..

Yalnızca doğanın değil, karakterlerin de kirlendiği ürkünç bir atmosferde dileklere göre bakarak neyi analiz edebileceksiniz?...

Bir yerde en modern silahlardan korkmayanlar, tarihi ayıran duvarları yıkıyorlar; bir yerde kendi halkının bir köyüne tümden dışkı yedirenler, sessizce seyrediyorlar; kimi kutlayayım?... Bir kısım insanlar, bir kısım diğer insanlar üzerinde tahakküm kurmuş ve ezilenlere dillerini konuşmayı yasaklıyorken; yine de "birliktelik" söylevleri çekmekten utanmıyorlarsa; ondaki hangi duygulara sesleneyim?... Postada mektuplar açılıyorsa, kimi nasıl kutlayayım?... Telefonlar dinleniyorsa; iyi dilek mi dileyeyim?... Dünyanın bir yarısında gece yanlarında götürülmüş insanlar, bir daha evlerine dönmediler; insanların bile bozuk para gibi yitirildiği sistemlerde kimleri kutlayayım?... Resmi anlayışlar dışında ve göreceli bağımsız, göreceli bir yansız tarih yazılmasına bile hoşgörü gösterilmeyen fakültelerde; tarih kürsülerinde egemen güçlerin yazdıkları okutuluyor; nesini kutlayayım?... Bürokrasi, dünyanın hemen tüm bölümlerinde "Büyük İnsanlık" üzerinde gittikçe ağır cendereye dönüşmekte; daha da ağırlaşacağı anlaşılıyor; nesini kutlayayım?... Namuslu insanlara enayi denilen yerde kimleri kutlayayım; doktorların, mühendislerin, avukatların ruhsatlarının iptal edilmesinin günlük olağan işlerden sayılmağa başlandığı yerde ne dileyeyim? Bana değmeyen yılanlar yaşasınlar diyenlerin, yılanın yapmayacağı alçaklıkları sergilediği düzende ben ne diyeyim; kimlere sesleneyim?... □

Aliağa, Afşin-Elbistan...

İzmirli Homer İlyada'sında Amazon Kraliçesi "Mirina"dan söz eder. Bugün İzmir ve dolaylarında iki Mirina kenti vardır. Bergama yolunda Aliağa'nın eski adı "mirina"dır. Bir de Limnos adasında Mirina şehri vardır. "Mirina" unutulmuş bir Anadolulu dilindendir. Bugün "Mirina" eski "Mirina" değil artık ülkemizin birçok yerinde olduğu gibi burada da çevre kirliliği korkutucu boyutlarda.

Menemen"den sonra, Aliağa yakınında deniz kıyısında "kime" kentinin öreni vardır. O kentte İsadan Önce 6. yy. yaşamış olan bilge anitistenes: "Bir halkın müziği değişince, o ülkenin yasalarında değişir" (2) demiş. Yüzyıllar sonra "benden sonra tufan", "ne pahasına olursa olsun sanayileşme" sonucunda, karası, havası, denizi kirlenen, çevresi olumsuz bir biçimde değişen "-Mirinalılar", "Sivirinalılar"(3) da değişiyorlar. Çevre bilinci günden güne gelişiyor.

Geçtiğimiz günlerde Aliağa'da sanayi tesislerinin neden olduğu çevre kirliliği ve kurulması planlanan termik santral, ikinci kez düzenlenen yürüyüş ve çeşitli etkinliklerle protesto edildi. Eyleme katılan köylülerin gazetecilere: "Siz korkarak nefes almanın ne demek olduğunu biliyor musunuz? Burada soluğumuzu kestiler. "Nefes İstiyoruz" dediklerini okuyoruz gazetelerde. Goethe'nin ölüm döşeğinde "biraz daha ışık" dediği söylenir ve son sözleri değişik biçimler de yorumlanır. Oysa "Mirina"lı köylülerin "biraz daha nefes" haykırışının yorumu çok açık. Tıpkı,, "demokrasi, özgürlük, barış" belgileri gibi.

Doğal dengenin giderek bozulduğu Aliağa'da, termik santralin kuruluşundan sonra dengenin tüm canlılar aleyhine bir kat daha bozulacağı bilinen bir gerçeklik iken, dünyanın bir ucundan ülkemize gelen, kârdan başka birşey düşünmeyen, Japon Firmasının yönetim kurulu başkan vekili Satoru Mural mağer "Mirinalıları" ne çok düşünüyormuş. "Mühendislerimiz Aliağa'da deniz suyu sıcaklığının yazın bile 24 derecenin üzerine çıkmadığını tespit etti. Soğuk su nedeniyle, midye ve balıklar gelişemiyor., küçük kalıyor. Termik santralden denize boşaltılacak olan su deniz suyunu sıcaklığını yükseltecek, hem balıkların orada toplanmasını hem de üç kat büyümelerini sağlayacaktır. Bu durumun balıkçıları çok memnun edeceğinden eminiz. Ayrıca burada toplanan küller temizlendikten sonra yakın köyün arkasındaki çukurda sandviç dediğim yöntemle toprak-kül-toprak şeklinde yığılacak. Bu kül-toprak karışım toprağın verimli hale getirecek ve üzerinde çok lezzetli ıspanak lahana ve turp yetiştirilecek." Ve bu sözlerin ardından Satoru Murai hükümete "aba altından sopa gösteriyor": "son aşamada tümden vazgeçerseniz uluslararası tepki görürsünüz. İtimat kaybolur skandal olur. İki ülkenin ilişkisinin iyi devam etmesi için bu projenin gerçekleşmesi gerekiyor. "Hükümetin vazgeçebileceği ihtimali düşünmek istemiyoruz."(4)

Yüzümüzü batıdan "Mirinadan", doğuya "Afşin-Elbistan"a" çeviriyoruz. Satoru Murai'nin toprağı verimli hale getireceğini iddia ettiği termik santral'in külleri yüzbin dekar ekili alanı etkiliyor. Çevre, kasaba ve köylerinde insanlar boğaz, mide ağrılarından göz yanmasından şikayetçi. Bilirkişi, santralin çıkardığı gazların tarım ürünlerindem %25 verim kaybına yol açtığını saptıyor. 4 Ağustos 1986 tarihli bilirkişi raporuna göre: "Kükürt dioksit asit özelliğine sahiptir. Hücrelerin bio kimyasal reaksiyonunu bozabilmektedir. Buda bitkinin gelişmesinin yavaşlamasına, ürün kaybına neden olmaktadır."(5). Ülkemizde insan sağlığına, doğaya verilen onca zarardan sadece birkaçını ele alabiliyoruz burada. İnsan ve yaşadığı çevre faktörünü tüm planların merkezine almadan gerçekleştirilen her türlü sanayi birikimi, sonuçlarını önemsemeden hedeflenen sanayileşmenin, nazi "insan Fırınlarından" ne farkı olabilir?

Çevreyi günün birinde yaşanamayacak kadar kirleten, havasını zehirleyen, dünya hammadelerini kendi tekeline alan, insanı robatlaştıran, biraz da insanlığın sonuna neden olabilecek düzeyde silahlanmış sistem karşısında, dünya "Çevre-Barış" güçlerine çok iş düşüyor.

"Barbar Kapitalizm'in " alternatifi dün olduğu gibi bugünde sosyalizmdir. Yaşanan olumsuzlukları insanların belleğinden kazıyacak olan demokratik sosyalizmdir. "Her şey insan için" belgesiyle yola çıkan, insanın yeteneklerini özgürce geliştirebileceği olanakları yaratan, katılımcı, insana ve doğaya saygılı sosyalizm anlayışıdır. "Çevre-Barış-Hümanizm" bilincinin ülkemizde de giderek geliştiğini görmek sevindirici bir olay.

Nazmi ŞAŞMAZTİN
Malatya Cezaevi

Çevremizi neden korumalıyız?

Çevre kirliliği, yeşilliklerin azalması, sanayileşme, kentleşme gibi faktörler insan sağlığını tehdit ediyor. Genel manzara hiç de parlak değil. Bitkiler, hayvanlar için tehlike çanları çalıyor.

Çevre elden gidiyor. Aldığımız nefes, içtiğimiz su, yüzdüğümüz deniz, yediğimiz domates. Yani hayatın ta kendisi. Bugün çevre, yarın sağlığımız.

İşleri düzeltmek için halkın artan çevre bilincine ihtiyaç var. Bu bilinçte bir kıvılcım oluşması gerek. Bir yanda kuraklık, çölleşme, yok olan ormanlar, öbür yanda eriyen buzullar, su altında kalan ülkeler, kayan topraklar ve kanserler.

Buzulların erimesiyle Hollanda, Malta, Bangladeş ve Maldiv Adaları su altında kalacak. Peki bu ülkelerde yaşayanlar ne yapacak? Evimizde kaç Bangladeşli'yi misafir etmek isteyeceğiz? Belki de Hollandalı'ları yeğleyeceğiz. Maldivli'lere toprağımızdan bir parça verecekmiyiz?

Bitki ve hayvan türleri daha biyologların onları tanıyıp isimlendirmesine fırsat kalmadan yok olup gidiyor. Bitkisiz ve hayvansız dünyada nasıl yaşanır? İlaçlarımızı hangi olmayan bitkilerden elde edeceğiz? Biz çocuklar, kemiklerimizin gelişmesi için neyin sütünü içeceğiz?

Her yıl kilometre karelerce orman yok ediliyor dünyada. Türkiye de dünya ortalamasını tutturuyor. Tabii ki geri kalmamak lazım.

Dünyada bütün su kaynakları kirleniyor. Yerüstü, yeraltı, tatlı ve tuzlu sular... İçilebilir yeraltı sularını yeryüzündeki endüstri, enerji üretimi, zehirli çöpler tehdit ediyor. Topraktan sızarak veya doğrudan bu su kaynaklarına karışarak. Denizler, göller, nehirler zaten çöplük olarak kullanılıyor.

Dünyanın bundan 5 milyar yıl kadar önce oluştuğu sanılıyor. İlk canlıları dinazorlardı. 155 milyon yıl egemenlikten sonra dinazorlar birgün sessizce, iskelet ve kafataslarıı dışında hiçbir iz bırakmadan yok olup gitmişler.

İnsanın dünyada ebediyen yaşayacağına dair bir garanti belgesi mi var? Hangi şirkete sigortalamış türünü? Kime güveniyor yok olup gitmeyeceğini savunurken? İnsanın bitki, ağaç, çimen, kuş, böcek, orman, kaplumbağa demeden tüm canlıları yok etmiş olması, kendi neslini, kendi türünü de yok edebilmesinin en temel ön koşulu, en güçlü kanıtı değil mi?

Doğa, yeşillikler ve çevremiz bize miras kalmadı, bu değerleri torunlarımızdan ödünç aldık, çevremiz ve doğa güzel fakat istikbaşı perişan yüzü, kirpas içinde bir çocuk görünümünde. Çevremizi neşelendirmek, parlak güneş altında cennetten bir parça yapmak için çalışmak görevimizdir.

Tüm insanları doğa ve çevreyi korumaya davet ediyorum...

Özlem Dümen
Ortaokul 2. sınıf öğrencisi

İSLAMİYETTE

Baştarafı 8. sayfada

mokrasi için siyasi partilerin özgürce örgütlenmesi şarttır, ama yeterli değildir. Çoğulcu sistemin ana şartı örgütlenmiş bir toplumdur. Bizde ise partiler örgütlenmemiş bir ana yığının içinde propaganda yapıyorlar. 12 Eylül'den sonra çoğulcu demokrasiye payanda olabilecek ne kadar örgüt varsa hepsi kapatılıp yığın haline getirildi.

-İşte bu yığın halindeki tabanın örgütlenmesi için de 141, 142, 163'ün kaldırılması gerekir. Bunun yanı sıra, şu soruyu cevaplamak gerek. Laik bir devlet örgütlenmesinde din işleri devlet tarafından düzenlenmeli midir, düzenlenmemeli midir? Marksistlerin bu konuda tutarlı bir politikaya sahip olmaları gerektir, diye düşünüyorum, ne dersiniz?

Tanyol: 1950'den önceki dönemde de diyanet işleri vardı. Ama irtica yoktu. Dindarların cemaat halinde örgütlenmesi fikri Ali Fuat Baştürk'e aittir. Bu mümkün değildir. Çünkü cemaat haline gelirse, birçok mezhep var. On-onbeş milyon Alevi var. Osmanlı zamanında da birçok irtica hareketleri olmuş, ama Osmanlının dehası öyle enteresan bir mekanizma kurmuş ki, irticayı kontrol altında tutabilmiş. Eğer 20. yüzyılın sonunda bir genç kız, ben Nur ve Ahsab surelerine uyarak türban takıyorum derse, üstelik de bunlar bir ordu halinde, örgütlü olarak gelirlerse, bunun dinle alakası nedir?

Onun için durum bir açmazdır. Biliyorsunuz, Diyanet İşlerine muazzam ödenek ayrıldı. Ama bir şey var, Anayasa'nın 1. maddesi manidir. 163. maddeyi kaldırmak için Anayasa'yı değiştirmek gerekir. TC laik bir devlettir. Bu ana niteliktir. O maddeyi kaldırdığınız zaman bu 1. maddeyi kadük hale getirmiş olursunuz.

-Zaten kadük hocam, işlemiyor ki!

Tanyol: Bizde kanunlar öyledir. Bazen bakarsın hiç işlemez, bazen bakarsın işler. 163'ü kaldırmak istemelerinin nedeni aslında Atatürk devrimlerini, hepsini tasfiye etmek. Sen ne dersen de 141-142'yi kaldırmazlar. Elini kolunu bağlarlar. Ben komünistim diye bağırabilirsin, ama porpaganda yaptırmazlar, parti kurdurmazlar. İslamiyette batıda olduğu gibi bir laiklik mümkün değildir. Çünkü daha önce söyledim, Müslümanlık hem kanun koyucu, hem devlet kurucu.

-Teşekkürler Hocam, öyle anlaşılıyor ki, marksistler olarak net bir politika geliştirinceye kadar bu konuyu daha çok tartışacağız.

Temsilcilikler

YURTİÇİ

Genel Koordinatör: Abidin Sökmen, Piyerloti Cad., Dostluk Yurdu Sok., Selimbey İşhanı, No: 6/12, Çemberlitaş, Tel: 516 23 27 **Bölge Koordinatörleri:** * **Ankara-** Ziya Yavuzeş, Sağlık I.Sok., No: 9/9, Sıhhiye * **İzmir-** Mustafa Karakuş * **Trakya-** İ. Can Dinl * **Adana-** Ömer Uz-Ahmet T. Türkmen, İnönü Cad., Aydın İşhanı, Asma Kat: 5, No: 607 **Temsilcilikler:** * **Taşova(Amasya)-** Ömer Ünal, Bellice Köyü * **Antakya-** Fatih Lil, Saray Cad., Gedikoğlu İşhanı, No: 17/1 * **Bandırma(Balıkesir)-** Mehmet Aydın, Kargı Ağası Cad., Dumeler Pasajı, No: 36/4 * **Bursa-** Nejdet Filizoğlu, Hacılar Mah., Eciler Sok., Sema Ap., No: 1/1 * **Gaziantep-** Halef Şarvan, Bey Mah., Abdullah Edip Çifçi Cad., No: 12/2 * **Bakırköy-** Hamdi Eskioğlu -Vahap Ünsever, İstanbul Cad., No: 38/7, Tel: 542 41 07 * **Bayrampaşa-** Selahattin Sabırlı-Hayrettin Altun Cevahir, Yenidoğan Mah., Numunebağ Cad., No: 38 * **Beykoz-** Ahmet Özgün-İsmail Yıldız, İskele Cad., No: 3, Kat: 3, Paşabahçe, Tel: 322 61 63 * **Eminönü** - İnan Başkan, Yeşiltulumba Sok., No: 56 * **Kadıköy-** Erol Kalesoy-Ali Şimşek, Osmanağa Mah., Reşit Efendi Yeniyol Sok., No: 1/3 * **Kartal-** Hamit Akıncı-Mehmet Malkoç, Yukarı Mahalle, Yanki Sok., No: 11/3 B Blok, Tel: 374 32 44 * **Şişli-** Müslüm Erdal-Mahmut Doğan, İzzetpaşa Mah., Deniz Sok., No: 5/3 * **Ümraniye-** Ali Şen, Alemdağ Cad., No: 53/C * **İzmir-** Vedat Pekel, 1471 Sok., No: 45/5, Alsancak, Tel: 22 67 35 * **Denizli-** Atilla Erenler, Doktor Cad., Meroğ İşhanı, Kat: 3, Tel: 366 20 * **Diyarbakır-** Mustafa Dağcı-İsfendiyar Eyüboğlu-Mehmet Karabulut-Salih Şimşek, İnönü Cad., Kahraman İşhanı, Kat: 4, No: 32, Tel: 427 32 * **Kocaeli-** Nezaat Cingirt, Ali İhsan Kayalar, Ömerağa Mah., Salkım Sok., Ekşiler Han, Kat: 2, Tel: 14 42 28 * **Mersin-** Adil Akbeyoğlu, Hastane Cad., 38 Sok., No: 10/1 * **Manisa-** Ramazan Tütüncü, Kuyualan Mah., Erler Cad., No: 113/6 * **Muğla-** Necati Demirel-Özcan Özgür, Belediye İşhanı, No: 215, Kat: 2, Tel: 63 87 * **Sakarya-** Hayri Çifter, Kavaklar Cad., Börekçioğlu İşhanı, Kat: 1 No: 38/40 * **Çerkezköy (Tekirdağ)-** Hüseyin Öztürk, Gazi Mustafa Kemal Mah., Edip Sok. * **Zonguldak-** Ömer Güven -Ahmet Öztürk, Alemdar Cad., Ömer Yeğen İşhanı, Kat: 5, Daire: 5 * **Karadeniz/ Ereğli-** Devrim Bulvarı, Çıbıroğlu İşhanı, Kat: 5 * **Antalya** - Ahmet Yalçın, Şinan Mah., Atatürk Cad., Birlik İşhanı, No: 113 * **Eskişehir** - İrfan Pervane - Suat Atsak, İsmet İnönü Cad., Üstün İşhanı, No: 36, Daire: 29 * **Tarsus** - Yusuf Kenan Oğuzcan, Cengiz Topel Cad., Yaramış İşhanı, No: 33, Kat: 3 * **Zonguldak** - Gazi Paşa Caddesi, Aralık Sok., Turan Apt., No: 46, Kat: 3

YURTDIŞI

Genel Koordinatör: Veysi Sarısözen **Temsilcilikler:** * **Federal Almanya** - Aydın Şenesen, Moltke Str. 45, 4100 Duisburg, Fax: (49- 203) 339 229, Tel: (49- 203) 340 395 * **Batı Berlin** - Donau Str. 104, 1000 Berlin 44 * **Avusturya-** Halit Erdem, Mittelsteig 7/19, A-1040 Wien, Tel: (43-222) 566 7445 * **Belçika-** Turgay Çelikörs, Chee B. Alsemberg 455, 1180 Brüksel, Tel: (32-2) 345 1076 * **Danimarka-** Ayşe Coşkun, Dyringparken 122 2th, 2660 Brondy Str., Tel: (45-2) 544 262 * **Fransa-** Hayri Ala, 57 Rue de la Mare, 75020 Paris, Tel: (33-1) 434 93 639 * **Hollanda-** Semra Uluacy, Mexico Dreef 228, 3563 Utrecht, Tel: (31-30) 62 30 29 * **İngiltere-** Cahit Baylav, 6 Stoke Newington Road, London N16 7XN, Fax: (44-1) 923 1902 * **İsveç-** Salih Salman-C.O. Köylüoğlu, Visbringen 42 NB, 163/73 Spanga, Tel: (46-36) 6311 * **İsviçre-** Hasan Demircan, Postfach 56, 5614 Sarmenstrof, Tel: (41-57) 271 971 * **Kıbrıs-** Zeki Erkut, 19 Neomi Avleran Sok., Lefkoşe, Tel: (90-520) 75.407 * **Yunanistan-** Gülenay Öztürkçü, 00301 2285148, Rizou Neroulou 11141, Galatsi, Athens, Tel: 19 512929

Abone Koşulları

Abone olmak için aşağıda belirtilen abone bedelini "Su Basan Yayın San. ve Tic. A.Ş., Türkiye İş Bankası Türbe Şubesi, Hesap No: 1066904" hesabına yatırmanız ve banka dekontu fotokopisini "Adımlar Gazetesi, Peykhane Sok., No: 44/4, Sultanahmet, İstanbul" adresine bildirmeniz yeterlidir.

Abone Fiyatları
6 Aylık
Yurtiçi:15 bin TL. - Yurtdışı(Avrupa):30 DM.
Yıllık
Yurtiçi:30 bin TL. - Yurtdışı(Avrupa):60 DM.

adımlar

☑ Su Basın Yayın ve Ticaret A.Ş. adına Sahibi: **Şefik Çalık** ☑ Genel Yayın Yönetmeni: **Zülfü Dicleli** ☑ İşletme Müdürü: **Atilla Tanılkan** ☑ Yazışleri Müdürü: **Hüseyin Çakır** ☑ Yayına Hazırlayanlar: **Füsun Öztürk Baysan, Hüseyin Çakır, Semih Gümüş, Sadettin Yumuşak** ☑ Yönetim Yeri: Peykhane Sokak, No: 44, Kat: 4, Sultanahmet, İstanbul - Tel: 516 11 79, Fax: 516 11 79 ☑ Ankara Temsilcisi: Özcan Kesgeç ☑ Ankara Büro: Marmara Sokak, No: 16/16, Sıhhiye - Tel: 135 36 08, Fax: 135 36 08 ☑ Dağıtım: GAMEDA ☑ Baskı: Son Havadis Web Ofset, 575 35 60

Mustafa Suphi

"HEPİMİZ GİBİ BİR İNSANDI"

Mustafa Suphi yazar, Grev konusunda, 150 bin göçmen, iktisat, tarımsal kredi, Girit, bürokrasi konusunda yazar. Bütün bu yazılar onun başka başka yönlerini ortaya çıkarır: Çelişkili, bugünün merceğinden bakıldığında yanlış, ters gelebilecek fikirlerini de kuşkusuz.

❑ **Dilek A. Kanat**

Bundan on yıl önce "Mustafa Suphi kimdir" diye bir soru sorsalardı, kuşkusuz hemen "TKP'nin kurucusudur" yanıtını verirdim. Ardından ekleyeceğim en birinci ve en önemli bilgi de 28-29 Ocak gecesi 14 yoldaşıyla birlikte Karadeniz'de boğdurulduğu olurdu. Doğrudur hepsi. M. Suphi bir önder, bir örgütçü, bir ölümsüz savaşçı olarak ardıllarının belleklerinde yerini almıştır.Ama hepsi bu kadar mıdır? Onun bilmediğimiz, tanımadığımız başka yönleri yok mudur? Vardır. Ve bizi, kafamızdaki soyut önder imgesinden kurtarıp, yaşayan; doğrularıyla, yanlışlarıyla, çelişkileriyle yaşayan ve yaşadığı dönemde, her konuda söyleyecek sözü bulunan M. Suphi'ye yakınlaştıracak olan aynı zamanda, bu yönleridir.

M. Suphi, havacılık yarışmalarından gümrük işlerine, yangın yerlerinin onarılmasından Jean-Jacques Rousseau'ya değin birçok konuda yazı yazmıştır Osmanlı basınında. Yıl 1908-1914. Ve bu yazılarda O'nun demokrat, yurtsever, barışçı, özgürlükçü kişiliğini bulmamak olanaksızdır. Bilimin, tekniğin gelişmesi onu yürekten sevindirir. İçten bir öfke duyar baskıcılara. Havacılık gösterilerini izlemeye gittiği Rens'ten 25 Ağustos 1909'da şöyle yazar:

"Bu gökyüzü gösterisine karşı, alışkanlıktan gelen derin bir şaşkınlık ve beğeniyle bakıyordum. İnsanlığın suya, ateşe, havaya dek varan egemenliğinin görkemli görünümünü düşünüyordum. Aklıma daha birçok tuhaf şey, geçmişin bütün iç-parçalayıcı tuhaf olayları geliyordu. Abdülhamid'in, doğada güç adına ne varsa onları sonsuza dek nasıl uyutmak, insanlardaki yaratıcı düşünsel gelişmeyi nasıl uyuşturmak istediğini düşünüyordum."

M. Suphi barışçıdır. Teknik ilerlemelerin, savaş tekniğini de geliştiriceğinden ve "hiç suçu olmayan bir kentin halkının" önceden kestirilemeyecek bir yönden gelen "birkaç gülle ve dinamit parçasıyla" -ki, bunu nükleer silahlar olarak varsayabiliriz- yok olacaklarını düşünür. Öngörüsü, bundan sonra bir sessizlik ve barış döneminin başlaması ve uygarlığın ilerlemesinin, "insanlığı ateş ve kanla tehdit" etmeyeceğidir. Sonunda ekler, "İşte, bir düşünce alanı daha." M. Suphi'nin düşünce alanı geniştir. Devlet'in borçlanma sorunu da Onu ilgilendirir, özgürlüğün yitirileceğinden derin kaygı duyar. Özgürlüğü insanların "ayrıcalık ve övünç vesilesi" ve insanlığın evriminin temeli olarak görür. Siyasal kölelikten kurtulmanın yeterli olmadığını, ekonomik kölelikten de kurtulmanın zorunluluğunu vurgular.

Çalışan kişilerin, köylülerin yaşam düzeyinin yükseltilmesini ister. Dönemin iktidarını kıyasıya eleştirir bu yüzden. Yoksulluk nedenlerinin ortadan kaldırılmamasından yakınır. "Devrimi gerçekleştiren etmen, köylülerin ve çalışan kişilerin yaşamda yüzyüze geldikleri baskı ve acılar olduğu halde biz bunlara henüz temelli çareler bulamadık" diye yazar.

"Tarihle de saptanan şu gerçeği bilir ve üyesi olduğumuz toplumun 30 yıl içinde yaşadığı felaketi çözümleyebilirsek, uğradığımız düşünsel sıkıntıyı, bu uzun zaman içinde özgürlük, eşitlik, vatan, toplum, özveri,... sözcüklerini konuşma dilimize aktaramayan beynimizin ne temelli, ne zorlu bir eğitime gereksinimi olduğunu anlamış oluruz."

Eğitim konusu da M. Suphi'nin kaleminden kurtulamaz. Ve ele aldığı konularda, yeri geldikçe istibdat dönemine veryansın etmekten kendini alamaz.

Mustafa Suphi yazar. Grev konusunda, 150 bin göçmen, iktisat, tarımsal kredi, Girit, bürokrasi konusunda yazar. Bütün bu yazılar onun başka başka yönlerini ortaya çıkarır: Çelişkili, bugünün merceğinden bakıldığında yanlış, ters gelebilecek fikirlerini de kuşkusuz.

Sonunda, iktidarla ters düşer. Çünkü emekten yanadır, vatanını sever, ilericidir, özgürlükten, demokrasiden yanadır. İnsan düşüncesinin yaratıcı gelişmesinden yanadır. Sahip olduğu fikirleri tutarlılıkla savunan bir demokrattır. Bu ise, gerçekten tehlikelidir iktidar için.

Bilinen olaylar gelişir: Sinop'a sürgün, Rusya'ya kaçış, Ekim Devrimi, iç savaş dönemi ve TKP'nin kuruluşu...

. M. Suphi Komünist Partinin kurucusu ve önderidir. Aynı zamanda, 20. yüzyılın başında ülke sorunlarına kafa yoran, çözümler öneren birkaç aydından da biridir. Yaptıklarıyla ve trajik sonuyla adeta kahramanlaşmış bir önder; aynı zamanda etiyle, kanıyla bu topraklarda yaşamış, hepimiz gibi bir insan, hem de duygulu bir insandı.